

T.C.
POLİS AKADEMİSİ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜVENLİK STRATEJİLERİ ve YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**SOĞUK SAVAŞ SONRASI DÖNEMDE PSİKOLOJİK
HAREKÂTIN TÜRKİYE’NİN ULUSAL GÜVENLİK
POLİTİKALARINDAKİ ROLÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Hulusi GÖLPINAR

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Seda ÖZ YILDIZ

Ankara – 2018

T.C.
POLİS AKADEMİSİ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜVENLİK STRATEJİLERİ VE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

SOĞUK SAVAŞ SONRASI DÖNEMDE PSİKOLOJİK HAREKÂTIN
TÜRKİYE’NİN ULUSAL GÜVENLİK POLİTİKALARINDAKİ ROLÜ

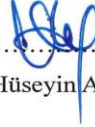
YÜKSEK LİSANS TEZİ
Hulusi GÖLPINAR

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Seda ÖZ YILDIZ

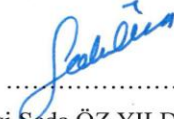
Ankara - 2018

ONAY

Hulusi GÖLPINAR tarafından hazırlanan “Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Psikolojik Harekatın Türkiye'nin Ulusal Güvenlik Politikalarındaki Rolü” başlıklı bu çalışma, 24.09/2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda (oybirliği / ~~oyçokluğu~~) ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Anabilim Dalı İstihbarat Araştırmaları Programında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ARSLAN (Başkan)

Dr. Öğr. Üyesi Seda ÖZ YILDIZ (Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Hatice ALTINOK

TELİF HAKLARI BEYANNAMESİ

GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlardan her seferinde yollama yaparak yararlandığımı belirtir; bunu şerefimle beyan ederim.

Enstitü veya herhangi bir mercii tarafından belli bir zamana bağlı kalmaksızın, tezimle ilgili bu beyana aykırı bir durumun tespit edilmesi durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

15.03/2018

Hulusi GÖLPINAR

ÖNSÖZ

Bu çalışmamda benim her zaman yanımda olan, değerli düşünceleriyle bana yol gösteren saygıdeğer hocam ve tez danışmanım Seda Öz Yıldız' a teşekkür ederim. Zira günümüzde özellikle güvenlik alanında konuşanın çok olduğu fakat yazanın, üretenin az olduğu bir akademik ortamda ve güvenlik bilimleri alanında Türkiye'nin sayılı üniversitelerinden birinde, ulusal ve uluslararası teorileri yurtiçi ve yurtdışında pek çok çalışmanın içinde bizzat yer alarak pratize etmiş, alanında ülkemizin en yetkin akademisyenlerinden biriyle çalışmanın ve danışmanım olmasının onur ve gururunu hep hissettim.

Ayrıca tezimin başından sonuna kadar her türlü desteği veren yine güvenlik alanında ülkemizin en donanımlı isimlerinden olan Sayın Hasan Ateş'e de teşekkürü bir borç bilirim.

ÖZET
T.C.
Polis Akademisi
Güvenlik Bilimleri Enstitüsü
Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Anabilim Dalı
Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Psikolojik Harekâtın Türkiye'nin Ulusal
Güvenlik Politikalarındaki Rolü
Hazırlayan: Hulusi GÖLPINAR
Yüksek Lisans Tezi
Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Seda ÖZ YILDIZ
2018 – 93 Sayfa (Ekler Hariç)

Ülkeler birey ve toplumların fikir, tutum ve davranışlarını etkileyebilmek için tarih boyunca birbirlerine yönelik farklı kapsam ve yöntemlerde operasyonlar geliştirmişlerdir. Silahsız savaşın geliştirilen en önemli enstrümanı ise psikolojik harekât olmuştur. Günümüzde ülkeler, savaşlarda üstün gelebilmek adına bir yandan muharebe alanlarında vekalet savaşlar yaparak, maşa örgütler yoluyla bazen de kendi silahlı kuvvetleri ile mücadele ederken, diğer yandan da psikolojik harekât faaliyetleri ile kendi kamuoylarını ve hedef ülke toplumlarının duygularını, düşüncelerini ve davranışlarını yönlendirmeye çalışmaktadırlar. Bu mücadele yöntemlerinin kullanılmasının nedeni, ulusal çıkarların hedefine ulaşmasında cephe savaşlarının büyük yıkımlara sebep olması aynı zamanda çok maliyetli olmasıdır. Psikolojik harekât faaliyetleri ile hedef devletler daha kolay tesir altında tutulabilmekte ve ulusal çıkarlarına ulaşabilmektedir. Güvenlik paradigmalarındaki anlayış Soğuk Savaş dönemi sonrası küreselleşme ile radikal değişimlere uğramış, böylelikle psikolojik hareket ve psikolojik harp kavramları; kamu diplomasisi, algı yönetimi, stratejik iletişim ve yumuşak güç gibi diğer unsurlarla beraber anılır hale gelmiştir. Türkiye'deki ulusal güvenlik kurumlarındaki temel değişimler (kurumların

reformu, yeni kurumlar kurulması ve benzeri değişimler) Soğuk Savaş sonrası süreç olarak 1990'lı yıllardan itibaren hız kazanmış ve 2000'li yıllardan itibaren kurumsal koordinasyon sağlanarak kolektif bir mücadele yöntemi şeklini almıştır.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik Harekât, Soğuk Savaş, Yumuşak Güç, Ulusal Güvenlik, Değişen Güvenlik Paradigmaları, Kurumsallaşma

ABSTRACT
Police Academy
Institute of Security Sciences
Department of Security Strategies and Management
The Role of Psychological Operation on
Security Policies of Turkey After Cold War
Author: Hulusi GÖLPINAR
Master's Thesis
Supervisor: Assist. Prof. Dr. Seda ÖZ YILDIZ
2018 – 93 Pages (Excluding Appendices)

Throughout history, countries have developed operations in different contexts and methods to influence the ideas, attitudes and behaviors of individuals and societies. The most important instrument developed by the unarmed war has been a psychological operation. Nowadays, countries try to direct feelings, thoughts and behaviors of their public societies in order to gain superiority in wars. The reason for the use of these methods of struggle is not only the front wars are also very costly but also it causes to great devastation in achieving the national interests. On the other hand, with psychological operations, target states can be influenced and national interests can be achieved more easily. The security conception of security paradigms has undergone radical changes through globalization after the Cold War period, so that psychological operations and psychological war concepts have brought other elements such as public diplomacy, perception management, strategic communication and soft power. Fundamental changes in national security institutions in Turkey (institutions reform, new institutions established and the similar variations) in the post-Cold War gained momentum since the 1990s. National security institutionstook the form of a collective method of struggle by providing institutional coordination since the 2000s.

Keywords: Psychological Operation, Cold War, Soft Power, National Security, Changing Security Paradigms, Institutionalization

SOĞUK SAVAŞ SONRASI DÖNEMDE PSİKOLOJİK HAREKÂTIN TÜRKİYE’NİN ULUSAL GÜVENLİK POLİTİKALARINDAKİ ROLÜ

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEZ ONAY SAYFASI.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
TELİF HAKLARI BEYANNAMESİ.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖNSÖZ.....	V
ÖZET.....	VI
ABSTRACT	VIII
İÇİNDEKİLER	XIII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XIV
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. PSİKOLOJİK HAREKAT KAVRAMI	6
1.1.1.Kitlesel İletişim, Propaganda ve Stratejik İletişim	8
1.1.2.Bilgi Harbi ve Bilgi Harekâtı	12
1.1.3.Güncel Psikolojik Harekât Aracı Olarak Kamu Diplomasisi	16
1.1.4.Psikolojik Harp, Psikolojik Harekât, Benzerlik ve Farklılıklar.....	18
1.2. ULUSAL GÜVENLİK KAVRAMI	22
1.2.1. Güvenlik Kavramının Genel Tanımı	22
1.2.2. Ulusal Güvenlik Kavramının Tehdit Odaklarında Paradigma Değişimi	26
1.2.3. Küreselleşme, Ulusal Güvenlik ve Uluslararası Güvenlik	30
1.3. KURUMSALCILIK YAKLAŞIMI.....	33
1.3.1.Kurumsalcılık Teorisinin Ortaya Çıkışı : 1970’li Yıllar	33
1.3.2. Devlet Yönetiminde Kurumsalcılık Teorisi ve Kurumların Bütünselliği.....	34

İKİNCİ BÖLÜM

SOĞUK SAVAŞ SONRASI DÖNEMDE TÜRKİYE’NİN ULUSAL GÜVENLİK STRATEJİLERİ

2.1. TÜRKİYE’NİN GÜVENLİK STRATEJİ BELGESİ	37
2.2. TERÖRİZMLE MÜCADELE	39
2.3. DİĞER KÜRESEL GÜVENLİK TEHDİTLERİ	47
2.4. GÜVENLİK TEHDİTLERİNİN SOSYOLOJİK VE EKONOMİK BOYUTU	50

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE ULUSAL GÜVENLİKTEN SORUMLU KURUMLAR VE PSİKOLOJİK HAREKÂT MİSYONU

3.1. İSTİHBARATTAN SORUMLU KURUMLAR	53
3.2. ASKERİ KURUMLAR	58
3.3. KOLLUK GÜÇLERİ	61
3.4. DİĞER BAKANLIK BİRİMLERİ	63
3.4.1. Dışişleri Bakanlığı Araştırma ve Güvenlik İşleri Genel Müdürlüğü	63
3.4.2. Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği (MGK)	64
3.4.3. Kaçakçılık, İstihbarat, Harekât ve Bilgi Toplama Daire Başkanlığı	64
3.4.4. Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı	65
3.4.5. Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı	66
3.4.6. Ticaret Bakanlığı Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğü	66
3.4.7. Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı (KDGM)	67
3.5. TÜRKİYE’NİN YUMUŞAK GÜÇ KURULUŞLARI	68
3.5.1. Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı (TİKA)	69
3.5.1.1. TİKA’nın Orta Asya’daki Faaliyetleri	71
3.5.1.2. TİKA’nın Balkanlardaki Faaliyetleri	72
3.5.1.3. TİKA’nın Afrika’daki Faaliyetleri	73
3.5.1.4. TİKA’nın Latin Amerika’daki Faaliyetleri	74
3.5.2. Yunus Emre Enstitüsü	77
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	83
KAYNAKÇA	88

ÖZGEÇMİŞ.....	94
---------------	----

KISALTMALAR LİSTESİ

MİT	: Milli İstihbarat Teşkilatı
CIA	: Central Intelligence Agency (Merkezi İstihbarat Teşkilatı)
AB	: Avrupa Birliği
ASALA	: Armenian Secret Army for Liberation of Armenia (Ermenistan'ın Kurtuluşu için Gizli Ermeni Ordusu)
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
MGK	: Milli Güvenlik Kurulu
NATO	: North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)
DCI	: Department of Central Intelligence (Merkezi İstihbarat Başkanlığı)
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
BM	: Birleşmiş Milletler
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TMT	: Türk Mukavemet Teşkilatı
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 3.1: Cumhuriyet Sonrası İstihbarat Yapılanması	54
Şekil 3.2: 1926 Yılı MİT Teşkilat Yapılanması	54
Şekil 3.3: 1965-1970 Dönemine ait MİT Müsteşarlığı Teşkilat Yapısı	55
Şekil 3.4: 1990 Yılı MİT Müsteşarlığı Teşkilat Şeması	55
Şekil 3.5: Genelkurmay Psikolojik Harekat Daire Başkanlığı Teşkilat Şeması	60
Şekil 3.6: TİKA'nın Uluslararası Faaliyetlerinin Coğrafi Dağılımı	76

GİRİŞ

Tarihsel perspektiften bakıldığında kavramsal kapsamı değişiklik arz etmesine rağmen propaganda, psikolojik savaş ve psikolojik hareket uygulamalarının insanlığın güç mücadelesi ve egemenlik tarihi kadar eski olduğunu söylemek mümkündür. Ancak 19. yüzyıl ile birlikte kendini gösteren Sanayi Devrimi ve sonrasında yaşanan dünyanın en büyük iki konvansiyonel savaşı sonrası meydana gelen değişimler devletleri, daha fazla para harcamaksızın, kan dökmeden ve üstelik halkın onayını alarak güç kazanmaya yönelik arayışlara sevk etmiştir. Daha 1890 yılının başında Edison tarafından ilk sinema görüntülerinin çekilmesinden daha 10 yıl geçmemişken, 1898 yılında Küba'ya giden Amerikalı askerler burada çektikleri fakirlik görüntülerini ülkenin diğer çeşitli yerlerinde izleterek onları geri kalmışlığın sebebinin İspanya kaynaklı olduğuna ikna ederek İspanyollarla yaptıkları savaşta yerli halkın desteğini kazanmaya çalışmışlardır. 1970'li yıllardaki filmlerinde Rus casuslarla mücadele eden James Bond, Soğuk Savaş sonrası dönemde, 1990'lı yıllardaki mücadelesini uluslararası teröristlerle yapmaya başlamış, 11 Eylül 2001 saldırıları sonrası James Bond suikastçilerle, günümüzde en son filmindeyse artık ezoterik bağlantıları olan gizli tarikat örgütü üyeleriyle mücadele etmektedir. Güvenlik tehdidine bağlı olarak çeşitli propaganda, bilgilendirici –önleyici faaliyetler, dezenformasyon, algı yönetimi ve yanıltma gibi faaliyetleri kapsayan psikolojik hareket sistematize biçimde ulus devletlerin kendi içindeki birlik, bütünlüğüne hizmet eden, rejim ideolojilerini destekleyen, düşman ve tehditlere karşı kendini koruyan ve aynı zamanda karşı tarafta caydırıcılığı amaçlayan bir operasyon biçimidir. Psikolojik operasyonların savaş alanı öncelikli olarak bireylerin zihinleridir. Çok uzun yıllardan bu yana sıcak çatışma ve savaş olmaksızın çeşitli yöntemlerle zafer kazanmayı hedefleyen psikolojik hareketin zaman içerisinde değişen kültür, teknoloji, iletişim türleri ve bilgi birikimlerinden etkilendiğini söylemek mümkündür.

Bu çalışmanın konusu, Soğuk Savaş sonrası dönemde psikolojik hareketin Türkiye'nin ulusal güvenliğindeki yerinin analizidir. Araştırmanın amacı, Soğuk savaş sonrası dönemde Türkiye'deki ulusal güvenlik kurumlarının faaliyetlerinde

psikolojik harp ve psikolojik hareketin ne kadar yer aldığının belirlenmesidir. Bu amaca ulaşmak için öncelikle çalışmanın kavramsal ve kuramsal çerçevesini içeren Birinci Bölüm’de araştırmanın temel iki anahtar kavramı olan psikolojik hareket ve ulusal güvenlik kavramları açıklanmıştır. Özellikle araştırmanın özgünlüğünün de bir parçası olarak psikolojik hareket kavramı propaganda, bilgi harbi, psikolojik harp ve kamu diplomasisi gibi yakın ilişkili ve çoğunlukla kavramsal olarak karıştırılan diğer kavramlarla benzerlik ve farklılıkları üzerinden tanımlanmıştır. Yine aynı bölüm kapsamında araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturan Yeni Kurumsalcılık yaklaşımının açıklanmasına yer verilmiştir. Yeni Kurumsalcılık yaklaşımı, formel örgütsel yapının yalnızca teknik gereklilikleri ve kaynak bağımlılıklarını yansıtmakla kalmayıp, aynı zamanda rasyonel mitler, eğitim sistemi ve meslekler yoluyla meşrulaştırılan bilgi, kamuoyu ve hukuk gibi etmenlerin de aralarında bulunduğu kurumsal güçler tarafından da şekillendirildiğini ileri sürmektedir. Çalışmanın kuramsal olarak bu yaklaşıma dayandırılmasında pek çok faydadan bahsetmek olanaklıdır:

- (1) Araştırmanın kapsamının Soğuk Savaş sonrası döneme yönelik sınırlılıklar içermekte ve Yeni Kurumsalcılık anlayışının bu döneme odaklı kurumları açıklamaya yardımcı olmaktadır,
- (2) Türkiye’de ulusal güvenliği sağlayan kurumların, psikolojik harekate yönelik katkı sağlarken içinde yer aldığı güvenlik kültüründen ayrı düşünülemeyecektir ve Yeni Kurumsalcılık bu bakış açısına imkan vermektedir,
- (3) Yeni kurumsal paradigmaya duyulan ilgi, kurumları anlamaya ve açıklamaya yönelik disiplinler arası araştırmaların önünü açmış bu interdisipliner bakış açısı ise ulusal güvenlik kurumlarının daha iyi analizine imkan vermiştir.
- (4) Kurumsalcılar, örgütleri, içinde bulundukları kurumsal çevre ile ilişkilendirerek ele almakta ve ortaya koydukları görüşler ve elde ettikleri araştırma sonuçları ile örgütsel analizlere farklı bir bakış açısı getirmektedirler.

Çalışmanın İkinci Bölümü’nde Türkiye’deki Soğuk Savaş sonrası döneme dair ulusal tehditler betimlenmiş, Üçüncü Bölüm’de ise Türkiye’de ulusal

güvenlikten sorumlu kurumların temel görevleri kapsamında psikolojik harp olgusuna katkı sağlayan yönleri analiz edilmiştir. Sonuç bölümünde birbirinden bağımsız olarak ana bölüm başlıkları altında tartışılan psikolojik hareket kavramı, Türkiye'nin Soğuk savaş sonrası güvenlik tehditleri ve Türkiye'deki ulusal güvenlik kurumları, Yeni Kurumsalcılık yaklaşımı çerçevesinde bir arada değerlendirilerek değişen dünya düzeni açısından bir gelecek projeksiyonu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırma, amacına göre betimleyici bir araştırmadır. Betimleyici araştırmalar, ilgi duyulan konunun tasvirini elde etmeyi amaçlayan araştırmalar olduğundan dolayı ve bu araştırmada psikolojik hareket olgusunun betimlenmesi amaçlandığı için söz konusu araştırma bu şekilde tanımlanabilir. Her betimsel araştırma gibi bu çalışmada da konuyla ilgili olarak kim, ne ve neden gibi sorulara cevap aranmış ve nedensellik bağı göz ardı edilmiştir.

Çalışmadaki bilgiler, yapılan ön literatür incelemesi sonucunda odaklanılan zaman olarak Soğuk Savaş sonrası dönemle kısıtlanmıştır. Araştırma konusunun Soğuk Savaş sonrası dönemle sınırlandırılmasının belirli gerekçeleri bulunmaktadır:

- (1) Çalışmanın temel kavramları ve kuramsal yaklaşımı Soğuk savaş sonrası dönemde şekillenmiştir,
- (2) Güvenlik paradigmalarındaki realist güvenlik anlayışı Soğuk Savaş dönemi sonrası küreselleşme ile temel değişimlere uğramış, böylelikle çalışmanın katkılarından biri olarak psikolojik hareket ve psikolojik harp kavramsal karmaşasının önüne geçilmeye çalışılmıştır.
- (3) Türkiye'deki ulusal güvenlik kurumlarındaki temel değişimler (kurumların reformu, yeni kurumlar kurulması ve benzeri değişimler) Soğuk Savaş sonrası süreç olarak betimlenecek 1990'lı yıllardan itibaren hız kazanmış ve böylelikle araştırma bilgilerinin güncelliğine odaklanılmıştır.

Çalışmanın önemi açısından bakıldığında analiz edilen psikolojik harekât kavramının öğrenilmesi ve anlaşılmasının, devletlerin, düşmanları tarafından maruz kaldıkları psikolojik harekât faaliyetlerinin tespitini kolaylaştırması ve düşmanlarına karşı kendi tekniklerini geliştirmeyi sağlamasına akademik katkı sunması açısından incelenmeye değer bulunmuştur. Özellikle Türkiye'nin ulusal güvenlik tehditleri

açısından bakıldığında psikolojik hareket faaliyetleri Türkiye'yi yakından ilgilendirmektedir. Psikolojik harekât faaliyetlerinin farkındalığı ve Türkiye'deki ulusal güvenlik kurumlarının bu olguya bakış açısı, Türkiye'nin karşılaşması muhtemel olan bu faaliyetleri daha iyi analiz etmesini ve ilerleyen dönemlerde güvenliğinin tehdidi durumunda, tespitini ve alınacak önlemlerin geliştirilmesini kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Sonuç olarak psikolojik harekât ve propagandanın toplumun algısını yönetmesi ve etkilemesi, tespitinin zor olması ve fiili muharebelere oranla etkisinin daha fazla ve kalıcı olduğunun düşünülmesi, akademik alanda bu konunun araştırılması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Literatürde psikolojik hareket ve psikolojik harp üzerine pek çok çalışma mevcuttur (Gök, 2012; Güzel, 2009; Karataş, 2008; Boyacı, 2007; Atay, 2006; Gülnar, 2006; Erler, 2004; Çeşme, 2004). Bu çalışmaların ortak özelliği psikolojik harbin askeri açıdan ele alınması ve psikolojik hareketin de psikolojik harbin bir parçası ve savaş stratejisinin yumuşak güç nosyonu olarak irdelenmesidir. Gerçekleştirilen literatür taramasında bu çalışmanın konusu olan Soğuk savaş sonrası dönemde Türkiye'deki ulusal güvenlik politikalarında psikolojik hareketin yeri ve önemine dair benzer bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu araştırmanın temel olarak özgün değerini belirleyen katkıları şunlardır:

- (1) Literatürde Türkiye'nin askeri gücünün psikolojik harp gücü ve olanaklarına yer veren çalışmalar bulunmasına rağmen ulusal güvenlik kurumlarının tamamının psikolojik harp nosyonu ile ilişkisi analiz edilmemiştir,
- (2) Soğuk savaş sonrası döneme ilişkin güvenlik paradigmalarındaki değişim farklı boyutlardan (siyasi, ekonomik, sosyolojik vb) ele alınmış olmasına rağmen interdisipliner bir bakış açısı gerektiren ulusal güvenlik kavramına kamu yönetimi disiplinini de eklemleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır,
- (3) Genel olarak –çıkış noktası itibarıyla da- işletme ve kamu yönetimi disiplini içinde ele alınan kurumsalcılık yaklaşımı bu çalışma ile ulusal güvenlik olgusunu anlamaya yönelik bir deneysel analiz

gerçekleştirilmesi amaçlanmış ve bu yönde bir özgün çalışma hedeflenmiştir.

- (4) Bu araştırma ile bundan sonraki çalışmalara katkı sağlamak maksadıyla literatür taraması geniş bir derleme ile bir araya getirilerek gelecek projeksiyonları dahilinde ulusal güvenlik kurumlarının vizyon ve misyon reformlarına yönelik bir bakış açısı sunulmaya gayret edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. PSİKOLOJİK HAREKAT KAVRAMI

Toplumsal ve politik güç rekabeti tarihinde zayıfların temel stratejisinin genellikle kendilerini gerçekte olduğundan daha güçlü bir şekilde göstermeye çalışmaları; güçlülerin ise en az güç kullanarak egemenliklerini devam ettirmeleri şeklinde uygulamalara sıklıkla rastlanmaktadır -ki bu durum doğa durumu içinde de sıklıkla başvurulan bir yöntemdir. Psikolojik savaşın gerçek babası sayılabilecek Cengiz Han tarafından, Rusya'nın dört bir yanından Avrupa'ya kadar ordularının ne denli güçlü olduğuna dair söylentileri ve diğer propaganda biçimlerini yaymak için önceden kurduğu ajan ekibinin yaptığı ya da Cengiz Han ordusunun askerlerinin sayısının çok fazla gösterilmesi için başvurduğu hızlı asker manevraları ile bir tavus kuşunun düşmanı karşısında açtığı kuyruğunun algısal etkisinin benzer olduğu iddia edilebilir. Psikolojik harekâtın özünde, karşı tarafın “kurban” seçildiğine dair şüphesinin hiç oluşmaması gerektiğini iyi bilen Moğollar, meydana getirdikleri barbar egemenlik imajı karşısında yüzlerce yıl boyunca hiçbir hedef grup toplumları psikolojik savaşın kurbanı olduklarına inandırmamışlardır. Yine, Büyük İskender, birçok zaferinin gizli sebebi olan psikolojik taciz yöntemini mükemmelleştirmiş liderlerden biri olarak tarihte anılmaktadır. Büyük İskenderin çeşitli psikolojik prosedürler geliştirerek yaptığı eylemler, tarihte modern psikolojik operasyonlarla benzerlik göstermektedir:

Komşu halkların pasifist unsurları ile olumlu görüş ve düşüncelerden faydalanmak için iyi ilişkiler kurmak.

Söylentileri ve haberleri sızdırmak ve yaymak için gizli ajanlar kullanmak.

Kriz anlarında, düşmanı - kamuoyuyla – kesintisiz olarak doğru ya da yanlış endişe, moral bozukluğu ve kaos yaratabilecek şekilde bilgi bombardımanına tutmak (Narula, 2004: 180).

Tarihte psikolojik operasyonlara en sık başvuran politik varlığın Bizans İmparatorluğu olduğundan bahsedilebilir. Keza bu durumu Roetter (1974:2) şöyle

betimlemektedir: "...Tahtındaki (Bizans) İmparatoru, kendini ilahi güçle tahtında oturur gösterir, tahtının kolçakları yanına doldurulmuş aslanlar ve alev ve dumanlar eşliğinde yabancı elçileri karşılar ve önlerine korkunç kurbağalar çıkararak onları psikolojik yönden ezmeye çalışırdı". Elbette günümüzde yöneticiler, düşmanlarını etkilemek ve kendilerini aciz hissettirmek adına artık korkunç aslan ve kurbağalardan faydalanmıyorlar. Modern dünyada "Psikolojik Harp" ve "Psikolojik Operasyon" terimleri, sıklıkla, insan çatışması veya kültürler arası grup ilişkileri kadar eski olan bir faaliyeti veya işlevi tanımlamak için birbirinin yerine kullanılmakla birlikte bilinen ilk kavram kullanımlarının 1920 ve 1945 yılları arasında gerçekleştiğini söylemek mümkündür.

İngiliz askeri analist ve tarihçi Fuller'in, "Psikolojik Harp" terimini 1920'de, Birinci Dünya Savaşı sırasında öğrenilen derslerde, -özellikle de zırh gibi yeni silahların konuşlandırılmasıyla ilgili olarak yaptığı bilimsel analizde- kullanan ilk kişi olduğu varsayılmaktadır (Narula, 2004: 178). Fuller, bu çalışmasında gelecekteki savaş alanının karakteri hakkında insanların hayallerinde şaşkınlık yaratacak tahminlerde bulunmuş ve tanklar konusundaki tezinde, "Savaşın geleneksel yöntemlerinin yerine sadece silahların kullanılmadığı ya da savaş alanlarının kullanılmadığı tamamen psikolojik savaşın yerini alabileceğini" ve "İnsan aklının karanlık yönü ile bir ulusun ahlaki ve manevi hayatının bir başka iradenin etkisi ile parçalanabileceğini" öne sürmüştür. (Fuller'den akt. a.g.e.). Bu kavramın Fuller tarafından kullanılmasının ardından bir sonraki kullanımına popüler bir Amerikan dergisinde "Psikolojik Harp ve Nasıl Yapılır?" başlıklı bir makalenin yayınlandığı tarih olan Ocak 1940'ta rastlanılmaktadır (a.g.e.).

Psikolojik Harp yerine geçen ve aynı anlamda sıklıkla kullanılması yaygın başka bir kavram olarak "Psikolojik Operasyon" teriminin aynı zamanda 1945'in başlarında, Amiral Ellis M. Zacharias tarafından ABD Donanması'nın Japonya'nın teslimiyetini hızlandırmak için bir operasyon planında görev yaptığı dönemde de kullanıldığını görmekteyiz. Kavrama yönelik herhangi bir açıklama yapılmaksızın amiralin günlüklerinde, "Bu psikolojik operasyonlar, bu ana operasyonun etkinliğinin azaltılmasını önlemek için hem zaman hem de eğilimler açısından koordine edilecektir" cümlesi kaydedilmektedir (Zacharias, 1946: 346). Söz konusu terim, ABD'de Truman Yönetimi Kurumlar Arası Strateji Komitesi'nin adının 1951 yılında

Psikolojik Operasyonlar Koordinasyon Komitesi olarak değiştirilmesiyle birlikte kurumsal bir hale getirilmiştir (Katz, 1998: 47). Her ne kadar Amerika Birleşik Devletler (ABD) Ordusu 1951'deki bu kurumsal değişimi yapsa da, 1960'lara kadar, psikolojik operasyonların tüm içeriğiyle bir terim olarak daha yaygın bir biçimde psikolojik savaş yerine tam olarak kullanıldığını söylemek mümkün değildir. Zira söz konusu değişimi Amerikalıların dost ve müttefiklerine yönelik bir aktiviteyi tanımlamak için “Harp/Savaş” kelimesini içeren bir terimin kullanımından kaçınarak endişe duymalarını engellemek amacıyla kaynaklandığını öne sürmek mümkündür.

Her ne kadar Soğuk Savaş döneminde eylem yönünden görünürlüğü olsa da kavramsal kullanımı rafa kalkan psikolojik harp ve hareket terimleri 1980'lerin sonlarına gelindiğinde, tekrar kullanılmaya başlanmıştır. 1980'lerdeki psikolojik harp dönemi için Walker (1988: 259) , o dönemki McLauren'in askeri propagandayla ilgili en özgün kitabında aynı adla bir bölüm yazarak şöyle demiştir:

Şimdiye kadar operasyonların psikolojik yönleri hep operasyon kitaplarının arkasına yerleştirildi ve tamamen ihmal edildi. Komutanlar ve askeri personel bu yönleri dikkate almazlar çünkü terim yanlış anlaşılmalıya müsaittir. Birçoğu ise psikolojik hareketin gerçek doğasından habersizdir ve bunda psikolojik hareketin somut olmama durumu, yanlışlık, etkinliği ölçmekteki zorluk yatmaktadır.

Bu çerçevede, psikolojik hareketin önemli bileşenleri olan stratejik iletişim, propaganda, bilgi hareketi kavramlarına kavramsal bir bakışla birlikte birbirinin yerine kullanılan/çoğu zaman karıştırılan ancak arasında belirli farklar bulunan psikolojik hareket/psikolojik harp ayrımı ile bu kavramın unsurlarına değinilmesinde fayda bulunmaktadır.

1.1.1. Kitlel İletişim, Propaganda ve Stratejik İletişim

Radyo, televizyon, sinema, basın ve sosyal medya vb. kitlel bir araç yardımıyla kurulan ve dolaylı bir şekilde yürüyen iletişim süreci en genel anlamıyla kitlel iletişim olarak adlandırılmaktadır (TDK, 1998: 162). Kitle iletişimini fikirlerin, tutumların ve bilginin büyük kitlelere çeşitli teknik aygıtlar yoluyla aktarılması süreci olarak da tanımlamak mümkündür (Yumlu, 1994: 16). Kitle iletişim araçları, toplumun bir amaç doğrultusunda özgülleme potansiyelini, çeşitli imge ve bilgileri yaymak suretiyle yönlendirebilmektedir. Bilgiye hızlıca erişip, içinde yaşadığı

ortamdan ve mahalden böylece haberdar olan bireylerin meydana getirdiği toplumlar ile birlikte, kitle iletişim araçları toplumları birleştiren bir hüviyete bürünmektedirler.

Kitle iletişiminin toplum üzerindeki politik etkisi üzerine yapılan ilk teori çalışmaları özellikle II. Dünya Savaşı sonrası artmıştır. Bu alandaki ilk çalışmalara örnek olarak Yale Üniversitesinden Laswell tarafından gerçekleştirilen 1940'lardaki ilk iletişim modelini örnek olarak vermek mümkündür. Bu ilk dönem çalışmalarda elbette II. Dünya Harbinde yürütülen propaganda faaliyetlerinden hareketle yapılan gözlemlerin büyük oranda etkisi olmuştur. Laswell, kitle iletişim araçları yoluyla düşünce, enformasyon ve propagandanın halka empoze edebileceğini öngörerek bunu kaleme alan ilk araştırmacılardandır (akt. Erdoğan, 2009: 10).

Kitle iletişim araçlarının fonksiyonları çeşitli şekillerde tasnif edilmektedir. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO)'nun "İletişim ve Toplum" isimli raporuna göre kitle iletişiminin işlevleri arasında bilgi ve haber sağlama, sosyalleştirme, diyalog ve tartışma, motivasyon, eğitim, kültürel gelişme yer almaktadır (akt. Özkan, 2004: 60-61). Kitle iletişim araçlarının sosyal, politik, iktisadi ve enformasyon işlevleri bulunmaktadır ve kamuoyu oluşum süreci ve propaganda yönü ise kitle iletişim araçlarının hem içtimai hem politik bağlamda elde ettiği rolü göstermesi açısından önemlidir (Gökçe, 1993: 81). Kitle iletişim araçlarına yüklenen belki de en önemli misyonlardan biri de kamuoyu oluşturma, başka bir ifade ile toplumun karar almaya yönlendirilmesidir. Bu yönü itibarıyla temel politik bir işleve de sahip olan kitle iletişim araçları psikolojik harp ve hareketlerin de temel dayanağını oluşturmaktadır.

Günümüzde demokratik olsun ya da olmasın tüm yönetsel sistemlerin halkı ikna yoluyla meşruiyet unsuruna dayanması aşikâr bir zorunluluktur. Söz konusu bu ülkelerde, politikanın işlerliğinin ve işlevselliğinin toplumda artması, bunun yanında toplumun bir şekilde politik yaşama dâhil olmasının temelinde yatan en önemli faktörlerden biri de kuşkusuz kitle iletişim araçları ve bu araçların teşkil ettiği propaganda faaliyetleridir. Bu araçlar vasıtasıyla toplum politik hayatı daha yakından takip etmekte ve politikaya tesir etme olanağı bulmaktadır (Hülür, 2006: 103). Bu kapsamda politik hayatın kitle iletişim araçları ile yönlendirilmesi konusunda karşımıza daha güncel bir terim olarak stratejik iletişim kavramı çıkmaktadır.

Stratejik iletişim kavramının güvenlik alanındaki ilk kullanıldığı yer ABD olmuştur. Savunma Bilimleri Görev Gücü Raporunda; ABD'nin askerî ve sivil bilgi paylaşım kabiliyetinin milli menfaatleri açısından hayati önem taşıdığına dikkat çekilerek sivil ve askeri bilginin bir bütün olarak ülke menfaatleri doğrultusunda kullanımını üzerinde durulmaktadır. Raporda güç, bilgi ve menfaat arasındaki somut bağlantı irdelenerek; bilgi çağında askerî ve diplomatik stratejilerin birbirini tamamlaması gerektiği ve bunlardan her hangi biri gözetilmeksizin başarı kazanılamayacağı şöyle belirtilmektedir:

Bilgi çağında ne askerî ne de diplomatik strateji, tek başına başarılı olamaz... Kamu diplomasisi, halkla ilişkiler ve uluslararası askerî bilgi ve haberler, ancak etkin kullanıldığında, kamuoylarını kısa süreli krizleri fark etme ve çözme yolunda harekete geçirirler. Sofistike bir stratejik iletişim, siyasî, ekonomik ve askerî hedeflerin başarısına yönelik şartları yaratır ve bir ajanda oluşturabilir. Zamanla bu gayretler, ABD çıkarlarını destekleyecek şekilde dış algıyı şekillendirebilir... Ayrıca zayıf koordinasyondan dolayı sıkıntı çeken bu birimler, ulusal güvenlik planlama ve icra safhalarına entegre edilmemişlerdir (akt. Güler, 2015: 237-238).

Stratejik iletişimin güvenlik alanında ilk kez kullanıldığı ancak tanımının yapılmadığı yukarıdaki alıntıda, ABD menfaatleri doğrultusunda özellikle dış algının yönlendirilmesine ilişkin askerî istihbarat ve psikolojik harekât ile bilgi harekâtı gibi diğer unsurları, kamu diplomasisi ve halkla ilişkileri etkili kullanmanın ne kadar mühim olduğu izah edilmiştir. Bunun yanında bu kavramlarla birlikte stratejik iletişim ilk kez yan yana gelmiştir (a.g.e.: 238).

Stratejik iletişim kavramını askerî çevreler doğrudan bilgi harbi/harekâtı ve psikolojik savaş/harekât ile örtüştürürken bazı akademisyenler de kamu diplomasisi, yumuşak güç ve halkla ilişkiler olarak nitelendirmektedir. Stratejik iletişimi “Uzun vadeli stratejik amaçlara ulaşabilmek için hedef kitlelerin anlaşılmasını sağlayarak, bunun için etkili ve gerekli kanalları ortaya koyan, belirli mesajı, en doğru kanal ile en doğru zaman, mekân ve koşullarda hedef kitleler üzerinde en kuvvetli tesiri oluşturacak şekilde” paylaşılması adına, “Stratejik, operatif ve taktik düzeyde tatbik edilen tutarlı ve sürekli bir dizi sistematik faaliyetler” olarak tanımlamak mümkündür (Güler, 2015:247). Bu çerçevede stratejik iletişimciler farklı yönetsel rollere sahiptirler:

Hükümetin en yönlendirici noktalarında strateji ve politika belirleyen lider ya da danışmanlar,

Önerilen bu strateji doğrultusunda iletişimi tesis edecek ve savunacak çeşitli medya araçlarına hâkim iletişimciler,

Stratejik iletişimin iktiza ettirdiği çalışmaları yürütecek ajanlar,

Bilinçli ya da gelişi güzel de olsa bu iletişimin içinde olup faydası dokunan hükümet dışı kurum ,şirket ,sivil toplum kuruluşları veya kişiler (Yılmaz, 2012: 259-260).

Kamu diplomasisi ve stratejik iletişim, güven inşası, güvensizlik oluşturma, bir kurumun etkisini artırma yahut bir kurumu yıpratma rolleri yoluyla bir toplumsal fenomen olarak da kullanılabilir. Bu durumda devletin ya da sair kurumların meşruiyet zeminin sağlanmasında ise kamunun nasıl bir etkileşim içinde olacağı, rızanın nasıl ve ne şekilde üretileceği ile alakalı bir süreçtir (a.g.e. : 261).

Stratejik iletişimin güvenlik açısından katkısı ise belirli hedeflere erişebilmek için uygulamaya konulan politikalara yol açıcı olması, değişen ve gelişen yeni durumlara uygun pozisyon aldıracak esnek planlamaların oluşturulmasında görülebilecektir. Bunlara ilave olarak yönetsel bir etki mekanizması hüviyetiyle toplumsal algı yönetimi ekseninde iletişim ve diğer bilgi disiplinleri arasında köprüler inşa ederek; siyasî, iktisadî, diplomatik, askerî ve istihbarat çabaların neticesinde ortaya sunulacak mesajların koordinasyonunu sağlamaktadır (a.g.e. :247). Bu itibarla stratejik iletişim söyleminin propaganda, psikolojik harekât, kamu diplomasisi vb. kavramların bir ikamesi yahut bir unsuru olmadığını öne sürmek, bu kavramlarla ilişkisi ve etkileşimde bulunmadığı anlamına gelmemektedir. Bilakis burada ileri sürülen sav, stratejik iletişimin, bütün bu etki araçları ve kabiliyetlerin en tesirli biçimde kullanılmasını sağlayacak üst bir mekanizma ve zihniyet olgusu olduğudur. Hakeza benzer uygulamalara bakıldığında, örneğin NATO'da toplumsal algı yönetimine dair başlıkların siyasi ve askeri olarak iki alanda ve operatif, stratejik ve taktik olarak ise üzere üç düzeyde icra edildiği görülmektedir. Askerî konularda stratejik iletişim daha ön planda iken, siyasi düzlemde ise kamu diplomasisi kullanılmaktadır (Güler, 2015: 161).

1.1.2. Bilgi Harbi ve Bilgi Harekâtı

Bilgi toplumu kavramı bilimin ve bilginin toplumsallaştığı, bilgi kapasitesinin yüksek olduğu toplum yapısının bir tarifidir. Bilim insanlarının ve bilgiye haiz uzmanların yalnızca toplumda bir karşılık bulmalarını veya topluma açılmalarını değil, aynı zamanda toplumun da onlara çeşitli kanallarla bilimsel katkı ve teşvik sunduğu bir olguyu yansıtır. Bu durum ise çok kitap okumakla değil elde edilen bilginin hayatın her alanında içselleştirilmesi ile gerçekleşmektedir.

Sun Tzu harpte başarılı olmanın yolunun bir ordunun kendisi ve düşmanı hakkında ne kadar çok bilgi sahibi olup olmadığından geçtiğini ifade eder. Bilgi teknolojilerinin gitgide ilerlemesi insanların yaşamını, dolayısıyla da toplumların yapısını çok radikal değişimlere uğratmıştır. Bu zaman kesitinde bilgi devrimi ve bilgi toplumu ifadeleri doğmuştur. Bilgisayar, uydu, internet, telefon sistemleri mesafeleri, toplum ve kültür farklılıklarını minimize etmiş; bilgi çağı ve küreselleşme birlikte birbirlerini beslemiştir. Sadece toplumlar ve bireyler değil devletler de bu etkileşim sürecine girmiştir. Henüz gelişmekte olan, bilgi ve teknolojisi geri planda kalan devletler bilgi çağına entegre olarak bilgi devrimini gerçekleştiren ülkelere gittikçe artan bir oranda bağımlı hale gelmişlerdir. Bu durum askeri sistemlere ve diğer silahsız mücadele yöntemlerine de yansımış bilgi ve teknoloji ülkenin stratejisini belirler duruma gelmiştir. Bilginin gittikçe daha önemli hale geldiği günümüzde, altında en ileri düzeyde bilgi sistemleri bulunan her sahayı hedef alan bilgi harbi, bunun askeri alana yansımaları olan bilgi harekâtı ve tabi bu bilginin işlenerek kullanıldığı psikolojik hareket faaliyetleri adından daha çok söz ettirir bir durumdadır (Şahin, 2003: 14).

Bilgi çağında savaş ve çatışma durumlarında psikolojik hareketin kullanımında sivil toplum kuruluşları da yerini almıştır. Bu aslında çatışma ve savaşlarda hem yönetsel hem kültürel hem de devrimsel bir geçiş sürecidir. Toffler bu geçişe aynı başlıktaki kitabında Üçüncü Dalga adını vermiştir. Toffler'e göre (1980: 35-39), toplumsal gelişim süreci, her biri daha az bir zaman diliminden oluşan bir dizi dalgadan oluşur ve şu şekilde ilerlemektedir:

Şimdiye kadar insan ırkı, her biri büyük ölçüde önceki kültürleri ya da uygarlıkları yok edip, yerine yeni yaşam biçimlerini koyan iki büyük değişim dalgası geçirmiştir. Değişimin birinci dalgası tarım devrimi

olup insanlık tarihinde bu süreç binlerce yıl almıştır. İkinci dalga, endüstriyel uygarlığın yükselişi olup sadece üç yüz yıl sürmüştür. Bugün tarih daha da hızlanıyor ve üçüncü dalganın tarih boyunca genişlemesi ve kendisini birkaç on yıl içinde tamamlaması muhtemeldir.

Yukarıdaki paragrafta üçüncü dalga olarak Toffler'in öngördüğü toplumsal devrim, bugün bilgi devrimi olarak kabul edilmektedir (Narula, 2004: 184). ABD Ordusu Saha Rehberi, Bilgi Çağını şu şekilde tanımlamaktadır: “Sosyal, kültürel ve ekonomik örüntülerin, merkezi olmayan, hiyerarşik olmayan bilgi akışını yansıtacağı gelecek dönem; Endüstri Çağı'nın üretim sistemlerinin mekanizasyonunu yansıtan daha merkezileşmiş, hiyerarşik, sosyal, kültürel ve ekonomik kalıplar” (a.g.e.: 184). Bu bilgi çağında, psikolojik hareketin hem askeri hem de askeri olmayan senaryolarda önemli bir araç olarak kullanılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle psikolojik hareketi bilgi harbi kapsamından ayrı düşünmek oldukça zorlaşmaktadır.

Nichipauk (2018: 17), "Savaşta Bilginin Değişen Rolünün Stratejik Değerlendirilmesi" başlıklı yazısında şunlara değinmektedir:

Bilgi harp araştırmasının en önemli özelliklerinden biri, bilgi harbi terimi için birbirinden farklı çok fazla tanımın yapılmasıdır. Bilgi harbi, kişinin kendi savaş alanındaki bilgilerini koruma süreci olarak ve aynı zamanda düşmanın savaş alanı bilgisini reddetmek, bozmak, yozlaştırmak veya yok etmek için bir süreç olarak tanımlanabilir. Bilgi harbi başlığı altında ise yakın zamanda gruplandırılan altı unsur yer almaktadır: Operasyonel güvenlik, elektronik savaş, psikolojik hareketler, aldatma, bilgi süreçlerine fiziksel saldırı ve bilgi süreçlerine bilgi saldırısı. Operasyon güvenliği, savunma amaçlı bilgi savaşıyla ilgili olduğundan, diğer beş alt alan olarak burada bizim için önemli değildir. Bu nedenle, asıl bilgi harbi, elektronik savaş, psikolojik hareket, aldatma, fiziksel saldırı ve bilgi saldırısından oluşur. Psikolojik hareketler, düşmanın moralini zayıflatmak ve nihayetinde direnme isteğini kırmak için bilgi yayımı kullanmakla ilgilidir.

Böylelikle, bu bilgi harbi tanımı, bilgi kullanan savaşın genel kapsamı içinde görüldüğünde, psikolojik hareketleri bir uygulama / konsept yerine bilgi işlem araçlarından biri olarak görmek mümkündür. Günümüzde bilgi harekâtına ilişkin web sitelerinde sunulan tartışmaların çoğu psikolojik hareketleri, bilgi

muhakemesinin temel unsurlarından biri olarak düşündüren, düşmana dair akıl yürütmeyi etkileyecek bilgileri kullanmak olarak değerlendirmektedir. Örneğin İsveç Uluslararası İlişkiler Enstitüsü'nün bir araştırmasında, bilgi harbine ilişkin kavramların farklı perspektiflerini tanımlamak için bir girişimde bulunulmuş ve bu çalışmanın temel sonucu olarak bilgi harbinin sadece Bilgi Çağı'na ait bir kavram olmadığı değerlendirilmiştir (Nichipauk, 2018: 18). Şüphesiz bilgi teknolojisi ve siber dünyanın vizyonu arttıkça, bilgi harbi kavramının anlaşılması daha açık hale gelecektir ancak bilgi harbinin felsefesi tarihsel açıdan psikolojik harp ile aynı işlemektedir. Birleşik Arap Emirlikleri Stratejik Araştırmalar ve Araştırma Merkezi'nde yapılan bir çalışmada Moynihan tarafından yapılan aşağıdaki analiz bu savın doğruluğunu kanıtlar niteliktedir:

Siber dünyada bilgi harbi, bazıları tarafından ABD bilgi ajansı tarafından özellikle yürütülen propaganda ve siyasi eylemlerin kamu diplomasisi programlarını içeren gizli eylem programları düşünülmektedir. Ancak günümüz siber dünyasındaki bilgi harbi ABD Savunma Bakanlığı'nın, CIA'nin çok uzun yıllardır yürüttüğü algı yönetimi, psikolojik hareket, askeri komuta, kontrol, haberleşme ve istihbarat programlarının bütününden öte değildir (akt. Narula, 2004: 183).

Günümüz bilgi harbi koşullarında psikolojik hareketler, insan davranışlarını etkilemek için hedef grupların, davranışların, duyguların ve ulusal hedeflere ulaşılmasını destekleyen tutumların yaratılması için planlanmış iletişim amaçları olarak tanımlanabilir. Bu iletişim şekli, herhangi bir kitle iletişim aracı vasıtasıyla gizlice bilgi yaymak kadar basit olabilmektedir. İletişim ve bilgi formlarıyla etkileşimde bulunmak, yukarıda tartışılan bilgi harbi kavramını da açıklamaktadır. Bu terimin kavramsal çerçevesinin daha iyi anlaşılmasını sağlamak için, savaşta psikolojik boyutların ve ilgili terimlerin sayısız çağrışımları ortaya konabilmektedir. Örneğin tanımların en kapsamlı kaynağı, Drew Middleton (1988: IV) tarafından yazılan ABD Savunma Bakanlığı Askeri Terimler Sözlüğü 'dür. İlginç bir şekilde bu eserin önsözünün neredeyse tamamı psikolojik operasyon kavramına ayrılmıştır.

İlk bakışta psikolojik hareket ve ilgili terimler bize bilgi harbi ile ilgili tamamen yeni bir alan sunabilir. Fakat psikolojik harp, savaşın kendisi kadar eskidir. Büyük İskender'den buyana gelen tüm büyük

komutanlar bunu uygulamakla birlikte ancak tabii ki böyle bilgi harbi gibi yüksek tonlu bir terimden bahsetmemişlerdir. Aslında, psikolojik hareketlar ve askeri aldatma, çağlar boyunca başarılı komutanların eski sadık dostlarıdır.

Bilgi harbine ve bilgi harekâtına ilişkin farklı tanımlar karşımıza çıkmaktadır. Elbette bilgi devrimini yapan ülkeler ürettikleri veya elde ettikleri bilgi ve teknolojiyi, silahsız ve en etkin olarak yapılan savaşın yani psikolojik savaşın ve daha spesifik boyutuyla psikolojik hareketin en önemli parçası haline taşımışlardır.

Bilgi harbi, ABD Hava Kuvvetlerinin Elkitabı tanımında “Düşmanın sahip olduğu bilgi ve fonksiyonlarına mani olmak ve bunları yok etmek, bozmak ve kendi menfaatimiz çerçevesinde kullanmak için icra edilen hareketlerle, düşmanın söz konusu eylemlerimize tedbir almasını engellemek ve aynı doğrultudaki harekâtına karşı korunmak” olarak geçmektedir (akt. Şahin, 2003: 15) Türk Silahlı Kuvvetleri Elektronik Savaş Konseptinde ise “Bilgi sistemlerimiz, kendi bilgi işlem sürecimiz ve bunlara ilaveten bilgisayar ağlarımızı muhafaza ederken, hasmın bilgi sistemleri, bilgi ağları ve bilgi işlem sürecine ilişkin arzu edilen etkinin kazanılması için uygulanan faaliyetlerdir” şeklinde izaha gidilmiştir (akt. a.g.e.: 15). Bu metinde aynı zamanda bilgi harekâtına da yer verilmiş olup “Askeri hareketin bütün evrelerinde oluşturulan askeri bilgi ortamındaki bütün bilgi işlem faaliyetlerinin geliştirilmesi, işlenmesi ve muhafaza edilmesi doğrultusunda yapılan sürekli bir askeri faaliyet” ibaresi geçmektedir (a.g.e.).

NATO’nun Information Operations Policy adlı belgesinde ise bilgi harbi “Belirlenmiş siyasi ve/veya askeri hedefleri zapt etmek yada geliştirmek amacıyla belirlenmiş bir düşman veya düşmanlara karşı çatışma ve kriz zamanlarında tatbik edilen bilgi hareketidir” denmektedir. NATO’nun bahsi geçen dokümanındaki bilgi harekâtına ilişkin izahta ise “Siyasi ve askeri hedeflere destek olmak için kendi bilgi ve /veya bilgi sistemlerini etkin bir biçimde kullanıp muhafaza ederken, düşmanın bilgiye dayalı iş ve işlemlerini, komuta kontrol sistemlerini, harp ve bilgi sistemlerine tesir ederek siyasilerin etkili olmalarını sağlamak gayesiyle uygulamaya konulan faaliyetlerdir. Uygulanan harekâtın durumuna göre ise bilgi hareketi, “Taarruzi ve tesadüfi olarak ayrılır” ifadesi yer almaktadır (a.g.e.: 16).

Bu itibarla denilebilir ki bilgi güç demektir ve bugün dünya ölçeğinin yüksek oranda bir kısmı, bilgiye yani güce erişebilmektedir. Baş döndürücü teknolojik ilerlemeler bilginin işleme ve iletilme masraflarını oldukça azaltmıştır. Keza neticede ortaya çıkan “bolluk paradoksu” meydana getiren bir bilgi yayılması ve patlamasıdır. Yayılan bu bilgi bolluğu dikkatlerin azalmasına neden olmuştur. Nitekim adeta insanı boğan bu bilgi deryasında neye yoğunlaşılması gerektiği de ayırt edilemez bir hal almıştır. Bu hengâmede değerli ve gerekli bilgiyi tasnif edebilen insanlar ve toplumlar gücü elinde tutmayı başarmaktadır. Kaldı ki her zaman bilgiyi üretenler veya elde edenler nüfuz sahibi olamayabilirler. Zira bilgi akışında güç, doğru ve önemli olanı ayırttırabilenlerin, bilgiyi kıymetlendirebilmek yetkisine haiz olanların ve onu yönetebilenlerin eline geçer (Nye, 2003: 81).

Zamanımızda internet, bilgiyi temin etmekte en güçlü vasıta. İnternet üzerinde herhangi bir mülkiyet hakkını hiçbir devlet öne süremez. Global bir elektronik ağının oluşturulması, bilginin, yorumların, düşüncelerin, mal ve hizmetlerin değişimini kolaylaştırıp artırmış ve müşterek menfaatlerle birbirine bağlanmış farklı grup ve toplulukların ortak hedefler ve değerler ekseninde oluşmasına zemin hazırlamıştır. Dolayısıyla bilgi teknolojilerinin bu gelişimi insanların iletişim ve davranış biçimlerini, fikir ve kanaatlerini değiştirmek suretiyle, yeni kimliklerin, aidiyetlerin, toplumsal ve kültürel değerlerin tesis edilmesinde büyük rol oynamaktadır (Tuncer, 2009: 144).

1.1.3. Güncel Psikolojik Harekât Aracı Olarak Kamu Diplomasisi

Kamu diplomasisi, en temel anlamıyla karar vericilerin iç veya dış kamuoyunu arzu edilen çerçevede etki altına almak ve bilgilendirmek amacıyla yürüttükleri faaliyetlerdir. Ülkedeki kurumlar eliyle belirlenip ve tatbik edildiği için, propaganda kamu diplomasisi denildiğinde ilk akla gelen kavram olmaktadır. Kamu diplomasisi mahiyeti ve doğası itibarıyla planlı, resmi ve hedefe dönüktür (Purtaş, 2013: 4).

Kamu diplomasisi esasında uygulamaları çok daha öncesine gitmekle birlikte kavram olarak yakın tarihte kullanılmaya başlanmıştır. Küreselleşme süreci ve kitle iletişim araçlarının hızlı gelişimi 1990 öncesi yaşanan soğuk savaş döneminden çok farklı uluslararası bir sistemi ortaya çıkarmıştır. Psikolojik harekâtın askeri kisvesi adeta kamu diplomasisi yoluyla hem sivilleşmiş hem de daha geniş bir perspektif ve

uygulama sahası kazanmıştır. Nitekim artık yalnızca hükümetlerin ve ülkelerin değil, bunlarla beraber ülke sathı mahallinde ve beynelmilel alanda medyanın ve hükümet harici organizasyonların da çok faal olduğu gerçeği ile karşı karşıyayız.

Uluslararası ortamı sevk ve idare etmek için savaşıma durumuna neredeyse gelinmişken uluslararası bir güç tarafından tesis edilen mekanizmalar, Nicholas J. Cull tarafından diplomasi olarak tanımlanmaktadır (Cull, 2009: 12). Günümüz dünyasında bu güç ve aktör; bir devlet/ hükümet olabildiği gibi, sivil toplum örgütü, çok uluslu ve ortaklı bir şirket, uluslararası organizasyon veya kuruluşlar, paramiliter yapılar ve terör örgütleri yahut uluslararası düzlemde farklı bir oyuncu olabilir. Buradan hareketle kamu diplomasisi çeşitli kanallarla uluslararası bir güç ve aktörün, uluslararası alandaki yönetim ve kontrolü elde etme arzusu için bir diğer yabancı ülke kamuoyuyla bağlantı kurması suretiyle icra ettiği bir faaliyettir (a.g.e.: 12). Kamu diplomasisi icra edilirken kullanılan araçlar arasında uluslararası burs programları, dernekler ve yayınlar, kültürel ve akademik öğrenci değişim programları, burslar, popüler insanların (entelektüeller, sanatçılar, yazarlar) seminer ve festivallere katılması, ticari ortaklıklar, dil ve kültürel merkezlerin kurulması gibi pek çok araç sayılabilir.

Kamu diplomasisinin farklı boyutları vardır ve bunlar uzun vadeli kültürel ve sosyo-politik ilişkiler gerektirdiği gibi doğrudan devlet tecrübesi ve bilgisi de gerektirir. Bir boyutu, ulusal ve uluslararası siyasetin genel durumunun izahını sağlayan iletişim kanallarıdır ki bunların anlık olması etkiyi artırmaktadır. Çağdaş demokrasilerde devlet ve hükümet ricali, verilen kararların akabinde basına neyi nasıl söyleyeceklerine dair oldukça itinalı hareket ederler. Genellikle de ulusal basın dikkate alınır. Oysa uluslararası basın, kamu diplomasisinin bu boyutu açısından en mühim hedef olmalıdır (Nye, 2005: 107).

Kamu diplomasisinin diğer bir boyutu, herhangi bir propaganda ya da siyasi kampanyada olduğu şekliyle sadece ve basit temaların kurgulandığı stratejik iletişim kısmıdır. Psikolojik harekâtın kamu diplomasisine evrilmesi gibi kamu diplomasisinin de stratejik iletişimle etkileşimi zaten önümüzdeki müstakil başlığın konusu olacaktır. Burada ana temanın zihinlerde iyice yer etmesini sağlamak için bir yıl içindeki sembolik olaylar ve iletişim mekanizması planlanır. Uluslararası değişim

ve burs programları, sempozyum ve stajlar ile farklı medya kanalları da kullanılarak, seneler içerisinde önemli ve nüfuz sahibi insanlarla uzun süreli ilişkiler kurmak ve geliştirmek de kamu diplomasisinin bir başka boyutunu ortaya koymaktadır (Nye, 2005: 107-109).

Netice itibarıyla küreselleşme ve soğuk savaş döneminin nihayete ermesi ile birlikte politik ve toplumsal alandaki değişimlere ilaveten ülkelerin güvenlik ve uluslararası ilişkiler paradigmaları da değişmiştir. Bu doğrultuda daha çok soğuk savaş döneminin güvenlik ve mücadele konseptini oluşturan psikolojik harekât ve propaganda eylemlerinin içerikleri daha da zenginleşmiş ve tesirleri artmıştır. İşte çarpan etkisi oluşturan kavramlardan biri de kamu diplomasisi olmuştur. Böylelikle ülkelerin uluslararası ilişkileri sadece askeri, siyasi ve ekonomik güçle değil, yumuşak güç kavramını da içinde barındıran ülkenin sahip olduğu kültürel ve sosyal değerlerle de yönlendirilir duruma dönüşmüştür.

Göz ardı edilememesi gereken bir gerçek de bugün içinde yaşadığımız bilgi içinde yüzen çağımızda, devletlerin birbirleri ile olan iletişimi ve ilişkiler ağı, toplumlar ve kitleler arasındaki iletişim bütününe yalnızca küçük bir unsurdur.

1.1.4. Psikolojik Harp, Psikolojik Harekât, Benzerlik ve Farklılıklar

Psikolojik harekât, hem savaş hem de barış zamanlarında önemli bir unsur olarak yer almaktadır ve silahsız savaşın en önemli mütemmim cüzüdür. Tarihsel olarak, psikolojik harekâtların herhangi bir biçimde uygulanması, insan gücünün ve ateşli silahların kullanımını azaltması ve etkisinin desteklemesi açısından savaşın başarılı bir şekilde sonuçlanması adına neredeyse zorunlu olduğu kanıtlanmıştır. Ancak, uzun süreli başarılı kullanım geçmişine rağmen, ulusal hedeflere ulaşmak için bir kuvvet çarpanı olarak psikolojik harekâtlar yoluyla ikna gücünün kullanılma potansiyeli, çok az kişi tarafından resmi olarak kabul edilmiştir.

Psikolojik harekât uygulanmasının önemli bir kazanım faktörü olduğuna dair son zamanlarda çok sayıda örnek bulunmaktadır. Japonya'nın Tokyo Güllü Operasyonu'ndan ve Almanya'nın Axis Sally Operasyonu'na; Kore Savaşı'ndan, Vietnam Savaşı'na ve hatta Körfez Savaşı'nda psikolojik hareket operasyonlarını görmek mümkündür. Örneğin Kore Savaşı'ndan yayınlanan bir raporda, üzerinde yerel dilde “Teslim ol” yazılı notların 1951'de Amerika Birleşik Devletleri savaş

gemisine tahsis edilen helikopterler tarafından Kuzey Kore'de havaya uçurulduğu belirtilmektedir (Walker, 1988: 261). 11 Nisan 1951'de Kore'deki Birleşmiş Milletler Kuvvetlerinin komutanlığına atanan General Ridgway'in görev süresi boyunca basılan en önemli teslim broşürlerinden biri, Psikolojik Operasyonlar için değiştirilmiş güvenli bir geçiş kartıydı ve birlikleri tek bir atış sepetine on binden fazla broşürü yerleştirebiliyor ve Kore halkının üzerine kar gibi serpiştiriyordu (a.g.e.: 261). Yine benzer bir uygulama 1991 Körfez Savaşı sırasında ABD uçakları tarafından gerçekleştirilmiş ve Irak askerleri üzerine atılan “Ölümünüzle Saddam'ın ömrünü uzatırsınız, fakat vatanınız Irak'ın ömrünü kısaltırsınız” yazılı milyonlarca notlarla Irak askerlerinin psikolojik direnci kırılmaya çalışılmıştır (Narula, 2004: 182).

Literatürde psikolojik harekât ve psikolojik harp terimleri sıklıkla birbirinin yerine kullanılarak bir anlam kayması durumu yaşanmaktadır. Aslında anlam geçişleri ve kullanım açısından bu terimler aynı anlamları ifade etseler de, psikolojik savaş, tatbik edilmesi bakımından psikolojik harekâtı içine almaktadır. Bu yönüyle psikolojik harekâtın tanımı, taktik seviyede psikolojik savaş olarak yapılmaktadır (Özdağ, 2009: 249). Psikolojik harekât kavramını en temel anlamıyla “Cana ve mala yönelik şiddetten öte, gayesinde yalnızca gerçek kişiler bulunan, oluşturduğu korku ve endişe faktörüyle propaganda araçlarını kullanmak suretiyle hislerde, zihinlerde, tavır ve davranışlarda tesir etmeye yönelik sistematik, bilimsel ve örgütlü faaliyetler” olarak tanımlamak mümkündür (Alkan, 2000: 5). Taktik seviyede psikolojik harp ise “Hedef üzerinde bir takım psikolojik faaliyetlerin tatbik edilmesi” şeklinde ifade edilebilir. Hülasa; psikolojik harekât, psikolojik harbin kapsamında yer bulan bir uygulama vasıtası olup, hedef ülkenin karar alıcı, siyasi mekanizmalarına ve halkına yönelik zihinlere tesir etme argümanıdır (a.g.e.: 241). Başka bir deyişle sivil veya askeri kitlelerin duygu, düşünce, tavır ve davranışlarını belirli bir istikamete kanallandırmak için yapılan faaliyetlerin bir ya da birkaç vasıta ile tatbik edilmesi psikolojik harekât iken, devletin tüm imkan ve kabiliyetini ilgili tüm kurumlarının koordinasyonu ile hedef ülke için seferber edip bir plan dâhilinde eyleme geçilmesi ise psikolojik harp olarak nitelendirilebilir (Ateş, 2017: 19).

İkinci Dünya Savaşı'nda Amerikan Kuvvetleri'nin dünyanın farklı bölgelerinde, değişik kültürlerle yüz yüze geldikleri zaman karşılıklı çıkan problemlerin, psikolojik harekât yöntemlerinin ve adının önem kazanmasında önemli bir faktör olduğu göz ardı edilmemelidir (Özönder, 1995: 9). Uluslararası ilişkilerde ticaret, diplomasi ve savaş, rekabet ve güç mücadelesinin belli başlı unsurlarıdır (Oksay, 1992: 268). Oysa 20. yüzyılda yaşanan İkinci Dünya Savaşı, diplomasi ve ticaretin ülkeler arası rekabette yeterli olamayabileceği gerçeğini gözler önüne sermiştir. Milyonlarca insanın hayatına neden olan ve telafisi mümkün olmayan zarar ve yıkımlara sebep olan bu sıcak savaşın bütün insanlık açısından oluşturduğu büyük tehdit, alternatif bir mücadele aracını ön plana çıkarmıştır. Böylece psikolojik harekât, neredeyse bütün devletlerce amme hizmeti niteliği kazandırılarak örtülü veya açık bir şekilde kurumsallaştırılıp en etkili mücadele yöntemlerinden biri haline kavuşmuştur (Ökte, 1997: 117).

Küresel veya bölgesel bir güç haline gelmiş bütün devletler psikolojik harekât yöntemlerini icra etmektedirler. Yüzyıllarca ulusal menfaat ve hedefleri için sıcak savaş araç yapan devletlerin artık bunun yerine hedef bireylerin ve kitlelerin beyinlerini ve vicdanlarını tesir altına almayı amaçlayan psikolojik harekât yöntem ve faaliyetlerini tercih ettiği apaçık bir vakıadır (Özönder, 1995: 12). Kitle psikolojisi üzerine çalışmalar yapan ünlü yazar Gustave Le Bon “Kullanılması bilinirse psikolojinin tersanelerinde dünyanın en kudretli toptanlarından daha etkili silahlar vardır” sözüyle aslında çok veciz bir şekilde psikolojik harekât faaliyetlerinin ne derece ehemmiyet arz ettiğini ifade etmektedir (Le Bon'dan akt. Alkan, 2000: 5).

Psikolojik harekâtın belki de en mühim ve en vurucu yönü, kullanılan araç ve silahların sıcak savaşlardaki gibi ateşli, kimyasal ve öldürücü bir nitelikte olmaması, mamafih zihinlere ve vicdanlara nüfuz ederek onları ele geçirmeyi hedefleyen semboller, sözcükler ve sloganlardan meydana gelmesidir (Özdağ, 2009: 247). Bu çerçevede psikolojik harekâtın farklı unsurlarından söz etmek mümkündür. Örneğin psikolojik harekât, başta sosyal medya olmak üzere sözlü, yazılı ve görsel medyada uygulama alanı bulduğu gibi; müzik, tiyatro, sinema, heykel ve resim gibi sanat dallarında, edebiyat, teknoloji ve spor dallarında dahi uygulanabilmektedir. Hatta kimi bilimsel ve akademik çalışmaların bile günümüzde psikolojik harekât faaliyetleri için birer araç haline geldiği de ileri sürülmektedir (Gök, 2012: 8).

Psikolojik harekât ile hedef ülke ya da kitleyi demoralize etmek, müttefiklerin ve kendi toplumunun moral ve motivasyonunu yükseltmek, tarafsız ülke ve toplumların desteğini kazanmak gibi amaçlar güdülmektedir. Teknolojinin hızla geliştiği günümüz dünyasında, kitle iletişim araçları da bundan nasibini alarak psikolojik harekât faaliyetlerinin en mühim uygulama ve yayılma alanlarından birini teşkil eder hale gelmiştir.

Ülkeler bir taraftan rakiplerine karşı uygulamaya koydukları politikaları, örtülü ve açık bir şekilde psikolojik harekât faaliyetleri ile desteklerken, diğer taraftan kendi milli varlık ve güç unsurları üzerinde tehdit olarak gördükleri ülkelerin psikolojik harekât faaliyetlerini bertaraf etmek ve önlemek için mücadele ederler. Binaenaleyh psikolojik harekât faaliyetleri hem karar alıcılara yönelik destekleyici bir rol oynamakta, hem de bunun yanı sıra gereğinde doğrudan vazife üstlenici ve kuvvetlendirici bir hüviyete sahip olmaktadır (Karataş, 2008: 22).

Psikolojik harekât yöntem ve faaliyetleri ile bir toplumu oluşturan bütün değerler hedef alınabilmekte; içtimai, siyasi, kültürel, psikolojik ve askeri bileşenler yıpratılmak amaçlanmaktadır. Bir toplumun milli birlik ve beraberliğinin en önemli saç ayaklarından biri olan kültürel değerlerin hedeflenmesi ise en sinsi ve en tehlikeli psikolojik harekât faaliyeti olup kültür erozyonunun temelini oluşturur. Bu çerçevede bir toplumun imhasının en kestirme ve en etkili yollarından birisinin de onun dini, milli ve kültür değerlerini dezenformasyona uğratmak ve yıpratmak olduğu aşîkârdır (a.g.e: 23).

Psikolojik harekâtın gayesi “Aynı toplum içindeki bireyleri kutuplaştırarak birbirlerine düşürmek suretiyle empoze edilmek istenen görüş, politika ve ideolojinin zihinlere benimsetilmesini mümkün kılacak biçimde uygun sosyal ortamı hazırlamak, ulusal gücü zayıflatmak ve en nihayetinde milli birlik ve beraberliği tahrip etmek” şeklinde özetlenebilir (Urhal, 2008: 265-266). Tarhan ise çerçeveyi daha geniş tutup psikolojik harekâtın amaçlarını şöyle sıralamıştır (Tarhan, 2002: 23-25):

- Düşmanın siyasî, ekonomik, sosyal ve moral bakımından zayıflığı istismar edilerek, savaş gücünü zayıflatmak,
- Kurtarılan bölgeleri teşkilatlandırıp kontrolü kolaylaştırmak,

- Düşmanın yenilgisini sağlamak için; düşünce, heyecan, eğilim ve davranışlar üzerine ısrarlı etkiler yaparak, direniş ve savaş azmini kırmak,
- Düşmanın moralini bozarak, onu manevi çöküntüye uğratmak ve düşmanda korku duygusu uyandırarak onların cesaretlerini kırmak,
- Toplumda itaat duygusunu arttırmak,
- Uluslararası kamuoyunu yanıltmak,
- Halkla yönetimin arasını açmak,
- Komutanları yanıltmak,
- Kültür değişimini sağlamaktır.

Psikolojik harekât faaliyetleri önemsizleştirme, duyarsızlaştırma, tepkisizleştirme, teslim alma ya da olunma gibi çeşitli yöntemlerle icra edilebilmektedir (Gök, 2012: 11). Karşılaşılan bazı olayların basit, sıradan ve önemsiz gibi gösterilerek alışılmış bir hal almasını sağlamaya çalışarak yapılan faaliyet “önemsizleştirme”dir. Bu metotla yaşanan olaylar, toplum ve fertler için sıradanlaşmakta, günlük hayatın doğal seyrinde rutin bir duruma evrilerek önemini yitirmektedir. Diğer bir yöntem ise duyarsızlaştırmadır. Duyarsızlaştırma stratejisi izlenen bir toplumda, toplum artık kendisi için çok mühim olan bir konu ya da vakada bile sıradan ve hayatın içinde olan bir durummuş gibi bir algıya sürüklenmekte, çok büyük olaylar karşında dahi tepki vermemektedir. Bunun akabinde duyarlılığını yitiren toplumlar tepkisizleşmeye de itilmekte toplumsal refleks kaybedilerek toplum edilgen ve pasifize edilmiş bir konuma düşmektedir. Nihayetinde ise refleksleri de yok edilmiş bir toplum ya kendiliğinden teslim olmakta ya da teslim alınmaktadır (a.g.e.: 11).

1.2. ULUSAL GÜVENLİK KAVRAMI

1.2.1. Güvenlik Kavramının Genel Tanımı

Doğa bilimcilerin gerçeklere ulaşma kaygısı kadar sosyal bilimciler açısından önem taşıyan bir kaygı da kavram oluşturma ve kavramların tanımlanmasıdır. Zira dünyayı anlamak üzere çeşitli sosyalleşme süreçleriyle oluşan gözlüklerimizin derecesi ve rengi olayları görme biçimimizi de oluşturmakta ve aynı olaya bakan her araştırmacı

olayın farklı bir boyutunu fark edebilmektedir. Her ne kadar bu bakış açısına göre görülenin çeşitliliği bir zenginlik oluştursa da neticede belirli kavramlar üzerinde hemfikir olamama durumu çoğu zaman analiz düzeyini ve varılan sonuçların kıyaslamasını olumsuz yönden etkileyebilmektedir. Hele ki mesele terörizm gibi, güvenlik gibi “kaygan zeminler” de var olan olguları içerdiğinde ortak bir tanım yapılamaması ya da olgu ve kavramdan ne anlaşıldığının açık bir şekilde ifade edilmemesi durumunda çıkarım ve yorumlar içinden çıkılmaz bir karmaşıklığa bürünebilmektedir. Bu sebeple genel olarak sosyal bilimlerde, özelde ise güvenlik çalışmalarında tüm araştırmalar başta bir kavramsal çerçeve dahilinde ele alınan kavramın tanımı bölümüne ihtiyaç duymaktadır.

Gündelik hayatımızda sık kullandığımız güvenlik kavramının akademik olarak ne ifade ettiği –ya da etmediği- ve nasıl yorumlandığı, diğer bir deyişle güvenliğe bakış açısı bu sahaya ilişkin tüm çalışmalarda önem taşımaktadır. Güvenlik, en temel anlamıyla bireylerin can ve mallarının tehditlere karşı korunması olarak ele alındığında bir toplumda güvenliğin sağlanması, bireylerde kamu düzeninin varlığı konusunda yeterli inancın yerleşebilmesi ile olanaklıdır. Diğer bir deyişle devlete, topluma, kişilere ve mallara yönelik tehditlere karşı gerekli güvenlik önlemleri alınmış olmalıdır ki, bireyler kendilerini huzur ve güvenlik içinde hissedebilsin. Ancak sadece kişilerin kendilerini güvende hissetme duygularına dayanarak da toplumda güvenliğin tesis edilemeyeceği açıktır.

Güvenlik, çoğu kez algıya dayalı şekillenen ya da tesadüfen ortaya çıkan bir huzur ortamı değil, bilinçli ve her daim sürdürülen önleyici, koruyucu ve caydırıcı strateji ve planlarla ortaya çıkan bir durumdur. Güvenliği salt birey üzerinden güvende hissetme durumu üzerinden ele alamayacağımız gibi bireylerin suç korkusu ya da diğer algılarını bir kenara bırakarak salt kriminolojik veriler üzerinden de değerlendirebilmek olanaklı görülmemektedir. Diğer taraftan, mikro düzeyde bakıldığında güvenliğin temel bir ihtiyaç olduğu sonucuna varmak olanaklıdır. Zira Maslow insanoğlunun ihtiyaçlarını hiyerarşik olarak sıralarken var olmanın temel gereksinimi olan fizyolojik ihtiyaçlardan sonra güvenlik ihtiyacını ortaya koymuş, sevmeye ve sevilme gibi sosyal ihtiyaçlar, saygınlık ve kendini gerçekleştirme ihtiyaçlarını sonraki aşamalara yerleştirmiştir. Gerçekten insanoğlu güvenlik ihtiyacı

karşısında sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarından vazgeçebileceği gibi güvenlik uğruna özgürlüklerinden bile vazgeçmeye razı bir anlayışa da sahiptir. Günümüzde sıradan yaşam koşullarını sürdürürken bile sokaklarda kameralar tarafından izlenmek, kamusal alanlara girerken çantamızın içinde cebimizin içindekilere kadar ne varsa girişte deklare etmek, trafik esnasında durdurulup arabamızı aratmak, belirlenen koşullarda iletişim ve seyahat özgürlüğümüzün kısıtlanmasını gönüllü olarak kabul etmenin altında yatan temel unsur işte bu güvenlik ihtiyacının getirisiidir. Aynı zamanda her ne kadar fizyolojik ihtiyaçları ön planda değerlendirilse de güvenlik, insanoğlu için var olmanın temel anahtarı olan fizyolojik ihtiyaçlarını karşılayabilmesinin de garantisidir. İnsanlar kendilerini daha güvende hissedebilmek için bir araya gelmiş, sosyalleşmiş ve zaman içerisinde artan bu sosyalleşmeyle birlikte de devlet ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Yani güvenlik ihtiyacı toplumsal yapıları, siyasal sistemleri, medeniyetleri, tarihi ve uluslararası ilişkileri inşa etmiştir. Güvenlik ihtiyacı, devlete duyulan ihtiyacın temel sebeplerinden biri sayılabilir.

Aynı zamanda uluslararası ilişkilerin temel konularından birini teşkil eden güvenlik, bireysel bir kavram olarak bireyin dünyadaki varlığından itibaren başlayan, hayatta kalması ve yaşamını devam ettirebilmesi için alması gereken tedbirler olarak tanımlanabilmektedir. Güvenlik kavramı zamana, kişilere ve koşullara göre esneklik ve değişiklik gösterebilme özelliğine de sahiptir. Önceden güvenlik önlemi gerektirmeyen durum ve koşullar bir zaman sonra risk taşıyor hale gelebilir ve acil tedbir alınmasını gerektirebilir. Güvenlik kavramı, içsel ve dışsal olmak üzere iki alanda farklı yorumlara sahip olsa da özünde sahip olduğu fonksiyonlar aynıdır. Güvenlik, risk oluşturan her türlü tehdidi engellemek, sınırlamak, ortadan kaldırmak ve emniyeti sağlamak olarak nitelendirilmektedir (Dedeoğlu, 2008: 25). Diğer bir ifadeyle güvenlik, risk oluşturan her türlü tehdit ve tehlikelere karşı, emniyetin sağlanması için hedeflenen koşulların oluşturulması olarak tanımlanabilmektedir. Risk, tehdit ve tehlike kavramları birbirini tetikleyen unsurlardır ve bu kavramları birbirinden ayrı düşünmek imkânsızdır. Risk gerçekleşme ihtimaline göre tehlikeyi, tehlike ise algı ve tahminlere göre tehdidi oluşturmaktadır. Güvenlik ise risk, tehlike ve tehdit döngüsünde hedeflenen durum için alınması gereken önlemler olarak izah edilebilmektedir. Her riskin bir tehlike oluşturabildiği ortamda, tehlike güçlü veya zayıf oranda tehdide neden olabilmektedir, bunun sonucunda ise gerçek tehdidin

algılanma ve tahmin edilmesi zorlaşabilmektedir. Burada önem verilmesi gereken nokta, güvenliğin devreye girdiği önlem alınması gereken durumlar karşısında sadece o anki durumun değerlendirilmemesi, gösterilen çabaların boşa gitmemesi açısından olay karşısında genel bir değerlendirmenin yapılması gerektiğidir (Dedeoğlu, 2008: 25).

Güvenlik olgusu, varlığın korunması ve idamesi bakımından içsel veya dışsal bir veya birkaç tehdidin olmasını, bunlara karşı analizler, algılamalar ve tahminlerin yapılmasını gerektirmektedir. Amaca yönelik bir anlam da taşıyan güvenlik kavramının doğrudan amaçla ilişkili olduğunu ifade etmek mümkündür. Artma, azalma, şekil değiştirme gibi içsel ve dışsal tehdit algılamasında yaşanan değişimler, amacı değiştirmekte ve yeni güvenlik anlayışlarının doğmasına neden olabilmektedir (a.g.e.: 25). Bu nedenle günümüzde yaşanan gelişmeler tehdit kavramını değiştirmekte ve dolayısıyla güvenlik anlamında yeni anlayışların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Güvenlik kavramının herkes tarafından genel geçer bir tanımı olmamakla birlikte devletten bireye kadar zamana ve mekâna göre değişiklik gösteren çeşitli tanımları bulunmaktadır (Baldwin, 2004: 32). Güvenlik kavramı dinamik olarak, değişen tehdit ve tehlikelerle birlikte değişim göstermektedir. İnsanlığın ilk dönemlerinde hayatta kalma, barınma ve yiyecek ihtiyacı gibi nedenlerle ortaya çıkan güvenlik kavramı gün geçtikçe şekil değiştirmekte ve farklı ihtiyaçlar için anlam teşkil etmektedir (Özçoban, 2014: 6). Güvenlik, bu kadar geniş bir zaviye içinde insanoğlunun yaratılışından itibaren zaman ve mekâna göre değişen koşullarda yaşanan ya da yaşanabilecek olaylar sürecinde alınan önlemler olarak farklı ifadelerle değerlendirilmektedir (Dedeoğlu, 2008: 26). Buna ek olarak, güvenliği, hayatta kalmak ve toplumsal, siyasal ve hukuksal düzeni sağlamak amacıyla tehditlerin ortadan kaldırılması ve mümkün olanı yapabilmek olarak değerlendirenler de mevcuttur (Sürücü, 2011: 3).

Birbirini tetikleyen iki kavram olan tehdit ve güvenlik daima bir değişim halindedir. Güvenlik tedbirleri, öngörülen veya algılanan tehlide göre farklılık arz edebilmektedir. Soğuk savaş döneminde güvenlik kavramı ise kuvvetler prensibi gereğince ülkelerin bir araya gelerek diğer bloktaki ülkelere karşı kendilerini birlikte

savunması olarak caydırıcılık politikası şeklinde bir mana ihtiva etmekteydi (Oğuzlu, 2007: 13). ABD, İkinci Dünya Savaşı sonrasında askeri anlamda güvenlik alanında yaptığı çalışmalarla başı çeken ülke olmuştur. Soğuk savaş sürecinde güvenlik kavramı askeri bir nitelik taşımaktaydı ve yüksek politika olarak ifade edilmekteydi (a.g.e.: 10).

Günümüzdeki güvenlik kavramı ise askeri niteliğinden sıyrılarak biraz daha sivil ve siyasi bir kavram haline gelmiştir. Özgürlük, demokrasi, ekonomik refah, adalet ve serbest piyasa ekonomisi konularının güvenlik kavramı içinde yer almaya başlaması ve sonrasında bilim ve teknolojiye yaşanan gelişmelerin siber uzay alanında yeni tehditler oluşturmasıyla güvenlik kavramı daha geniş alanlara da yayılma göstermektedir. Toplumsal güvenlik, toplumun rahat ve huzur içerisinde yaşamını sürdürebilmesi için aile, ekonomik ilişkiler, kültür ve güven gibi toplumsal değerlerin korunması olarak tanımlanmaktadır. Küresel güvenlik ise daha geniş bir anlam taşıyarak, tüm insanlığı ilgilendirerek uluslararası alanda güvenliğin teşkil edilmesi için tehditlere karşı ortak olarak gerekli önlemlerin alınmasını ifade etmektedir (a.g.e.: 12-13).

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, güvenlikle ilgili olarak yapılan faaliyetler ilk olarak ABD'de yapılmış olup daha çok askeri alana ağırlık verilmiştir. Daha sonra 1970'li yıllarda Ford Vakfı, güvenlik ile ilgili bazı çalışmaları ve araştırma merkezlerini desteklemeye başlamasıyla "International Security" dergisi ortaya çıkmıştır (akt. Çetinkaya, 2012: 26). İkinci Dünya Savaşı sonrası askeri alandaki güvenlik konuları "yüksek politika" olarak, diğer konular ise "alçak politika" konuları olarak sınıflamaya tabi tutulmuştur (Oğuzlu, 2007: 13-14). 1990 yılından itibaren değişen dünya şartları ile birlikte askeri alanda yapılan ve klasik olarak nitelendirilen güvenlik algısı, sınır güvenliğinin yanında toplum güvenliği, insan güvenliği ve küresel güvenlik tanılarının da tartışmasını gündeme getirmiştir (a.g.e.: 27-28).

1.2.2. Ulusal Güvenlik Kavramının Tehdit Odaklarında Paradigma Değişimi

Güvenlik çalışmaları Soğuk Savaş ertesinde artarak akademik bir disiplin olma yolunda hızla ilerlemiştir. Güvenlik kavramını oluşturan felsefi ve düşünsel temeller esasında siyaset bilimi ve uluslararası ilişkileri açıklamak için kullanılan teorilerden

başkaca bir şey değildir. Hal böyle olunca her bir düşünce akımının şekillendirdiği türlü güvenlik yaklaşımları ortaya çıkmıştır. Genel çerçeveden hareketle realist paradigmadan bakıldığında devlet güvenliğinin temel belirleyici paradigması, uluslararası sisteme hâkim olduğu kabul edilen anarşi olarak sıklıkla kabul edilmektedir. Bu bakış açısına göre, uluslararası sistemin anarşik yapısı içinde hareket eden devlet/devlet dışı aktörlerin faaliyetleri tehdidin ana kaynağıdır. Her bir devlet/devlet dışı aktör bekasını devam ettirebilmek için bu anarşik ortam içinde mücadele etmek durumunda iken uluslararası sistemin ana belirleyicisi güç olgusudur. Güç bir aktörün sahip olduğu caydırıcılık kapasitesi olarak tanımlanmaktadır. Caydırıcılık sözünün akla ilk getirdiği askeri yetenek ve kabiliyetler olsa da, esasında bu unsur gücün sadece bir yönüne işaret etmektedir.

Askeri kapasitenin devamlılığını sağlayacak olan faktörlerin başında ekonomik güç gelmektedir. Nitekim bir devletin harbe hazırlık seviyesinin en başta gelen belirleyicisi ekonomik gücüdür (Baylis, 2008: 71-75). Güç kavramının manevi unsuru bir devleti meydana getiren milletin moral değerleridir. Millet olma vasfını yitirmeye başlayan devletlerin varlıklarını sürdürebilmeleri mümkün değildir (Gözler, 2001: 110). Uluslararası sistemin anarşik yapısındaki güvenlik-güç ilişkisine değindikten sonra, güvenlik dar anlamda ele alınabilmektedir. Güvenlik bir devletin, ontolojik gerekliliklerinden birisidir. Devlet, egemenlik sahası içinde meşru güç kullanma tekeline elinde tutan politik birimdir. Devletin zor kullanma tekelinin meşruiyeti güvenlik ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Platon’a göre “Şiddetin örgütlü biçimi” olan devletin kullandığı meşru güç onun düzen kurucu ve devam ettirici özelliğinden dolayı kabul edilebilirdir (akt. Altunok, 2008: 10).

Devleti oluşturan insan topluluğunun yani kamunun güvenliği ve düzeni için, devlet mutlak faaliyetler icra eder. Bu faaliyetlerin ana eksenini toplumun güvenliği ve düzeninin devamlılığı için gerekli tedbirleri almaktır. İşte güvenlik istihbaratının rolü bu noktada ortaya çıkmaktadır. Her devletin potansiyel rakibi/hasmı olan aktörler tarafından organize edilen; daha ziyade hedef devletin iç güvenliğine ve siyasi birliğine yöneltilen yıkıcı faaliyetlere karşı alınan tedbirler güvenlik istihbaratının odak noktasıdır (Çıtak, 2017: 262).

Ulusal güvenlik, devletin ulusal çıkarlarının iç ve dış olmak üzere her türlü tehdide karşı korunması ve buna karşı tedbirlerin alınması olarak ifade edilmekte olup ulusal güvenliğin sağlanması, ülkenin ulusal hedef ve amaçlarını gerçekleştirmesi ve iç ve dış politikalarının belirlenmesi olmak üzere üç ana unsura sahiptir (Çetinkaya, 2012: 52). Bir ülkenin güvenlik politikalarının gayesi, kendi toplumunun huzuru ve refahı için her türlü tehdide karşı bağımsızlığını ve milli menfaatlerini muhafaza etmektir.

Dünya sathındaki tüm devletler, ulusal çıkarları adına hareket etmek durumundadırlar. Ulusal çıkar dinamik bir kavramdır ve zamana ve koşullara göre değişkenlik gösterebilmektedir. Kendi varlığını korumak ve devam ettirmek isteyen bir ülke güce sahip olmak ister ve sahip olduğu bu güç ile rakiplerinin önüne geçer. Bir ülke uluslararası arenada diğer ülkelerle olan ilişkilerini sürdürebilmek ve güvenlik ortamını oluşturabilmek için çeşitli örtülü yöntemlere ve araçlara başvurduğu ifade edilmektedir. Bu yöntemler, zorlayıcı diplomasi ve istihbarat, güvenlik ortamını şekillendirme, kontrol altına alma, açık toplum stratejisi, dezenformasyon, ekonomik yöntemler, askeri yöntemler ve terörizm olarak belirtilmektedir (a.g.e.: 53).

Ulusal güvenlik, ilk olarak savaş zamanlarında devletin güvenliğinin sağlanması olarak nitelendirilirken daha sonraları barış zamanlarında da strateji oluşturulması şeklinde yorumlanmaya başlamıştır. Ulusal güvenlik bir ülkenin, sahip olduğu devlet düzenini korumak amacıyla iç ve dış olmak üzere her türlü tehditlerden korunması olarak da ifade edilebilmektedir. Bir ülkenin ulusal çıkarları ve tehditleri ulusal güvenliğin temelini oluşturmaktadır (Özçoban, 2014: 24).

Ulusal güvenlik kavramı, Ulusal Güvenlik Yasası ile ilk kez gündeme gelmiştir. Teknolojinin gelişimi sayesinde 21. yüzyıl gözetleme, izleme ve dinleme çağı olarak nitelendirilmektedir. Ayrıca 21. yüzyıl istihbaratın siyasi, ekonomik ve teknik istihbarat yeteneklerini geliştirmek için özel sektör, araştırma kurumları ve akademik çevreler ile birlikte çalıştığı dönem olarak da nitelendirilmektedir (a.g.e.: 31).

Ulusal güvenlik kavramının temelinde yatan en önemli unsur strateji kavramıdır. Strateji bir ülkenin ulusal güvenlik ve savunma politikalarını hayata

geçirmesinde gerekli olan araç ve yöntemleri sağlamaktadır. Ülkeler, uluslararası alanda varlıklarını sürdürebilmek, olduğundan daha iyi bir konuma gelebilmek, olası riskleri değerlendirip olan veya olabilecek tehditleri engelleyebilmek amacıyla sistem içerisindeki aktörler hakkında bilgi toplayarak strateji geliştirmek durumundadırlar. Bu minvalde strateji, varlığını koruma, idame ettirme ve geliştirme çabasında olan dünya sistemi içerisinde yer alan bir aktörün, diğer aktörler tarafından tehdit edilmesi ihtimallerini veya gerçeklerini ortadan kaldırmak veya engellemek amacıyla geliştirdiği yöntem, uygulama ve eylemler olarak ifade edilmiştir. Strateji kavramı değişen şartlara uyum sağlama ve öngörülebilirlik, orta ve uzun vadede geleceğe yönelik faaliyetlerin değerlendirilmesi ve somut yol haritalarının oluşturulması şeklinde temel özelliklere sahiptir (Dedeoğlu, 2008: 26).

Bir amaç doğrultusunda, multidisipliner alanlarda uzman kişilerin bir araya gelmesi ile toplanan bilgilerin analizi ve değerlendirilmesi, elde dilen nihai ürünün karar alıcıların süzgecinden geçerek uygulamaya alınması olarak da açıklanan strateji ve de güvenlik birbirleri ile iç içe olan kavramlardır. Güvenliğin sağlanması için stratejiye ihtiyaç vardır. Strateji bir güvenlik anlayışı temeli üzerine inşa edilmektedir. Güvenlik stratejileri her zaman tehditler üzerine oluşturulmamaktadır. Ülkelerin kendi çıkarlarını gözeterek sistemdeki diğer aktörlerle savaş içermeyen barışçıl güvenlik stratejileri geliştirmeleri de mümkündür. Barışçıl güvenlik stratejileri aktörler arasında yapılan uzlaşuya dayanmaktadır. Aktörler kendi güvenliklerini sağlamak için karşısındakilere doğrudan saldırmazlar öncelikle barışçıl güvenlik stratejisinin uygulaması olan diplomatik yöntemlere başvurular. Bu kapsamda sorun ve tehdit tanımı konusunda ortak bir görüş oluşturmak maksadıyla müzakereler yöntemini, çözülemeyen konularda ise yeni bir öneri geliştirme yolunu tercih etmektedirler. Bunun yanı sıra, aktörlerin doğrudan taraf olmadıkları fakat çözülmesinin tüm aktörlere katkı sağlayacağı durumlarda da uzlaştırıcılık ve arabuluculuk yöntemini kullanılmaktadırlar. Barışçıl güvenlik stratejilerinde ekonomik yöntemler de kullanılmaktadır. İşbirliği ve ortaklık kurma, kurulana dâhil olma stratejileri de barışçıl güvenlik stratejileri arasında yer almaktadır (a.g.e.: 27).

1.2.3. Küreselleşme, Ulusal Güvenlik ve Uluslararası Güvenlik

Küreselleşme kavramının herkes tarafından kabul edilen bir tanımı bulunmamaktadır. Farklı disiplinlerde çalışma yapan kişilere göre farklı açılardan yaklaşıldığı için farklı tanımlanmaktadır. Küreselleşme kelime anlamıyla İngilizce bir terim olan “Globalization” sözcüğünün Türkçe karşılığıdır ve “globe” kökünden türetilmiştir. Türk Dil Kurumu’nun sözlüğünde yer alan anlamı ise, dünya uluslarının iktisadi, politik ve iletişim bağlamlarında birbirine yaklaşması ve bir bütün halini almasıdır (TDK, 1998: 144).

Küreselleşme, 1990’ların bir terimi olarak ortaya çıkmasına rağmen ilk olarak önce yazılı metinlere ve güncel tartışmalara konu olmuş; 1980’li yıllardan günümüze gelinceye kadar hep gündemdeki yerini korumuştur ve bu terim üzerine güvenlik de dâhil olmak üzere farklı alanlarda önemli çalışmalar yapılmıştır. Komünizmin çökmesiyle birlikte tarihin sonu olarak liberal demokrasiyi gören Fukuyama (1999: 9), liberal demokrasinin diğer yönetim sistemleri karşısındaki üstünlüğüne vurgu yaparken; tarihsel süreçte liberal ekonomik prensiplerle serbest piyasanın yaygın hale geldiğini, böylelikle evrensel bir tüketim kültürünün ve dünya pazarının yayılarak toplumların birbirine eklemelendiğini dile getirmiştir. Bu etkileşimin neticesi olarak küreselleşen ekonominin politik zemindeki özgürlüğü daha ileriye taşıdığını vurgulamıştır. Bu haliyle küreselleşme kavramı, 1990’larda politik ve ideolojik bir tesir uyandırmak için kullanılmıştır.

Bazı politik bilimciler küreselleşmeyi; uluslararası düzende devlet dışı güçlerin zuhur edişi; devletin kendi sınırları dâhilindeki hükmetme hakkından ve devlet aygıtının tanımlanan manasından bir uzaklaşma olarak görünmüştür. Buradan hareketle, ulus devletlerin ötesinde yeni küresel oluşumların ortaya çıkmasıyla dünyanın “Büyük ve küresel bir köy” e dönüşeceği ve yenedünya düzeni ile küresel bir yönetim doğacağı öngörülmüştür (Sürücü, 2011: 2).

Fukuyama’nın tarihin sonu olarak liberal demokrasiyi görmesi ve ABD’nin 2003’te “Irak’a Özgürlük Operasyonu” olarak algı oluşturmak suretiyle gerçekleştirdiği Irak işgali, küreselleşmeyi Amerikan emperyalizmi ve yayılmacılığının bir tezahürü olarak görenlerin düşüncelerini desteklemektedir. Bu görüşü benimseyenlere göre bugün küreselleşme, bir fenomen kavram olmaktan

çıkması, neredeyse bütün ülkelerin iç siyasetini ve özellikle de dış ilişkilerini biçimlendiren, yeni güvenlik konsepti arayışlarına sevk eden içine hapsedici bir uluslararası sisteme dönüşmüştür (Friedman, 2003: 30).

Küreselleşme ile ilgili yapılan nitelendirmelerin ve tanımların farklı olmasına karşın, bir takım ortak noktalar da söz konusudur. Bu ortak nitelendirmelerden birisi, küreselleşmenin tesir oluşturma imkân ve kapasitesi, diğeri de bir değişim olgusunu ortaya çıkarma kabiliyetidir. Özellikle Soğuk Savaş sonrası oluşan yenedünya denkleminde küreselleşmenin bilinen politik, ekonomik ve güvenlik stratejileri üzerinde uyandırdığı tesir, bu kavramların herkesçe aşına olunan anlamlarında ve atfedilen önem derecelerinde değişikliğe yol açmıştır. Söz konusu değişim, geçmişte birbirleriyle etkileşimi kısıtlı olan bireylerin ve toplumların, günümüzde artan teknolojik gelişmelerle ve bunların yansıdığı muhtelif kitle iletişim araçları ile birbirlerinden daha fazla haberdar olmasına sebep olmuştur. Artan iletişim kanalları, kişilerin diğeri birey ve toplumları ilgilendiren bir hadise karşısında benzer duygular hissetmesini, binaenaleyh karşılıklı artan bir etkileşim içinde olmalarını hızlandırmıştır. Bu ortak his ve düşüncelerin küreselleşmeyle birlikte ulusal sınırların üzerinde, merkezi bulunmayan yeni farklı amaçlara hizmet eden yeni yapılanmaların ortaya çıkmasına da neden olmuştur (Sürücü, 2011: 3).

Küreselleşme ve güvenlik arasında var olan sıkı bağ ise güç kavramıyla ilintilidir. Küreselleşme ile birlikte, psikolojik harekât, algı operasyonları ve propaganda gibi devlet ve kamu güvenliğini tehdit eden araçların daha da etkili bir silaha dönüşmesi elbette ülkelerin ulusal güvenliklerini olumsuz etkilemektedir (Çetinkaya, 2012: 58). Bütün bu gelişmeler güvenliğin artık çok boyutlu olarak ele alınması gerektiğinden hareketle ulusal güvenliği ilgilendiren kritik altyapılarda milli teknolojilerin kullanılmasını elzem hale getirmiştir.

Uluslararası perspektifte güvenlik olgusu devletlerin; ülke bütünlüğü, sınır bütünlüğü, fert ve toplum huzuru konularında risk ve tehdit olarak algılanan durumlara karşı bir refleks ve reaksiyon göstermek üzere bir takım tedbirler alması olarak ifade edilebilmektedir. Uluslararası güvenlikte, devletlerarası sistemde yer alan aktörler sahip oldukları statülere göre birbirlerinden farklı güvenlik politika ve anlayışına sahip olabilmektedirler. Ülkeler ulusal güvenliklerini ilgilendiren

durumlarda menfaatleri doğrultusunda birlikte hareket edebilirler veya bu konuda kendilerinden daha iyi bir statüye gelişmişliğe sahip devlete sığınabilirler. Yaşanmış ya da yaşanılması muhtemel olan hadiseler devletler tarafından bir tehdit unsuru olarak değerlendirilir ve nitekim uluslararası bir tehdit kaynağı olarak görülen ülkeler dikkatle takip edilerek onlardan gelebilecek her türevdeki saldırıya karşı strateji geliştirilmektedir (Dedeoğlu, 2008: 31)

Sonuç olarak küreselleşme, Soğuk Savaş sonrası dönemde etkisini bilimin ve yaşamın tüm alanlarında hissettirmeye başlamış ve bu bağlamda güvenlik alanı da bu dönüşümden payını almıştır. Küreselleşme olgusunun güvenlik alanına girmesi Soğuk Savaş sonrası döneme ilişkin güvenlik arayışları ile birlikte olmuştur. Soğuk Savaş sonrası dönemde küreselleşme sürecinin hemen her alanda yaratmış olduğu dönüşüm süreci sonucu tehdit algılamaları çeşitlenmiş, bu bağlamda güvenlik kavramının genişleme ve derinleşme süreci hızlanmıştır. Güvenlik kavramının “genişlemesi” askeri güvenliğin yanı sıra ekonomik, çevresel, toplumsal askeri olmayan güvenlik alanlarının da güvenlik alanı içine dahil edilmesi sürecidir. Güvenlik kavramının “derinleşmesi” ise devletlerin yanı sıra bireylerin, grupların ve diğer devlet dışı birimlerin de güvenlik çalışmalarında analiz birimi olarak ele alınması sürecidir. Geleneksel güvenlik anlayışının maruz kaldığı yoğun eleştiriler ve bunun sonucunda yeni bir güvenlik anlayışının doğmaya başlaması suni bir akademik gayretten öte mevcut gerçeklerin doğal bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Zira, Soğuk Savaş sonrası dönemde küreselleşme sürecinin itici gücüyle devlet, savaş ve tehdit gibi güvenlik olgusunun temel kavramları sorgulanmaya başlamıştır. Diğer bir anlatımla, küreselleşme sürecinde yaşanan tehdit çeşitlenmesi güvenliğin dönüşümünü adeta bir zorunluluk haline getirmiştir. Güvenlik algılamalarında meydana gelen değişimin en önemli sebeplerinden birisi, tehdidin tek boyutlu, devletten devlete olma klasik konumundan çıkarak, asimetrik ve çok boyutlu bir konuma ulaşmasıdır. Bu durum, günümüz tehditleri ile mücadelede klasik yapılanma ve anlayışların geçerliliğini tamamen yitirdiğine işaret etmektedir.

1.3. KURUMSALCILIK YAKLAŞIMI

1.3.1. Kurumsalcılık Teorisinin Ortaya Çıkışı : 1970’li Yıllar

Günümüzde hayatın her alanında karşımıza çıkan örgütler, toplumsal yaşam içinde son yüz elli yıllık süreçte etkin olup aynı zamanda akademik bir boyut kazanmıştır. Büyüklüğü, kar amacı güdüp gütmemesi, yasallığı ile irdelenebilecek pek çok örgüt ve yapı gündelik yaşamımızı her açıdan kuşatmış durumdadır (Taşçı, 2013: 3-4). Bu bağlamda “dünyayı anlamayı örgütleri anlamaktan” geçirmek belirsizliklerle çevrili dünyamıza anlam kazandırma adına bu oluşumların önemini ortaya koyması bakımından kayda değerdir (Özdemiray, 2018: 5).

Kurum kavramının geniş kullanım alanının olması ve farklı disiplinlerde ele alınması nedeniyle kavramın tanımına ilişkin dikkat çekici şekilde farklı tanımlar ortaya çıkmıştır (Jepperson, 1991: 16). Kurum kavramı; bireysel fiillerin yanı sıra bireysel toplumsal aktörleri, kültürel ve tarihi etkileri ve büyük toplumsal birliktelikleri ifade etmek için de kullanılabilir Broom, Selznick ve Jepperson’dan aktaran Fidan (2017: 19), Kurum kavramı belirli bir durum veya özellik kazanmış olan toplumsal bir düzen veya kalıp olarak, kurumsallaşmayı ise bu kazanma sürecini ifade eden şey olarak tanımlamıştır. Bu kurumsallaşmayı “istikrarsız, gevşek yapılı ve dağınık etkinliklerden düzenli, istikrarlı ve toplumsal açıdan bütünleştirici kalıpların ortaya çıkması” olarak tanımlamaktadır. Kurum ve kurumsallaşma kavramları bireysel ve örgütsel eylemler olmaları nedeniyle belli ölçüde belirsiz kavramlardır.

Kurumsal kuramın örgüt alan yazınındaki gelişimi 1970’li yıllarda başlamakla birlikte, aslında kökeninin Avrupa sosyoloji geleneğinin önde gelen isimleri olan Weber, Parsons ve Merton’dan kaynaklandığı; asıl etkili olan ismin ise Merton’un öğrencisi olan Selznick olduğu ifade edilebilir. Selznick’in kurumsalcı anlayışına sahip olmasındaki etki Merton’un çalışmaları olduğu söylenebilir. Selznick’e göre “kurumsallaşmış” bir örgüt özel bir karakter üstlenme eğilimindedir ve kendine özgü, ayırt edici bir takım yeterlilikleri gerçekleştirme amacındadır. Faydaları olduğu kadar maliyetleri de bulunan kurumsallaşma sürecinin gözetimi ise liderin en önemli sorumluluğudur. Bu sebeple kurumsal kuram; örgütsel etkileşim ve adaptasyon sonucunda ortaya çıkan ayırt edici formları, süreçleri, stratejileri, bakış

açılarını ve yeterlilikleri izlemektedir. Söz konusu örneklerin, örgütün iç ve dış çevresine verilen yanıtlar olarak anlaşılması gerekmektedir (akt. Özdemiray, 2018: 5). Selznick'in hocası, Merton ise çalışmalarında kurumlar için deneysel testler ve fonksiyonel mantık üzerinde durmuş ve düşüncelerini "*Fonksiyon Teorisi*" nde toplamıştır. Buna göre, fonksiyonel yaklaşımla incelendiğinde organizasyonlar iki özellik gösterirler: (1) Kurum yapısı içinde, birbirinden farklı öğeler vardır, (2) Yapısal düzenlemelerin, fonksiyonel olmayan sonuçları arasında dengenin kurulması gerekir. İşte bu iki özelliğin gerçekleşebilmesi de iki varsayıma dayanır: (1)

Sistemin yapısal unsurları, bütünün parçalarıyla ilişkili olabilecek şekilde, bütünleşmiş olmalıdır ve (2) Sosyal sistem fonksiyonlarına faydası olacak yapılar vardır. Ancak yine de sistem hayatta kalamayabilir.

Merton'a göre değişim, yapısal düzenlemelerle sağlanan fonksiyonel yardımlarla olur. Fakat zaman zaman, yapısal düzenlemeler, fonksiyonel ve fonksiyonel olmayan sonuçları ortaya çıkabilir. Bu model, bir amacı başarmak için, gerekli araçların rasyonel olarak sıralandığı (ki bu formel organizasyonda vardır) rasyonel analizi benimser. Bu formel yapılar; örgütsel eylemde olduğu gibi, irrasyonel boyutlardaki başarısızlığa asla uğramaz. Bu irrasyonelliğin kaynakları; kişiler ve kompleks şekilsel olmayan organizasyon yapısıdır. Kurumsal yapı; dış çevreden büyük ölçüde etkilenen ve organizasyon bireylerinin bağlılıkları ve özellikleriyle şekillenen, uyumlu organizmalardır (akt. Özdemiray, 2018: 22).

Robert Merton ve onun öğrencisi Philip Selznick'in çalışmaları ile belirginleşip ana hatları çizilen eski kurumsal kuramının örgüt analizi konusuna temel katkıları şu şekilde özetlenebilir: Örgütleri bütüncül bakış açısıyla incelemesi ve içinde bulunan şartlara bağlı olarak farklı örgüt türlerinin var olabileceği düşüncesini oluşturması, örgütlerin bir araç olmaktan öte, başlı başına bir varlık olabileceği düşüncesini ortaya koyması, örgütün faaliyet gösterdiği çevreye uyumunun örgütsel yapı ve süreçlerin oluşumundaki önemini vurgulamasıdır (akt. Özdemiray, 2018: 22).

1.3.2. Devlet Yönetiminde Kurumsalcılık Teorisi ve Kurumların Bütünselliği

Örgüt kuramları, toplumsal bilimler alanında yürütülen araştırmalar neticesinde geliştirilen yönetim fikirlerinin birikimi ile 20. yüzyılın ilk yarısından itibaren ortaya

çıkıştır ve günümüze gelinceye kadar da geliştirilmiştir. Esasında ortaya çıkan her yeni kuram öncekilerden bağımsız olmadığı gibi öncekinin geçerliliğini yürürlükten kaldırmadan üzerine ilave edilen gelişmiş bir bilgi manzumesidir (Taşçı, 2013: 8). 1960'lı yıllara kadar yapılan analizlerin pek çoğunda; örgütleri toplumsal organizasyonlar olarak ele alıp araştırmak yerine sadece içsel fonksiyonları incelenip, çevrelerinden ayrıştırılmış ve sınırları kesin ve belirli, kapalı sistemler olarak değerlendirilmişlerdir (akt. Özdemiray, 2018: 5).

Kuramsal olarak örgütleşmenin gelişimi üç ana kaynaktan beslenmiştir. Bunlardan birincisi; devletler ve de şirketler için etkin yönetim faaliyetlerine ilişkin yönelik ilke ve kurallar öneren ve ekseriyetle Avrupa ve Kuzey Amerika'daki teorisini pratiğe entegre eden uygulayıcı-kuramcılarının sunduğu katkılarından oluşan idari kaynaktır. Bir diğeri örgütlerin yapısal işleyişine ve organlarına yönelik incelemelerde bulunan ve genellikle yine Kuzey Amerika'dan katkı sunan toplumsal kaynaktır. Sonuncu kaynak ise örgütlerdeki insan unsuruna odaklanan ve daha sonraları "beşer münasebetleri yaklaşımı" adı altında gelişen çalışmaların yer aldığı psikolojik alandır. Örgütleşmenin kuramsal olarak beslendiği bu üç kaynak 1960'lı yıllarda davranışsal yorumun baskın olduğu akademik zemine evrilmiş ve örgütlerin kurumsal olarak izah edilmesi görüşü hâkim olmuştur (a.g.e.: 5).

Bununla beraber yeni kurumsalcılık olarak adlandırılan ve 1970'li yıllarda şekillenerek neşet eden kuramın temeli, bilgi sosyolojisi sahasında yapılan çalışmalara özellikle de Luckman ve Berger'in bugün de üzerinde kafa yorulup derinlemesine irdelenmesi gereken "gerçekliğin toplumsal olarak kurulduğu" savı üzerine dayanmaktadır. Bu kuramcılara göre günlük gerçek, toplumsal etkileşimin bir çıktısı ve nihayetinde bir insan çabası ve yapımıdır. Üretilen, tekrar edilen ve istikrara kavuşan; diğerkleri ve kendileri için benzer manaları barındıran toplumsal süreçlerin kurumsallaşmış olduğunu ifade eden Luckman ve Berger, ilkeler ve normların ortaya konmasından ziyade sosyal etkileşimin bir parçası olarak paylaşılan bilgi ve inanç sistemlerinin önemini vurgulamışlardır. Kurumsallaşmanın; farklı toplumsal süreçlerin, sorumlulukların ve gerçekliklerin sosyal düşünce ve davranışlarda statü benzeri kurallaşmış bir hal alması süreci olduğunu gündeme taşımışlardır (akt. Özdemiray, 2018: 12).

Yeni Kurumsalcılık, tek bir yaklaşım olarak ele alınması mümkün olmayan bir perspektif içermektedir. Hall ve Taylor'a (1996: 41) göre temelde kurumların önemine dikkat çeken Yeni Kurumsalcılık en az üç farklı kategoride incelenebilir ancak yapılan kategorilerin her biri kendisini Yeni Kurumsalcılık olarak adlandırmaktadır. Bu nedenle söz konusu kategorilendirme, kuramın kendisinin sunduğu bir şey değildir. Bu kategoriler Rasyonel Tercihli Kurumsalcılık, Tarihsel Kurumsalcılık ve Sosyolojik/İnşacı Kurumsalcılıktır (a.g.e.: 41). Bu yaklaşımlardan her biri kuruma etki eden yapı ve kurumu oluşturan etken arasındaki ilişkinin doğasının farklı yönlerine vurgu yapmaktadır. Bu farklılık özellikle realist perspektife vurgu yapan Rasyonel Tercihli Kurumsalcılığın diğer iki Kurumsalcılık türlerine göre güvenlikte uluslararası ilişkilere daha fazla önem vermesi hususunda göze çarpmaktadır. Sosyolojik ve Tarihsel Kurumsalcılıklar ulus-üstü yapılanmaya; BM, AB, NATO gibi üst kurumların yarattıkları etkiye odaklanmakla birlikte kurumların içinde bulundukları toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçları doğrultusunda nasıl reforme edildiklerini anlamayı sağlamaktadır. Fakat nihayetinde kurumların etki yaratan dinamikler olduğunu varsayan Yeni Kurumsalcılığın derinleşme ve genişleme konusundaki açıklayıcılığı bu farklılıklardan etkilenmemekte ve özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde ulusal güvenlik kurumlarının bahsi geçen derinleşen ve genişleyen doğasını anlamaya hizmet etmektedir.

Bütün bu kuramların ışığında kurumsalcılığın mahiyeti adına şunları da eklemek gerekir; güvenliğin fert bazında bir gereksinim olduğu kadar toplumların da kolektif bir ihtiyacı olduğu aşikârdır. Bununla beraber ulusal güvenlik aynı zamanda hiçbir bir hata ya da ihmalin mazur görülemeyeceği kadar da önemli bir olgudur. Bu temel prensipten yola çıkarak, ulusal güvenliği sağlama ile sorumlu tutulmuş olan kurumların her ne olursa olsun devlet eksenli bir bakış açısına sahip olarak politize ve tarafgir olmaması önemlidir. Tamamen tarafsız, devletin, toplumun ve bireylerin güvenliğini mevcut kanunlara uygun olarak gerçekleştiren kurum kimliğinin sürekli olarak korunması gerekir (Öz Yıldız, 2017: 104).

İKİNCİ BÖLÜM

SOĞUK SAVAŞ SONRASI DÖNEMDE TÜRKİYE’NİN ULUSAL GÜVENLİK STRATEJİLERİ

2.1. TÜRKİYE’NİN GÜVENLİK STRATEJİ BELGESİ

Soğuk Savaş Döneminin sona ermesiyle birlikte, küreselleşme olgusunun oluşturduğu tesir, hususiyetle de 11 Eylül terör saldırısının yarattığı ivmeyle beraber; kültürel, ekonomik, politik, sosyal ve askeri alanlarda çok daha fazla hissettirdiği yeni dünya sisteminde, bu gelişmeler doğrultusunda devletlerin tehdit ve risk algılamaları ile güvenlik anlayış ve arayışlarında da radikal bir değişim görülmeye başlanmıştır. Bu değişim süreci, ülkelerin her türlü iç ve dış risk ve tehditlere karşı daha hazırlıklı ve farkında olmalarını sağlayan ‘ulusal güvenlik stratejilerini’ yeniden ele almalarının gereğini ortaya çıkarmıştır. Keza bazı ülkeler; söz konusu ihtiyaç paralelinde gayret ve faaliyetlerini, risk ve tehdit algılarını, stratejik öngörülerini, amaç ve araçlarını ve nihayetinde kurumsal örgütlenmelerini yansıtan ‘ulusal güvenlik strateji belgelerini’ hazırlamaya başlamışlardır. ‘Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi’ ni oluşturmaya bazı ülkeler çok erken başlamışlardır. Bunda 11 Eylül gibi bazı terör eylemlerinin direkt hedefi ya da etkilenenleri arasında bulunmalarının önemli bir faktör olduğunu söylemek mümkündür (Seren, 2017: 449).

Burada devletlerin gizli gündemini oluşturan, kamuoyuyla paylaşılmayıp çoğunlukla ‘devlet sırları’ kapsamında korunan, yani ülkelerin güvenlik stratejilerini ve politikalarını içeren saklı belgelerden söz edilmemektedir. Açık kaynaklarda Ulusal Güvenlik Strateji belgelerine sıkça rastlanılmaya başlandığı 2000’lerin evvelinde de esasen her dönemde ülkelerin saklı gündemlerinde bu belgeler mevcut olup, ‘gizlilik dereceli’ olarak tasnif edilmek suretiyle hazırlanmış olduğu göz ardı edilememelidir. Soğuk Savaşın müphem bilgilerinin perdesinin ortadan kalkmasıyla birlikte, 1990’lı ve bilhassa da 2000’li yıllardan itibaren bazı devletlerin; strateji belgelerini, daha liberal ve demokratik anlayışla, kamuoyunun görüşüne ve erişimine sundukları gözlemlenmektedir (a.g.e.: 449).

Türkiye'nin, 'Kırmızı Kitap' namıyla meşhur olan bir ulusal güvenlik strateji belgesine haiz olduğu bilinse de; söz konusu bu belgenin, kamuoyunun erişimine açık olmaması ve dolayısıyla muhtevasına vakıf olunmaması hasebiyle, farklı bir durum arz ettiği ortadadır (Seren, 2017: 452).

Bunlara ilaveten Soğuk savaş sürecinin hitama ermesi neticesinde küresel ve bölgesel dengelerde meydana gelen gelişmeler, bilinmezliğin hâkim olduğu, çatışma ve anlaşmazlıklarla dolu bir güvenlik ortamına neden olmuştur. Gelecekte güvenlik ortamında karmaşıklık ve belirsizliğin daha da artacağı düşünülmektedir. Bunun bilinciyle ülkeler, ülke güvenliğinin sağlanması ve sürdürülmesine yönelik olarak millî güç unsurlarının gayretlerini bütünleştirmek durumundadırlar (Ocak, 2016: 39). Değişen güvenlik algılamalarıyla birlikte öngörülemez bir yapı haline gelen uluslararası sistemde her devletin, belirsizlikleri en aza indirerek ulusal çıkarlarını gerçekleştirebilmek için bir 'milli güvenlik stratejisi belgesine' ihtiyaç duyacağı değerlendirilmektedir (Küçükşahin vd., 2008: 11).

Hızla gelişen teknoloji ile beraber özellikle iletişim, enformasyon ve ulaşım alanlarındaki ilerlemeler devletlerarası coğrafi sınırların önemini yitirmesine sebep olmuştur. Bunun neticesinde ülkeler arasındaki mesafe ister yakın olsun ister uzak, herhangi birinde meydana gelen bir gelişme diğerini de çok hızlı biçimde etkileyebilecek bir hale gelmiştir. Bu bağlamda ülkenin içinde bulunduğu ortamın yani karar vericilerin etkilendiği ortamın, değerlendirmelerde dikkate alınması kaçınılmaz bir zorunluluk haline gelmiştir. Böylece risk ve tehditlerin daha gerçekçi olarak belirlenmesi ve aynı gerçekçilikle tedbir alınması olanağı yakalanmış olacaktır (a.g.e.: 11).

Son yıllarda küreselleşme, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, uzay ve siber uzay alanlarındaki faaliyetler, nükleer silahlanma gayretleri, terörizm, korsanlık vb. yeni güvenlik sorunları uluslararası güvenlik ortamını oldukça karmaşık ve değişken hale getirmiştir. Belirsizliğin yüksek olduğu ve birçok değişkenden oluşan bu yeni güvenlik ortamı azalan savunma bütçeleriyle ülkelerin güvenliğinin sağlanmasında gayretlerin bütünleştirilmesini, esnek ve uyum sağlayıcı yaklaşımların ortaya konulmasını gerekli kılmıştır (Ocak, 2016: 25).

Anayasa'ya dayalı (Madde 118) bir kuruluş olan Milli Güvenlik Kurulu (MGK) ve MGK Genel Sekreterliği 2945 sayılı Kanunu'nun 2. maddesinde tanımlanmaktadır. Bu maddenin (a) bendine göre "Milli Güvenlik; Devletin anayasal düzeninin, milli varlığının, bütünlüğünün, milletlerarası alanda siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik dâhil bütün menfaatlerinin ve ahdi hukukunun her türlü dış ve iç tehditlere karşı korunması ve kollanmasıdır" hükmü yer almakta, (b) bendinde ise "Devletin Milli Güvenlik Siyaseti (MGS) ise milli güvenliğin sağlanması ve milli hedeflere ulaşılması amacı ile Milli Güvenlik Kurulunun belirlediği görüşler dâhilinde, Bakanlar Kurulu tarafından tespit edilen iç, dış ve savunma hareket tarzlarına ait esasları kapsayan siyasettir." şeklinde ifade edilmektedir. Bununla birlikte tanımlamaların yapıldığı "2945 sayılı Milli Güvenlik Kurulu ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Kanunu" 703 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yürürlükten kaldırılmıştır. Bu gelişmeyle beraber "Türkiye'nin Güvenlik Strateji Belgesi Nasıl Hazırlanmalıdır?" sorusunun cevabı olarak: Günümüzde tehditlerin niteliği hızla değişebiliyor. Bunun en güncel örnekleri olarak sınır boylarımızda; Irak, Suriye ve Ukrayna'daki çatışmalar verilebilir. Bu yeni tehdit sarmalına uygun bir ulusal savunma ve güvenlik mekanizmasını geliştirmek ve idame ettirmek de, strateji ve politika yapım süreçlerinde ciddi değişim ve dönüşümleri gerektirmektedir.

Türkiye'nin güvenlik strateji belgesi, uluslararası ortamı, güvenliğe ilişkin mevcut paradigmaları ve ülkenin mevcut durumunu dikkate alarak belirlenmiş olan ülke hedeflerini gerçekleştirebilmek için, öncelikle risk ve tehditlerin belirlenmesini ve bu risk ve tehditlere karşı izlenecek yolu ve alınması gereken tedbirleri içermelidir. İzlenecek yol ve alınması gereken tedbirler, zaman ve zemine uygun olarak söz, eylem ve güç kullanmayı gerektirebilir (Küçükşahin vd.: 36).

2.2. TERÖRİZMLE MÜCADELE

1930'lu yıllardan beri terörizmin uluslararası alanda ortak tanımının yapılması için verilen çaba, tanımlamanın zorluğunu gösterir özellik taşımaktadır (Şen, 2017: 89). Her ne kadar uluslararası alanda terörizmin ortak tanımının yapılması için çaba sarf edilse de ne Birleşmiş Milletlerde ne de onun selefi Milletler Cemiyetinde kapsamlı

bir tanımını barındıran bir anlaşma imza edilmemiştir. Ortak bir tanımın meydana gelmemesi ise devletlerin dış politikalarında sorunlar yaratmaktadır. Bugün uluslararası alanda kabul gören terör uzmanı Paul Wilkinson'a göre terörizm; bir takım siyasi taleplerin karşılanması amacıyla, bireyleri, grupları, toplumu ya da hükümetleri yıldırmak için, cinayet ya da imha hareketlerinin sistematik olarak uygulanması ya da bu amaçla tehdit oluşturulmasıdır (Yalçiner, 2006: 99).

Terör sözcüğü, etimolojik olarak Latince “terrere” sözcüğünden türetilmiştir. Sözcük korku salmak, dehşete düşürmek ve yıldırmak gibi anlamlara gelmektedir (Zenginoğlu, 2016: 159). Kelime anlamı ile içeriği hakkında bilgi verse de kavrama yakından bakılınca, sosyolojik açıdan, hedeflediği kişinin, grubun ya da toplumun ardındaki yönetim felsefesine, yani meşru ya da gayrimeşru olarak belirlenmiş olan egemenlik ilişkisine saldırı olarak değerlendirilmektedir (Şen, 2017: 159). Terör nihai olarak demokratik ortamın bir sonucu olan insan hakları ve demokratik ilkelerin arkasına saklanarak demokrasiyi yıkmayı ve totaliter bir rejim getirmeyi hedefler (Doğan, 2007: 25). Esasında terör bu amaçlara haiz olan bir kavram olarak karşımıza 20.yüzyıldan itibaren çıksa da bu kavram Hasan Sabbah'tan Fransız Devrimi'ne kadar uzanan bir tarihsel sürece sahiptir. Ancak tarih içinde zamansal, mekânsal ve aktörler arasındaki farklılıklar dolayısıyla terör eylemlerini gerçekleştiren aktörler uluslararası alanda ortak bir şekilde terörist grup veya organizasyon olarak tanınmamaktadır. Terör ve terörizm arasında siyasal bir amaca yapılan vurgu da bu durumun içinden çıkılamayacak bir hal almasına sebebiyet vermiştir. Buradan hareketle terörizm tanımının kendi içerisinde bir genel çerçeve çizmek gerekirse, eylemlerin bir ideolojik amaç çerçevesinde mevcut düzeni yıkmaya çalışması, siyasal, etnik, ideolojik veya dini şiddeti benimsemesi, amaçla ilgisiz bireyleri kapsayan şiddet eylemlerini içermesi gibi unsurları dahil etmek gerekir. Bu bağlamda terörizm niçin şiddet uygular sorusunu cevaplamak tanımın meşruluğu açısından önemlidir. Devletin ilişki içinde bulunduğu ve ona yasallığını sağlayan toplumsal gruplarla bağlantısını koparmak, teröristlerin ilişki içinde bulundukları veya ilişki kurmak istedikleri toplumsal grupları bir güç durumuna getirerek kendi egemenliğini kurmaktır. Bu açıdan bakıldığında terörist gruplar veya kişiler şiddete başvurarak kendi egemenliklerini pekiştirmek istemektedirler (a.g.e.: 23).

Tüm bu tanımlamaların değişmesinde ve sürekli güncellenmesinde ise Soğuk Savaş'ın bitişinin çok büyük bir önemi vardır. Soğuk Savaşın bitişi ile küreselleşmenin hız kazanması ve uluslararası sistemde daha önce dikkate alınmayan devlet dışı aktörlerin sürece dahil olması bunda etkili olmuştur. Özellikle 11 Eylül 2001 saldırıları ile terörizm sınır aşan bir boyut kazanmış ve bilgi ve belge teknolojilerinde büyük bir devrimin yaşanması ile bu tür eylemlerin yaygınlığı ve dünya çapında duyulması hız kazanmıştır. Bu durum terörizm kavramının sürekli olarak güncellenmesine yol açmıştır

Uluslararası terörizm kavramı, 1960'lardan bu yana artan şiddet eylemlerin özellikle Soğuk Savaş bitimi ve 21.yüzyılda devletlerarası bir boyut kazanması ve sonuçları itibariyle uluslararası alanda sonuç gösteren terörist faaliyetler olarak bilinmektedir (Kılıç, 2007: 46). Uluslararası terörizm temel mantığı itibariyle, uluslararası sistemi oluşturan temel unsurları yani, devletleri ve onların dış politikalarını, uluslararası kuruluşları, oluşturulmaya çalışılan uluslararası barış ve güven ortamı ile uluslararası hukuku hedef almaktadır. Uluslararası terörizmin, BM, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi ve Uluslararası Adalet Divanı'nın gündeminde yer alması da bu durumu doğrular niteliktedir.

Terörizm sürekli olarak sabit kalan bir kavram değildir. Terörizm değişen uluslararası sisteme kendini uyduran ve buna göre şekillenen bir yapıya sahiptir. Soğuk Savaşın sona ermesi ile birlikte iki kutuplu yapının sona ermesi, uluslararası sistemde bir güç boşluğu doğurmuş ayrıca teknolojinin sürekli gelişmesi terörist grupların ve yapıların kolayca büyümesine imkân vermiştir. Bu açıdan terörizm, küreselleşmeden bağımsız olarak düşünülemez. Özellikle küreselleşmeyle birlikte artış gösteren uluslararası zenginliğin eşitsiz dağılımı, siyasal ve ekonomik kayıpların güçsüzleri giderek yoksullaştırması gibi etkenler de uluslararası terörizmin büyümesine neden olmuştur (a.g.e.: 47). Ulusal yapıda yaşanan ekonomik, siyasi ve dini sıkıntılar da terör eylemlerinin uluslararası hale gelmesindeki temel etkenlerden birisidir. Ancak bu durum terörün meşru görünmesine yol açacak bir durum değildir. Şöyle ki terörizm kötü yaşam koşullarından değil, belirlenen bir ideoloji doğrultusunda oluşan eylemlerinin sonucudur. Yani terörizm, daha iyi bir yaşamı hedefleyen bir ideal uğruna değil, siyasal bir amaç için gerçekleştirilir.

Uluslararası alanda tanınan terörizm teorisyenleri ve uzmanları, ulusal sınırlar içerisinde yaratılan terörizme ek olarak, uluslararası hukukun sınırının belirsizliği ve buna bağlı olarak ortaya çıkan boşluklar, uluslararası sistemde hegemon gücün eksikliği gibi unsurların ayrıca uluslararası terörizmi tetiklediğini söylemektedir. Bunun temel nedeni ise özellikle 15. ve 16. Yüzyıldan sonra gelişmeye başlayan kolonileşme süreci olduğunu söylemek yersiz olmayacaktır. Özellikle Afrika kıtasında koloni sürecinden sonra bağımsızlıklarını geç kazanan Nijerya, Mali, Somali, Uganda gibi ülkelerde uluslararası terörizmin son derece yaygın olması bu durumu doğrular niteliktedir.

Bunların yanında bazı devletlerin terörü desteklemeleri, finansman sağlamaları, uluslararası alanda medya organları ve bazı sivil toplum kuruluşları ile birlikte uluslararası meşruiyet kazandırma çabaları da uluslararası terörizmin önemli nedenleri arasında yer almaktadır (Kılıç, 2007: 48). II. Dünya Savaşı'nın ardından uluslararası sistem, Doğu ve Batı Bloku şeklinde ikiye bölünmüştü. İki süper güçten birisi olan Sovyetler Birliği için ABD merkezli blok Batı Bloku, ABD için ise SSCB merkezli bir Doğu Bloku mevcuttu. Bu iki blok birer "öteki" kavramı üzerinden kendilerini var eden bu yönde taraftar toplayan bir yapıya sahipti. Ancak gerçekleşen terör eylemleri iki blokun birbirine karşı düzenledikleri eylemlerden ziyade, Blok içi ülkelerde meydana gelmekteydi. Özellikle bu noktada Avrupa'da yaşanan terör eylemleri kayda değerdir. 1960'ların sonu ve 1970'li yıllarda Avrupa'da terörist grupların sayısında çok büyük bir artış gözlenmiştir (Zenginoğlu, 2016: 162). Bu noktada 1975 yılında Agop Agopyan tarafından Beyrut'ta kurulan ve özellikle Türk diplomatlara yönelik suikast ve saldırılarıyla tanınan ASALA (Armenian Secret Army for Liberation of Armenia, Ermenistan'ın Kurtuluşu için Gizli Ermeni Ordusu) dikkat çekmektedir. ASALA örgütünün yanı sıra Almanya'da Baader-Meinhoff ve Kızıl Ordu Fraksiyonu, Fransa'da Action Directe, İtalya'da Red Brigades, İspanya'da ETA ve İngiltere'de IRA, Avrupa içinde etkin bir şekilde eylemlerini gerçekleştiren diğer örgütlerdir (a.g.e.: 162).

Uluslararası terörizmin özellikle Avrupa'da yoğunlaşması ise, II. Dünya Savaşı'ndan büyük bir yıkımla çıkması, 1962'den 1979'a kadar süren Yumuşama Dönemi'nin (Armaoğlu, 2010: 749) etkili olması ve Avrupa Bütünleşmesi çabasının ön planda olması gibi etkenlerden kaynaklandığı söylenebilir. Soğuk Savaş sonrası

uluslararası terörizm de uluslararası sistem gibi değişikliklere uğramıştır. Soğuk Savaş sonrası kendisini hissettiren güç boşluğu, uluslararası terörizmin kendisini geliştirmesine katkıda bulunmuş, salt siyasi ideolojiler ile hareket eden örgütler kendilerine dini saikler de edinmeye başlamışlardır. Ancak bu durum daha önceki dönemlerde dini saiklerle hareket eden terör gruplarının bulunmadığı anlamına gelmemelidir. Terörizm faaliyetlerinde dinin araç olarak kullanıldığı ilk örnekler Filistin’de Romalılara karşı vergi ayaklanmasını başlatan Yahudi Özgürlük Hareketi Zealotlara kadar uzanmaktadır (Alkan, 2016: 29). Bunun dışında Hristiyanlıkta 11. Yüzyılın sonlarında Kudüs’ü Kurtarma sloganıyla başlattığı Haçlı Seferleri terör örnekleriyle doludur (a.g.e.: 34).

1968 yılında dünyada modern anlamda hiç dinsel terörist grup bulunmamaktaydı. Modern anlamda ilk dinsel terör gruplarının ortaya çıkışı İran Devrimini takiben 1980 yılında görülmüştür. 1992’de aktif 48 terör örgütünden 11’i dinsel bir nitelik taşıırken, 1995’te 56 örgütten 26’sı dinsel bir ideolojiye sahipti (Doğan, 2007: 55). Dikkatle fark edilecektir ki, etkili olan eylemlerin çoğunluğunda dinsel bir motivasyon kaynağı göze çarpmaktadır. Bunlar arasında 1995’te Tokyo metrosuna Aum Shinrikyo tarikatı tarafından düzenlenen Sarin gazı saldırısı, yine aynı yıl İsrail Başbakanı Yitzhak Rabin’in Yahudi bir şiddet yanlısı aşırılıkçı tarafından öldürülmesi gibi olaylar sıralanabilir (a.g.e.: 55).

Soğuk Savaş sonrası dönüşen uluslararası terörizmin bir diğer özelliği de amatör teröristlerin sayısında yaşanan artıştır. Soğuk Savaş döneminde ve daha öncesi salt ideolojik saikler yeterli olmazken aynı zamanda eğitime tabi tutulan teröristler, Soğuk Savaş sonrası teknolojiye yaşanan gelişme ve bilginin hızlı bir şekilde yayılması sayesinde, her biri bir terörist örgüt olarak hareket etmektedir. Örneğin PKK tarafından kullanılan EYP (El Yapımı Patlayıcılar) kolayca temin edilen bir patlayıcı haline gelmiştir. Soğuk Savaş sonrası dönemde terör örgütleri, etnik diasporaya, göçmenlere ya da aynı dine mensup kimselere yönelerek maddi anlamda destek sağlamaya çalışmışlardır.

Soğuk Savaş sonrası dönemde yaşanan bir diğer dönüşüm ise terör örgütlerinin küreselleşmeyle birlikte finansman açısından, uyuşturucu, insan ve silah kaçakçılığı gibi etkinliklere girişmesidir. Soğuk Savaş döneminde daha çok

devletlerden destek sağlayan PKK gibi örgütler, özellikle sayısı giderek artan Batılı devletlerden finansal destek sağlamaya devam etmekte ancak bu desteğin sınırlı tutulması, örgütü farklı yollardan finansman sağlamaya itmıştır (Doğan, 2007: 56).

Devlet desteğinin azaldığını savunan Brian Jenkins'e göre desteğin azalması, terörist eylemler üzerinde etkinin ve haber alma kaynaklarının azalmasına yol açmıştır. Aynı görüşteki Xavier Raufer'e göre Soğuk Savaşın sona ermesiyle birlikte devletlerin terörizme sağladığı finansman büyük ölçüde azalmış, bu da terör örgütlerini kontrol etmeyi ve eylemleri önceden kestirmeyi olanaksız hale getirmiştir (a.g.e.: 57). Bu durum özellikle günümüzde olduğu gibi devletlerin geleneksel savaşı bir kenara bırakarak, terör yapılanmaları ile kendine rakip gördüğü devletlere saldırmayı ön plana çıkarmıştır.

Teknolojide yaşanan gelişme küreselleşmeyle birlikte, bilgisayar ve internet kullanımını artırmış böylelikle bilginin dağılım hızı artmıştır. Yaşanan bu gelişmeler aynı zamanda dünyada yeni terör ve güvenlik kavramlarını ortaya çıkarmıştır. Özellikle devletlerin tüm ulusal sistemlerini bilgisayarlar üzerinden kurması ve bunun giderek yaygınlaşması siber terörizm denilen kavramı ortaya çıkarmıştır. Terörist gruplar internet üzerinden devletlerin ulusal sistemlerine girerek, bilgi ve belge çalmanın yanı sıra, sistemlere zarar vererek bilhassa finans piyasalarını etkilemiş ve devletleri ciddi anlamda maddi zarara uğratmıştır.

Geleneksel terör saldırılarına oranla maliyeti çok daha düşük olan bu saldırı biçimi, sonuçları açısından ciddi zararlara yol açmaktadır. Örneğin Kosova Savaşı sırasında Sırp sempatizanlar e-posta ve virüsler yoluyla NATO bilgisayarlarını hedef alarak, askeri anlamda ciddi maliyetlere yol açmışlardır (Doğan, 2007: 61). Soğuk Savaş sonrası dönemde uluslararası terörizm yapısında meydana gelen değişiklerden birisi de saldırı çeşitlerinde gerçekleşmiştir. Bu noktada özellikle 2000'li yıllarla birlikte terörist grupların intihar saldırılarını tercih ettikleri ve bunun sayısında hızlı bir artış olduğu dikkat çekmektedir. Bu noktada bu tip saldırılara en çok maruz kalan ülkeler ise sırasıyla Irak (2008), Afganistan (1079), Pakistan (501), Suriye (192), İsrail/ Filistin (172), Nijerya (130), Sri Lanka (115), Somali (103) ve Yemen (99) dir (Balta; 2016: 22). Bu ülkelerde dikkat çeken nokta ise asimetrik güç dağılımı sonucunda, anarşı ortamının ortaya çıkması ve terörist grupların bu ülkelerde kolayca

yer edinmesidir. Ülkemizde ise özellikle PKK, El Kaide ve DAESH'in yaptığı bombalı intihar saldırılarında birçok polis ve askerimiz ile sivil vatandaşlarımız şehit olmuştur. Bu tarz saldırı türünün küresel ölçekte yayılması ise özellikle 11 Eylül 2001 tarihinde New York'ta İkiz Kulelere yapılan saldırı ile olmuştur. Bu saldırı sonucunda üç bine yakın ABD vatandaşı hayatını kaybetmiştir. Bu saldırı sonucunda terörist gruplar kendi militanları açısından daha az kayıp vererek, daha çok sivil öldürmüş ve dünyada ses getiren bir eylem olduğunun farkına varmışlar ve buna bağlı olarak da bombalı intihar eylemlerinin sayısında artış görülmüştür. Tüm bunların gösterdiği gibi küreselleşmeyle birlikte terörist gruplar amaçlarına varmak için sivil altyapıyı kullanırlar. Saldırdıkları ülkenin altyapısı ve iletişim sistemleri karmaşık ve ileri düzeyde olduğu için eylemleri hemen etki doğurur ve çok ciddi sonuçlara yol açar.

Bugün uluslararası terörizmin en büyük dönüşümü belki de şiddet ve medyayı birleştirmesidir (Münkler, 2010: 82). Terörizmin son 30 yılda yaygınlaşmasının sebebi, şiddet araçlarında yaşanan teknolojik gelişmelerden ziyade, bilgi edinme ve medyanın bu örgütler tarafından sömürülmesidir. Medyanın kuvvetlendirici etkisini 11 Eylül Saldırıları ve ABD'nin Irak İşgalinde fark eden terörist gruplar, eylemlerini artık basının ilgisinin odaklandığı noktalarda yaparak mümkün mertebe daha yıkıcı bir eylemi tasarlamaktadır. Böylelikle sivil topluma “hiçbir yerde güvende değilsiniz” mesajı verilmek istenmektedir.

Tıpkı terörizm tanımlamasında olduğu gibi, uluslararası terörizmle mücadele yöntemleri üzerinde de farklılaşmalar mevcuttur. Terörizmle mücadelede alınacak olan tedbirlerin salt polisiye olarak değerlendirilmesi de kanımızca yetersiz olarak değerlendirilmektedir. Uluslararası alanda ün yapan terör uzmanlarından Boaz Ganor, terörizmle mücadeleyi; terörizmin yok edilmesi, terör olayları sebebiyle meydana gelen zararın minimize edilmesi, terör gruplarının sivil vatandaşlar üzerinde uyandırdığı baskıyı kırma politikası olarak tanımlamaktadır (Şen, 2017: 103).

Bu bağlamda terörizmle mücadele yalnızca onu önlemekten ibaret değildir. Bu noktada terör eylemlerinin yol açtığı hasarları giderici politikalar da izlenmelidir. Ancak bu politikalar geniş kapsamlı bir şekilde uygulanmadığı takdirde mücadelenin

başarısız olacağı kaçınılmaz bir gerçek olarak karşımızda durmaktadır. Örneğin İngiltere tam da bu noktada terörizmi geniş bir tanım içinde kabul ederek buna göre bir strateji benimsemiştir (a.g.e.: 108). “İngiltere’nin terörizmle mücadele stratejisi;

- İzleme: Terörist saldırılarını önleme
- Önleme: İnsanların terörist olmalarını ya da şiddete dayalı aşırılığı desteklemelerini önleme
- Koruma: Terörist saldırılara karşı savunmanın güçlendirilmesi
- Hazırlıklı olma: Eylemin engellenememesi durumunda etkisini azaltmak” şeklinde bu başlıklar altında birleştirilmiştir (a.g.e.).

Görüldüğü üzere İngiltere terör eylemlerinin her aşamasında bir politika belirlemiş ve buna uygun bir şekilde terörizmle mücadele stratejisini benimsemiş ve özellikle çıkardığı Terör Kanunu 2000 ile de bu politikanın temelini inşa etmiştir.

Yukarıda bahsedildiği gibi terörizmle mücadele kapsamlı bir politikayı benimseyen diğer bir uluslararası aktör ise uluslararası kuruluşlar olagelmıştır. Örneğin 1945 tarihli BM Antlaşması’nın 1.maddesinin ilk fıkrasında, BM’nin amacı uluslararası barış ve güvenliği korumak olarak belirtilmiştir. Yine BM Antlaşması’nın 2.maddesinin 4.fıkrası, üye ülkelerin birbirlerinin toprak bütünlüğüne ve siyasi bağımsızlıklarına saygı göstereceğini belirtmektedir. Bu bağlamda Birleşmiş Milletler, uluslararası terörizmin ancak küresel bir iş birliği sayesinde elimine edileceğini belirterek, kendi Genel Kurul toplantılarında sürekli olarak bu çağırışı yinelemiştir.

Türkiye’de ise “Terörle mücadele mi” yoksa “Teröristle mücadele mi” tartışmaları ile birlikte “Mücadele mi? Müdahale mi” tartışmaları yaşanmaktadır. Bu kapsamda, Türkiye’de terörle mücadele, Soğuk Savaş dönemi ile birlikte sağ-sol çatışmaları, Sünni-Alevi ayrışması, 1984’ten beri bölücü terör örgütü PKK, bu süreçte ortaya çıkan diğer marjinal sol terör örgütleri ile aşırı radikal dini terör örgütlerinin oluşumları ve eylemlerine sahne olmuş, ilerleyen süreçte ise Fethullahçı Terör Örgütü’nün devleti ele geçirme ve 2016 yılındaki elim darbe girişimi ile karşı karşıya kalınmıştır. 15 Temmuz 2016’da meydana gelen bu girişimin aynı zamanda Türkiye’ye yönelik bir iç karışıklık ve işgal operasyonu olduğu ciddi olarak değerlendirilmektedir. Hal böyle iken İstanbul Adalar’da CIA çalışanlarının da olduğu bir yönlendirme toplantısının yapıldığının ortaya çıkması, aslında bahsedilen

piyon örgüt yapılanmalarıyla belirlenmiş ülkelerin hedef alındığı gerçeğini FETÖ terör örgütü kanalıyla müşahhas kılmıştır (Arslan, 2017: 188).

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, bahse konu terör örgütleri ile kolluk kuvvetleri, askeri, istihbari, ekonomik kuruluşlar, diplomatik girişimler ve uluslararası kuruluşlardan lobi faaliyeti desteği alarak doğrudan ve dolaylı olarak mücadele etmektedir. Terörle mücadelede, güvenlik - özgürlük ikileminde kalan toplumun kararsızlığı, radikal ve marjinal oluşmaların güvenlik kaygılarını arttırmasına yol açmaktadır. Sadece bir terör örgütüne odaklanarak miyop bir yaklaşım sergilemeden ulusal güvenliğine yönelik faaliyetleri bulunan tüm devlet ve millet düşmanı oluşumlara müdahale esas olmalıdır.

2.3. DİĞER KÜRESEL GÜVENLİK TEHDİTLERİ

Soğuk Savaş sonrasında oturmuş yapının hızla değişmesiyle buna bağlı olarak Türkiye'nin güvenlik stratejileri de değişmeye başladığı izah edilmişti. Yaşanan gelişmeler Türkiye'nin yeni ortaya çıkan duruma pek de hazırlıklı olmadığını göstermiştir. Türkiye, ortaya çıkan kriz ve çatışmalara karşı proaktif bir yaklaşım geliştirememiş, bunun yerine reaksiyoner tepkilerle yolunu çizmeye çalışmıştır. Bu sebeple Türkiye'nin güvenlik stratejileri, çevresinde meydana gelen olaylara bağımlı olarak ve şartların zorlamasıyla oluşmuştur. ABD Başkanı Donald Trump, 18 Aralık 2017 tarihinde ABD Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi'ni açıklama konuşmasında; "Sınırlarımızı koruyamazsak, ülkemizi koruyamayız. Sınırları olmayan bir ulus, ulus değildir" ifadelerini kullanarak, sınır güvenliğinin ne kadar önemli olduğunu vurgulamıştır. Bu noktadan hareketle günümüzde ülkeler için en büyük tehdit yerinde edilmiş kişilerin oluşturduğu düzensiz göç hareketlerinin kontrol edilememesidir. 1991 yılında ABD'nin Irak'a müdahalesi ile Türkiye'ye akın eden 500 bin Kürt, 2011 yılında Suriye içi savaşı ile yaklaşık 4 milyon yerinden edilmiş Suriyelinin Türkiye'ye düzensiz göçü, istikrarsızlık ve belirsizlikler içindeki Afganistan, Pakistan ve diğer Orta Asya ülkelerinden Türkiye'ye son zamanlarda akın eden kaçak göçmenler, Türkiye için ulusal güvenlik tehdidi boyutuna ulaşmaktadır.

Uluslararası sistemin yapısında görülen değişimler ve devlet dışı aktörlerin de uluslararası sistemin analiz birimleri haline gelmeleriyle birlikte güvenlik algılamalarında da ciddi dalgalanmalar meydana gelmiştir. Soğuk Savaşın sona ermesi akabinde tesis edilmeye çalışılan “Yeni Dünya Düzeni” ve buna bağlı gelişen istikrarsızlık alanları Türkiye’nin yakın coğrafyasını bir çatışma alanına çevirmiştir. Balkanlarda başlayan çatışma ve istikrarsızlık alanları, Kafkasya ile devam etmiş ve en nihayetinde 11 Eylül saldırıları sonrasında ilk olarak Afganistan, ardından Irak’ın ABD tarafından işgali ile birlikte Orta Doğu coğrafyası şiddet sarmalının içine sürüklenmiştir. NATO ve AB’nin Doğu Avrupa ve Karadeniz’e doğru genişleme çabalarına Ukrayna ve Gürcistan’da yaşanan renkli devrimler eşlik etmiştir. ABD’nin öncülüğünde yürürlüğe konulan Genişletilmiş Ortadoğu Projesi (BOP), “Arap Baharı” olarak tanımlanan toplumsal hareketlerle birlikte yeni bir safhaya evrilmiştir. Soğuk Savaş sonrası “Batı” tarafından ekonomik anlamda “istila” edilmeye çalışılan Rusya Federasyonu, Yeltsin’den sonra iş başına gelen Putin yönetimiyle ciddi bir toparlanma süreci yaşamıştır. Putin yönetimi Avrupa enerji arz güvenliğini son derece ustaca yöntemlerle manipüle ederek ekonomik gücünü konsolide etmiştir. Ekonomik gücünü konsolide eden Rus yönetimi askeri alanda kaybettiği mevzileri teker teker kazanma politikasını uygulamıştır. Önce Kafkasya’daki istikrarsızlık alanlarını bertaraf etmiş, ardından Karadeniz ve Doğu Avrupa’daki satranç tahtasında peş peşe hamleler gerçekleştirmiştir. Rusya askeri caydırıcılığını ön planda tutarak “yaşadığı kuşatılmışlığı” agresif bir biçimde kırarken, Çin Halk Cumhuriyeti de giderek güçlenen küresel bir aktör olarak uluslararası sistemin dengelerini değiştireceğinin sinyallerini vermiştir. Bir yandan ekonomik anlamda pastadan aldığı payı sürekli arttırırken, diğer yandan enerji arz güvenliğini ve askeri kapasitesini tahkim etme yoluna giden Çin, ABD için çanların beklenenden erken çalmasına vesile olmuştur. BOP’un hedef ülkelerinden biri olan İran, geleneksel saldırgan politikalarını devam ettirmek suretiyle savaşı kendi topraklarından öteye taşıma stratejisinde ısrarcı olmuş; Ortadoğu’da yaşanan her istikrarsızlığa doğrudan ama çoğu zaman dolaylı olarak katkı sağlamıştır. Irak yönetiminde önemli söz sahibi olan İran, Ahmedinecad döneminde bu ülkede mezhep savaşını körükleyen adımlar atmaktan geri durmamıştır. Aynı dönemde nükleer faaliyetlerine hız vererek, ABD ve İsrail’in şimşeklerini üzerine çekmeyi

başaran İran yönetimi, 2015 yılına değin fiili askeri müdahale riskiyle karşı karşıya kalmıştır. Arap Baharı sonrası patlak veren çatışmalar Suriye dışında kontrol altına alınmıştır. Ancak Suriye kelimenin tam anlamıyla bir yangın yerine dönmüştür. Başlangıçta meselenin suhuletle çözüme kavuşturulması hususunda irade koyan Türkiye, bir süre sonra meselenin taraflarından biri haline gelmiştir. Suriye sorununun tam ortasında konumlanan Türkiye müttefiki ve stratejik ortağı olan ABD tarafından yalnız bırakılmış, dahası ABD tarafından Suriye’de planlanan harita değişikliği Türkiye için bir beka meselesi halini almıştır. Bugün itibariyle, ABD’nin DAESH ile mücadele kisvesi altında PKK’nın Suriye kolu olan YPG’yle kurduğu müttefiklik ilişkisi Türkiye’nin cari güvenlik meselelerinin en başında gelmektedir. Sınır içinde yapılan terörle mücadele operasyonlarında BTÖ militanları ve lojistik üs merkezlerinde ele geçirilen ileri teknoloji ürünü silah ve mühimmatlar, sözü edilen işbirliğinin boyutlarını göstermesi açısından manidardır. BTÖ’nün tarihinin hiçbir döneminde görmediği bir biçimde aleni olarak ABD gibi bir süper güç tarafından lojistik ve insan kaynağı açısından desteklenmesi, iç güvenlikte risk derecesinin artmasına ve alarm durumuna geçilmesine sebep olmuştur (Çıtak, 2017: 269-275).

Önce Irak’ta zuhur eden, ardından Suriye’de hızlı bir biçimde yayılan DAİŞ terör örgütü Türkiye içinde eşi görülmemiş derecede kanlı terör eylemleri gerçekleştirmek suretiyle, kamu düzeni ve güvenliğine ciddi zararlar vermiştir. Türkiye Musul Konsolosluğu’nun basılarak aileleri ile birlikte konsolosluk çalışanlarının rehin alınması olayıyla ilk ciddi DAİŞ eylemiyle karşılaşmıştır. 15 Haziran milletvekili genel seçimleri akabinde Şanlıurfa Suruç’ta DAESH tarafından gerçekleştirilen intihar saldırısında 33 kişi, Ankara Garı önündeki patlamada 102 kişi, Atatürk havalimanındaki saldırıda 44 kişi, Gaziantep’teki bir kına evine düzenlenen saldırıda çoğu çocuk 54 kişi, Reina eğlence merkezinde düzenlenen saldırıda 39 kişi hayatını kaybetmiştir. Kitlesel ölümlere sebep olan bu saldırılardan Reina dışındakiler Fırat Kalkanı Operasyonu öncesinde gerçekleşmiştir (DW, 2016’da Türkiye’yi sarsan saldırılar, 2017).

Yine Haziran 2015 milletvekili genel seçimlerinden sonra BTÖ’nün tek taraflı ateşkesi bozduğunu açıklamasına paralel olarak diğer bir şiddet dalgası da bu gruplar tarafından Türkiye’ye yöneltilmiştir. Doğu ve Güneydoğu illerinin bir

kısımında başlatılan hendek kalkışması sırasında çok sayıda güvenlik gücü mensubu şehit olmuştur. Şehirlerin harabeye döndüğü olaylar sırasında kamu ve düzeni ve güvenliğinin tekrardan tesis edilmesi uzun uğraşlar sonunda ve büyük sayıda şehitler verilerek sağlanmıştır. Olayların bastırılmasında yaşanan güçlüklerin bir kısmının, fetö bağılısı güvenlik gücü mensuplarının kasıtlı davranışlarından kaynaklandığının anlaşılması, 15 Temmuz darbe girişimi sonrası ortaya çıkan ilişkiler ağının deşifre edilmesiyle mümkün olmuştur (SETA, 2016: 11).

Türk siyasi tarihine 17-25 Aralık yargı darbesi teşebbüsü olarak geçen bir dizi komplo faaliyeti Türkiye'nin gündemine yeni ve benzeri evvelden tecrübe edilmemiş bir terör örgütünü sokmuştur. MİT müsteşarının ifadeye çağırılması olayı ile Türkiye aleyhine açıktan faaliyet yürütmeye başlayan fetullahçı yapılanma, 17-25 Aralık kumpasıyla seçilmiş hükümeti devirmeyi hedeflemiştir. Bu tarihten sonra “paralel devlet yapılanması” ile mücadele adı altında çeşitli idari ve adli süreçler işletilse de istenilen netice hâsıl olamamıştır ve Türkiye 15 Temmuz 2016 Cuma gecesi eşi benzeri görülmemiş bir askeri kalkışmaya tanık olmuştur. Silahlı Kuvvetler içinde yuvalanmış, fetö terör örgütüne bağlı militanlar tarafından gerçekleştirilen darbe girişimi esnasında 250 vatandaşımız şehit olmuş, yüzlercesi gazi olmuştur (a.g.e.: 17).

2.4. GÜVENLİK TEHDİTLERİNİN SOSYOLOJİK VE EKONOMİK BOYUTU

Her ne kadar Soğuk Savaş sonrası ilk dönemde dünyada egemen konumda bulunan ABD'nin karşısında denge unsuru olarak öne çıkan bir güç olmasa da yıllar geçtikçe Sovyetler Birliğinin halefi konumunda olan Rusya'nın, o dönem elde etmiş olduğu kurumsal kapasitesinin gerek silah teknolojisi, gerekse tarihi ikili ilişkilerin devam ettirilmesi suretiyle tezahürü neticesinde soğuk savaşın devamı niteliğinde güç mücadeleleri meydana gelmektedir. Söz konusu mücadelede yer alan tarafların mücadele alanları da soğuk savaş döneminde olduğu gibi kendi topraklarının dışı olmaktadır. Bu kapsamda ifade edilecek alanlardan en önemlisi ise gerek tarihi, gerek dini açıdan, gerekse enerji açısından önemi dolayısıyla Ortadoğu'dur. Ortadoğu'da yaşanan bilek güreşlerinden ise kuşkusuz en çok etkilenen ülke Türkiye'dir.

Körfez Savaşı sonrasında Türkiye'ye yönelik olarak gerçekleşen yoğun göç akımının bir benzeri ve hatta daha vahim boyutlara ulaştığı hali olan Suriyeli akımı; bu başlık altında ele alınabilecek en önemli hususlardan biridir. Yine Afganistan'ın işgal edilmesi sonrasında söz konusu ülkeden Pakistan'a yönelik kitlesel göçün bir benzerinin son yıllarda Türkiye'ye yönelik olarak gerçekleştiği de dikkate değer bir husustur. Her ne kadar Türkiye geçmişten gelen bağları ve buna mukabil hissetmiş olduğu tarihi sorumlulukları ile Müslüman halkların haklarının gözetilmesi için bir umut olsa da bu çapta insani hareketlerin ulusal güvenlik açısından taşıdığı riskleri göz ardı etmemelidir. Nitekim özellikle kontrolsüz olan bu tür insani hareketler neticesinde ülkeye giren kişilerin bir takım olumsuz emellere sahip odaklara hizmet etme ihtimalleri mümkün olabilecektir. Bu kapsamda ülkelerin uzman kurumları marifetiyle planlama ve risk azaltma faaliyetleri ile müdahale aşamalarında uygulamaya koyacakları aktiviteleri, bütün ilgili kurum ve kuruluşların da sürece dâhil edilmesi suretiyle belirlemesi önem arz etmektedir. Bu kapsamda oluşturulacak yol haritalarının belirli dönemlerde yine ilgili kurum ve kuruluşların da katılımlarıyla güncellenmesi gerekmektedir. Yine bu planların hazırlanması gereken ve raflarda bekleyen plan olmanın ötesinde uygulanabilir olması ve gerektiğinde planlara sadık kalarak kolaylıkla uygulanması da elzemdir.

Türkiye Cumhuriyeti devleti, Osmanlı İmparatorluğu bakiyesi topraklarda yaşanan kaos, istikrarsızlık, çatışma, iç savaş, işgal gibi trajik olaylar nedeniyle son 30 yıldır dış göç alan bir ülke konumunda bulunmaktadır. 1989'da Bulgaristan'daki soydaşlarımıza yapılan zulümlere sessiz kalınmayarak, Kapıkule Sınır Kapısı Bulgaristan Türklerine sonuna kadar açılmıştır. Bu süreci 1991 yılında ABD'nin Irak'a müdahalesi ile birlikte Saddam Hüseyin tarafından Türkiye'ye doğru sürülen Kürtler takip etmiştir. Yugoslavya'nın dağılması ve ortaya çıkan iç savaşla birlikte Bosnalı Müslümanlar güvenli liman olarak Türkiye Cumhuriyeti Devletini sığınmışlardır. 2011 yılında Suriye iç savaşının başlaması ile birlikte yaklaşık 4 milyon yerinden edilmiş Suriye vatandaşı ülkemize düzensiz göçmen olarak geçiş yapmıştır. Bu göçlere ilaveten daha iyi yaşam standardı hayali ile Orta Asya ve Kafkasya ülkelerinden Türkiye'ye kaçak yollarla gelenlerin miktarı ile bir milyon gibi bir rakam telaffuz ediliyor olması toplum sosyoloji açısından alarm zillerini çaldırmaktadır. Bu göçmenlerin ekonomik sistemde genellikle kayıt dışı, ucuz işçi

olarak çalışmaları gayriinsani ortamlara yol açmakla birlikte, kayıtlı istihdam sayısının azalmasına, vergi kaçaklarına yol açmaktadır. Bununla birlikte son dönemde yaşanmaya başlayan ticaret savaşlarının sonucu olarak fabrikaları kapatılan, işten çıkartılan veya kredilerini ödemeyecek duruma gelen Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının ekonomik koşulların kötüleşmesi nedeniyle, gelir dengesindeki aralığın açılması, adalet kavramının iinin boşalması ve yargıya olan güvenin azalması, toplumsal çatışmalara yol açma ihtimalini arttırmaktadır. Buna mütevellit alınması gereken tedbirler önemli problem sahalarından bir tanesini oluşturmaktadır.

Sosyolojik açıdan diğer önemli sorun sahası ise: Radikal ideolojiler ile beslenen ve finansal açıdan fonlanan marjinal sol gruplar ile dini yapılanmaların, sivil topluma etki ederek gücü tek elde pekiştirme gayretleri, eğitim sektörü, ğrenci yurdu, sözde yardım kuruluşları üzerinden güçlenerek gruplaşma ve fikirsel ayrışmaya zemin hazırlayan, radikal ideolojilerin teşvik edilerek yargı, polis ve ordu içinde kadrolaşmaları neticesinde gücü elde etme arayışı ve yarışı devlet güvenliğini tehdit eden en büyük riski barındıran gelişmelerdir.

Sonuç olarak, bozulan toplum yapısı, geleneksel manevi ve ahlaki değerlere zarar veren girişimler, yıkılan psikolojik bariyerler, yozlaşan kitleler, toplumsal katmanlardaki uçurum, kültürel kimliklere yönelik her türlü ötekileştirme toplumsal stresin artmasına yol açabilecek girişimler toplumun hassas noktalarına yönelik ayrımcı dil ve nefret söylemi ile kutuplaştırma, toplumun birbirinden nefret etmesini tetikleyen, kitlelerin radikalleştirilmesi, kamuoyu desteğini kaybeden hkmetler, sivil toplumun provoke edilerek karışıklık çıkma potansiyelini barındırmasına imkân veren süreçlere gebe olması nedeniyle istikrarsızlaştırılan ülkelerde iktidar değişiklikleri provaları rahatlıkla sahnelenmektedir. Bu malumun ilanı niteliğindeki tespit, önemli bir hakikati ortaya koymaktadır. Bu tür girişimlerin bertaraf edilebilmesi için Türkiye Cumhuriyeti Devletin Psikolojik Savunma sistemini doğru kurgulaması ve işletmesi en önemli güvenlik önceliğidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE ULUSAL GÜVENLİKTEN SORUMLU KURUMLAR VE PSİKOLOJİK HAREKÂT MİSYONU

3.1. İSTİHBARATTAN SORUMLU KURUMLAR

Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı: Milli İstihbarat Teşkilatında, Psikolojik harekât faaliyetleri teşkilatın kuruluşu ile birlikte “C Şubesi: Propaganda” ile başlamıştır. Teşkilatın yeniden yapılanma sürecinde Propaganda Şubesi, Psikolojik Savunma Başkanlığına daha sonraki dönemde ise Psikolojik İstihbarat başkanlığına dönüştürülmüştür. Psikolojik Harekâtı istihbaratı açıdan değerlendirecek olur isek istihbarat deyim olarak, “haber elde etme” tabiri olarak kullanılmakta ve bilgi temini anlamını taşımaktadır. Bu nedenle uzun bir süre haber alma ile istihbarat eş anlamda kullanılmıştır. Gerçekte bu iki terim birbirinden ayrı fakat birbirini tamamlayan terimlerdir. Eş anlamda kullanılışı nedeniyle uygulamada büyük yanlışlara düşülmüş, haberler hiçbir işleme tabi tutulmadan kullanıldığı için harp tarihinde büyük felaketlere neden olmuştur. Bu noktadan hareketle teyit edilmemiş haber, duyum, ihbar en büyük tuzak olarak kabul edilmeli, teyit ve tespit ile analiz edilmiş veri, istihbarat değeri kazanmaktadır.

Etkili bir psikolojik harekât, yerinde bir toplum tahlili her seviyede zamanında, devamlı ve ayrıntılı bir psikolojik istihbarat sağlanmasına bağlıdır. Zamanında ve doğru olarak yapılmış bir sosyolojik istihbarat ile hedef toplum tanınabilir ve ikna edici mesajların dağıtılması ile düşünsel bakımdan kitle hazırlanabilir. Yanlış ya da yeterli olmayan istihbarata dayanılarak yapılan psikolojik harekâta hedef kitle yanlış değerlendirilir, zayıf ve hassas noktalar tam olarak belirlenemez, temalar ve haberleşme vasıtaları yanlış seçilebilir veya uygun olmayan dağıtım teknikleri kullanılabilir.

Şekil 3.1: Cumhuriyet Sonrası İstihbarat Yapılanması

6. Yapılanma Çalışmaları (Ekim/Kasım 1926)

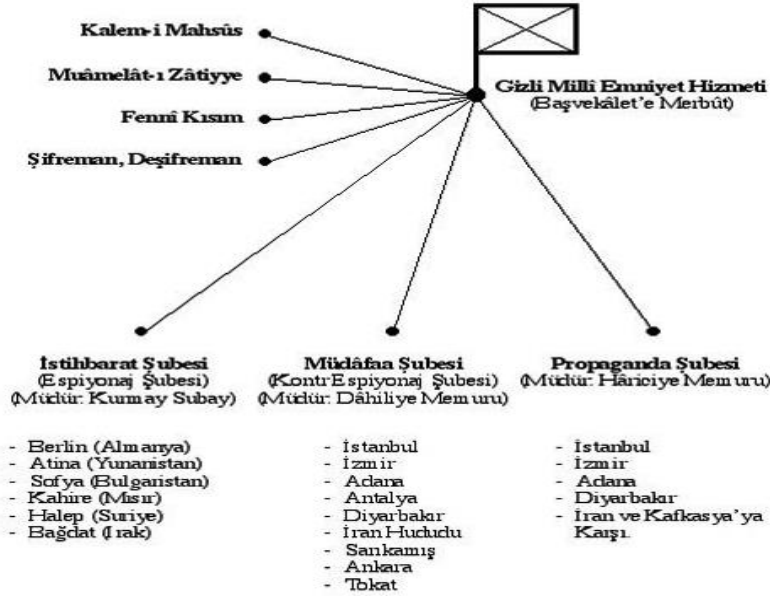
Ekim/Kasım 1926'da İstihbarat Heyeti tarafından yapılan çalışmalar sırasında hazırlanan Teşkilât Nizamnâmesi (Tüzüğü)'ne uygun olarak Riyâset'in iç ve dış yapılanması çalışmaları bitirilmiştir. Çalışmalar sırasında birçok şema üzerinde çalışılarak[28, 29, 30, 31], Türkiye'ye uygun bir yapılanma üzerinde mutabık kalınmıştır. Buna göre, ilk merkezî yapılanmanın 4 ana şubeden meydana gelmesi kararlaştırılmıştır.

A Şubesi : İstihbarat [Espiyonaj].
B Şubesi : Mûdâfaa [Kontr Espiyonaj].
C Şubesi : Propaganda.
D Şubesi : Teknik Destek.

Kaynak: (http://www.mit.gov.tr/ikinci_bolum_A6.html, Erişim Tarihi: 12 Ağustos 2018)

Şekil 3.2: 1926 Yılı MİT Teşkilat Yapılanması

Ek Nu. 29

Ekim/Kasım 1926 Yapılanma Çalışmaları
(MİT Özel Arşiv Belgeleri)

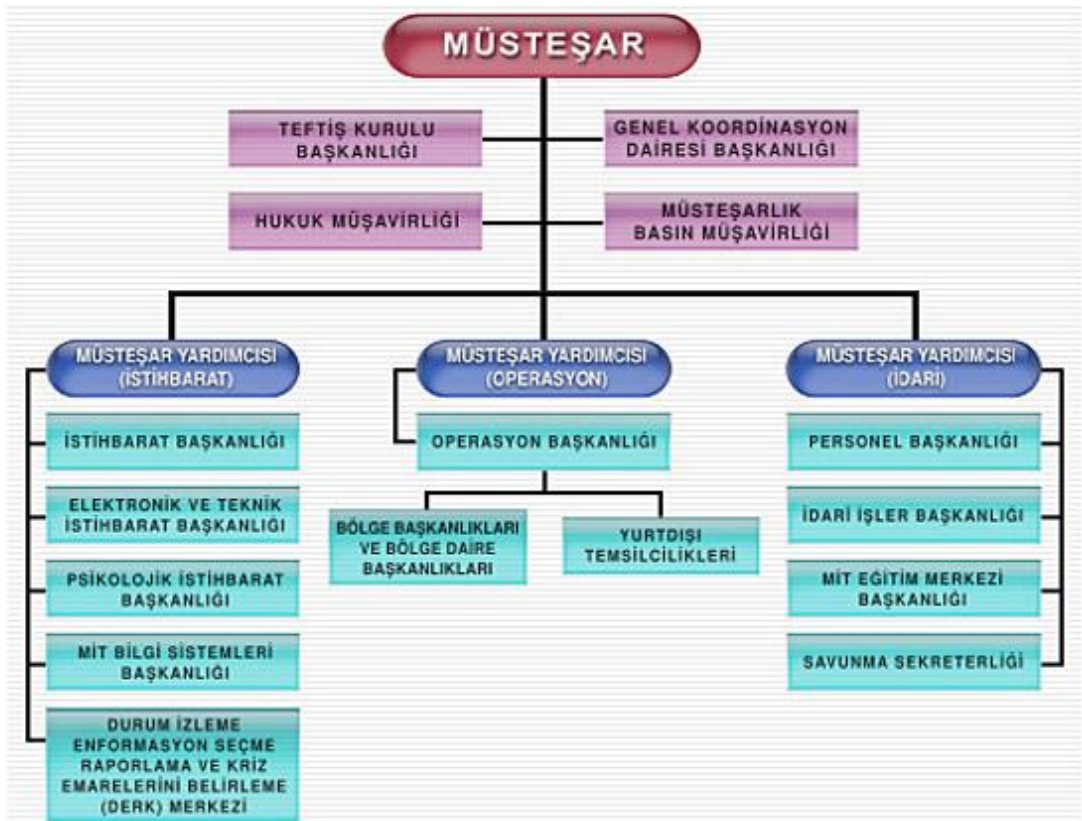
Kaynak: (<http://www.mit.gov.tr/ek-nu29.html>, Erişim Tarihi: 12 Ağustos 2018)

Şekil 3.3: 1965-1970 Dönemine ait MİT Müsteşarlığı Teşkilat Yapısı

Kaynak: (Turhan, (1999: 265)

Şekil 3.4: 1990 Yılı MİT Müsteşarlığı Teşkilat Şeması

Kaynak: ([http://www.atin.org/ images/isth/mit_yapi.jpg](http://www.atin.org/images/isth/mit_yapi.jpg). Erişim Tarihi 3 Mart 2018)

2008 yılından sonra MİT Müsteşarlığı Psikolojik İstihbarat Başkanlığının lağvedildiği/ teşkilatın söndürüldüğü anlaşılmaktadır. Psikolojik istihbarat konusu: karar vericilerin ihtiyaç duydukları bilgiyi temin sürecinde, sosyolojik yansımalar, toplumsal boykot hassasiyetleri, halk dinamikleri nelerdir? sorularına cevap arayan, olgulardan ziyade görüşleri inceleyen, kapsamlı analiz, şüpheci yaklaşım, sorgulayıcı ve inceleyici bakış açısıyla araştıran; toplumsal fay hatları, reaksiyonlar ve süreleri, suni gündemlere tepkileri, kurguya inanma oranları, toplumun doğru analizi, grupların hassasiyetleri ve zafiyetlerini tespit ve teşhis ederek yaşam biçimlerini çözmekten geçeceği teorik açıdan kabul görmektedir. Kamuoyunu doğru bilgilendirmek kamusal bir sorumluluktur. Ancak bu sorumluluğun sorumsuzca ihlal edilmesi, kamuoyuna sunulan bir yazıda kullanılan yer adlarındaki ifadenin neye hizmet ettiği sorgulanmadan servis edilmesi, farklı mihraklar tarafından üretilen kavramların bilinçsizce ve sorgusuz sualsiz kabullenilmesi ve de kullanılması, kafaları adeta ekranlara gömer gibi hareket edilmesi bu durumu ister istemez sorgulatmaktadır. Sözün özü, farklı niyetleri olan çevrelerin argüman ve söylemlerini telaffuz etmenini bedeli toplumun psikolojik direnç merkezlerinin kırılmasına yol açabilecek ve telafisi mümkün olmayan hasarlara yol açabilecek ve bedeli çok ağır olabilecektir. Bu hususlardan hareketle süregelen alışkanlıkları devam ettirme eğiliminden kurtulmak, bu tür maksatlı haber ve açıklamaları ancak tersinden okuma ile gerçekleri görebilmek mümkündür. Bu hususlardan hareketle toplumu provoke eden art niyetli girişimler ile örtülü operasyonlara yönelik karşı propaganda icra edebilecek birimlere ihtiyaç duyulmaktadır.

2014 yılı Temmuz ayında, basın yayın kuruluşlarında çıkan ve Milli İstihbarat Teşkilâtının (MİT) internet sitesinde de yer verilen bilgilere göre; Milli İstihbarat Teşkilâtı organizasyon yapısında değişikliğe gitmiştir. Her biri başkanlık seviyesinde teşkil olunan ve müsteşar yardımcılarının riyasetinde yönetilmesi kararlaştırılan bu yeni başkanlıklardan birisi de Güvenlik İstihbaratı Başkanlığıydı (GİB) (Gürgen, 2014: 23). MİT'in internet sitesinde GİB ile ilgili olarak; "Başta terör örgütleri ve terörist faaliyetler olmak üzere, Türkiye'nin milli gücüne yönelik tehditlere karşı güvenlik istihbaratı toplamakla görevlidir. Başkanlık tarafından yurt içinde ve yurt dışında toplanan istihbarat güvenlik tedbirlerinin alınması ve tehdidin bertaraf edilmesi için kullanılır." şeklinde özet mahiyetinde bir tanıtım metni yer

almaktadır. Bu metinden anlaşılabacağı üzere, GİB'in istihbarat toplama alanı yurt içi ve yurt dışı olarak belirlenmiştir. Aynı metnin son cümlesinde de, elde edilen istihbaratın, tedbirlerin alınmasında ve tehditlerin bertaraf edilmesinde kullanıldığı ifade edilmiştir. Tehditlerin bertaraf edilmesi noktasında tasarrufun hangi makam ya da kurum/kuruluştaki olduğu ile ilgili herhangi bir öngöründe bulunmak metnin analiziyle mümkün değildir. Ancak bu görevin icrasının GİB'e tevdi edilmediği diğer beş başkanlıktan biri olan İstihbarata Karşı Koyma Başkanlığının tanıtım metninde yer alan ifadelerden anlaşılmaktadır. Şöyle ki; "İstihbarata Karşı Koyma Başkanlığı; yabancı devlet, istihbarat servisi, kurum/kuruluş ve şahısların Türkiye'ye yönelik casusluk faaliyetlerinin tespiti ve engellenmesiyle görevlidir. Başkanlık, bu amaçla kontr-espiyonaj çalışmaları yürüterek, espiyonaj faaliyetlerinin hedefi olan kamu ve özel sektör kurum/kuruluşları ile işbirliği ve koordinasyon faaliyetlerini sürdürür." biçiminde ifade edilen bilgide, adı geçen başkanlığa tespit ve engelleme görevinin icrasının tevdi edildiği açık bir biçimde belirtilmiştir. Elde edilen istihbarata göre, gereken önleyici faaliyetlerin icrasından GİB'in sorumlu olduğuna dair herhangi bir ifadeye, GİB'in özet tanıtım metninde yer verilmemiştir. MİT'in çalışma usul ve esaslarının her istihbarat kuruluşunda olduğu gibi gizlilik prensibine göre yürütüldüğü aşikârdır. Bu sebeple GİB'in önleyici faaliyet icra etmek durumunda olmadığını kesin bir biçimde söylemek yersiz bir iddia olmaktan öteye gitmez. Ancak iki ayrı başkanlıkla ilgili tanıtım metnlerinde yer alan ifadeler arasındaki farklılıklardan hareketle; GİB'in sadece istihbarat toplama ile mükellef olduğu çıkarsamasında bulunabiliriz. GİB tarafından elde edilen istihbaratın, Teşkilâtın bizzat kendisi mi yahut diğer güvenlik kuruluşları tarafından mı engelleme faaliyetinde kullanılacağı müphemdir. Terörizmle mücadelede geçmişimiz göz önünde bulundurulduğu takdirde, bu alanda etkin bir biçimde görev alan güvenlik birimlerimizin çeşitliliği malumdur. Dolayısıyla, GİB eliyle toplanan istihbaratın diğer güvenlik kurumlarının kullanımına sunulmak suretiyle önleyici tedbirlerin icra edildiği öngörüsünde bulunmak yersiz olmasa gerek. Haddi zatında bu husus, istihbarat toplamakla görevli personelin gizliliğinin korunması açısından çoğu zaman bir zaruret olsa gerektir.

3.2. ASKERİ KURUMLAR

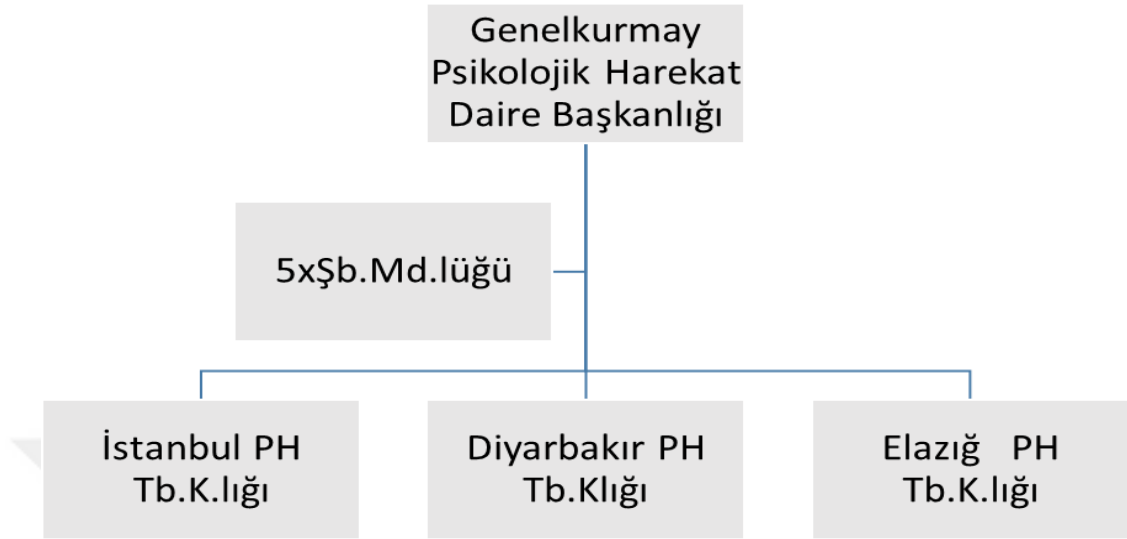
Türk Silahlı Kuvvetlerindeki istihbarat faaliyetleri, askeri istihbarat olarak da nitelendirilmektedir. Adından da anlaşılacağı üzere Askeri İstihbarat Teşkilatıdır. Çınar'a göre Askeri İstihbarat; Düşman ve düşman olması muhtemel taraf ile hareket bölgesine ait bölgenin hava, kara ve deniz sahası da dahil olmak üzere haber ve bilgilerin toplanması, değerlendirilmesi ve yorumlanmasından elde edilen istihbarattır. Genel çerçevesiyle Askeri İstihbarat, TSK'nın barışta ve seferde vazifesini yapabilmesi için ihtiyaç duyduğu istihbaratın meydana getirilmesi faaliyetidir. Bu teşkilatın görevi, başka devletlerin tüm askeri güçleri hakkında açık ve kapalı metotlarla bilgi toplamak ve istihbarat yapmaktır. Askeri plan, program ve politikanın hazırlanmasına esas olacak bilgilere gereksinim gösteren bir faaliyettir. Diğer bir ifade ile askeri istihbarat, hedef ülkeler ve ilgi sahasına giren ülkelerin askeri faaliyetleriyle ilgili istihbarat üretimini, mevcut istihbarat toplama vasıtaları ile yürütmesi görevi şeklinde ifade edebilmek mümkündür. Ayrıca, Türkiye'de askeri istihbaratın görev alanı içinde doğrudan yurtiçi istihbarat faaliyeti bulunmamaktadır (Ateş, 2014: 94-96).

Genelkurmay İstihbarat Başkanlığı daha çok dış askeri istihbarata yönelik olarak, Kuvvet Komutanlıkları İstihbarat Başkanlıkları ise kendi alanlarında gerekli istihbarat faaliyetlerini yerine getirecek şekilde yapılanmışlardır. Askeri ateşeler, uluslararası karargâhlarda görevli subay ve temsilcileri önemli askeri istihbarat kaynakları arasındadır (Yılmaz, 2007: 372). Genel olarak silahlı kuvvetler; Hudut İstihbaratı, Keşif, Gözetleme ve Seyir, Hedef İstihbaratı, Taktik seviyede Sinyal istihbaratı ve açık kaynak istihbaratı verilerini toplamaktadır. Genel Kurmay İstihbarat Başkanlığına bağlı olan Genel Kurmay Elektronik Sistemler (GES) komutanlığı, TSK ve MİT için sinyal istihbaratı kapsamında faaliyet yürüten bir birim olarak 01 Ocak 2012 tarihine kadar görev yapmıştır. GES 01 Ocak 2012 tarihi itibarı ile MİT'e devredilmiştir. Bu çerçevede TSK'nın çevre kuşak ülkeler ile ilgili istihbarat ihtiyacını bundan sonra MİT Gölbaşı Elektronik Sistemler Başkanlığı (Sinyal İstihbaratı Başkanlığı) tarafından karşılanacağı basında çıkan haberlerde yer almaktadır.

Psikolojik harekât imkân, kabiliyet ve yeteneği günümüzde ordular için vazgeçilemeyecek nitelikteki bir kuvvet çarpanıdır. Son dönemlerde icra edilen operasyonlarda konuşulmayan konu, icra edilen operasyonlarda Devlet aklının propaganda stratejisini sahaya yansıtacak psikolojik hareket merkezi var mıdır? Bu sorunun cevabı genel hatlarıyla yanıtlandığında, Fırat Kalkanı Harekâtında olduğu gibi Zeytin Dalı Harekâtında da eksik kalan ayağı, yeteneği olarak, Psikolojik Harekât unsurlarının sahada olamayışı bir durum tespitidir. Psikolojik Harekat taktik, yöntem ve stratejileri üzerine kafa yormak, bir bakış ve vizyon kurmak gerekmektedir. Bu konuda bu kadar ihtiyaç var iken ivedilikle gerekli kurumsal adımlar atılmalıdır.

Propaganda en etkili silah, inanmış insan ise en tehlikeli vasıta. Bu noktadan hareketle devletin görevi, vatandaşın her türlü güvenliğini sağlamaktır. Buna kültürel, sosyolojik ve psikolojik güvenlik de dâhildir. Bu kapsamda; devletin bekasının korunması refleksi ile ülkemize ve insanımıza yönelik yapılan psikolojik saldırıları önlemek için yapılan faaliyetlere “vatandaşına psikolojik harekât yapan devlet” söylemleri ile çarpıtarak kamuoyunun yanıltılması ancak devlete ve millete düşman olanların dillendirebileceği ifadelerdir. Peygamber Ocağı diye tabir olan Türk Ordusuna yönelik 2003-2005 yılları arasında; operasyon gazete/dergileri ile, zihni ve kalemi teslim alınmış bir takım gazeteciler vasıtası ile yürütülen kara propagandalar neticesinde, bürokrasideki üst düzey karar verici mercilerin, bu kurgu ürünü haberlere itibar edere etki altında kaldıkları, psikolojik harekât ile ilgili aldıkları kararlardan anlaşılmaktadır.

Şekil 3.5: Genelkurmay Psikolojik Harekat Daire Başkanlığı Teşkilat Şeması

Kaynak: Bayramoğlu, A., (2018), (<https://www.yenisafak.com/arsiv/2003/agustos/29/abayramoglu.html>, Erişim Tarihi: 12 Ağustos 2018)

Bazı yazarların, manipölasyon içerikli kurgu/düzmece haberleri ile gazete manşetlerine taşıdıkları psikolojik harekat kavramını; kara propagandalar ile yıpratmaları gerçeğine rağmen, dezenformasyonlar alenen ortada iken operasyon gazete/dergi/kitapları/kiralık köşe yazarı Psikolojik Harekât ile ilgili birçok yalan, yanlış, aslı astarı olmayan haberlere karar vericilerin itibar edebilmesi, kanması ve aldananların bu safsatalara inanarak ve bu gerçek dışı kurgu/kumpas haberlere istinaden karar vermelerinin sonucu olarak; adeta asimilasyona tabi olan Bulgaristan'daki soydaşlarımız gibi 2005 yılında birimin adı/ismi değiştirilmiştir. Bu yıpratıcı haberlerin, saldırıların sonucu olarak ilk önce birimin 40 yıllık psikolojik harekat ismi bilgi destek olarak değiştirildiği dönemin Genelkurmay 2. Başkanı tarafından 28 Şubat 2005 tarihinde kamuoyuna duyurulmuştur. 40 yıllık ismini değiştirilmesinin üzerinden 4 yıl geçmesi akabinde ise tasfiye etme kararı alınması olsa olsa gaflet ve dalalet olarak açıklanabileceği dillendirilmiştir. Müteakibinde ise ismi değiştirilen birimin ömrü fazla olmamış ve 2009 yılında Bilgi Destek tasfiye sürecine sokularak 2010 yılında lağvedilmiştir. Psikolojik harekât kabiliyetinin yoksunluğunun nedeni ise “Bugün Yaşananlar, Dünün Sonuçlarıdır!” şeklinde

özetlemek yerinde olacaktır. Hitler'in Propaganda Bakanı Joseph Goebbels ifade ettiği gibi "İnsanların beyin tembelliğini gördükçe, istediğimizi yapabileceğimizi anladık" cümlesinden hareketle işin doğrusunu araştırmayan, yanlış yönlendirilmiş karar vericiler yanlıştan yana karar verdikleri anlaşılmaktadır. TSK'daki psikolojik hareket birimleri kaldırıldıktan sonra, günümüze kadar olan süreçte Milli Savunma Bakanlığı başta olmak üzere, Genelkurmay Başkanlığı ile Kuvvet Komutanlıkları bünyesinde psikolojik hareket ile ilgili herhangi bir birim bulunduğu kamuoyuna yansımamıştır.

3.3. KOLLUK GÜÇLERİ

Türkiye'deki ulusal güvenliğin iç güvenlik ayağının en önemli bileşenlerinden olan Emniyet Teşkilatının 10 Nisan 1845 tarihinde kurulması ile birlikte gerek talimatlarla gerekse yasalar nezdinde polise yurtiçinde istihbarat toplama yetkisi verildiğini görmekteyiz.

II. Abdülhamit döneminde çıkarılan talimatla, yine 1907 yılında yayınlanan Polis Nizamnamesi ile polisin görevleri tanımlanarak, idari, siyasi ve adli görevlerin tanımları yapılmıştır. Bu nizamname ile ülke içerisinde güvenliğin ve asayişin tesis ile suçları araştırmak, her türlü siyasi suçların işlenmesini önlemek ve bu hususta gereken tedbirleri almak için kişileri, olayları tespit edebilmek amacı ile istihbarat görevi verilmiştir.

4 Haziran 1937 tarihinde kabul edilen 3201 Sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu ile birlikte Emniyet İstihbarat "Önemli İşler Müdürlüğü" olarak faaliyetine başlamıştır. 1970 yıllarında artan terör olayları ile birlikte daire başkanlığı statüsünü alarak "Önemli İşler Daire Başkanlığı" olmuştur. 1983 yılında ise İstihbarat Daire Başkanlığı olarak faaliyetlerini bugüne kadar bu isimle sürdürmüştür. 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunun 7. Maddesi ile polise istihbarat toplama görevi verilmiştir.

Bir diğer önemli kolluk gücü olan Jandarma Genel Komutanlığı ise emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin korunmasını sağlayan ve diğer kanun ve nizamların verdiği görevleri kırsal alanda yerine getiren silahlı, bir kolluk kuvvetidir. Bu

kapsamda Jandarma Genel Komutanlığında, iç güvenlik istihbaratı üretmek maksadı ile “İstihbarat Başkanlığı” kurulmuştur. Genel olarak görev ve sorumluluk alanı; Polis görev sahası dışı olup, bu alanlar il ve ilçe belediye grupları haricinde kalan veya polis teşkilatı bulunmayan yerler olarak belirtilmektedir. Bu noktadan hareketle, Jandarma İstihbarat Başkanlığı ve İl Jandarma İstihbarat Şube Müdürlükleri yurtiçindeki sorumluluk bölgelerinde, iç güvenlik istihbaratı faaliyeti icra etmektedir (Ateş, 2014: 100).

Sahil Güvenlik Komutanlığı hizmet yönünden İçişleri Bakanlığı’na bağlı silahlı bir kuvvet olarak, ülkemizin bütün sahillerinde, iç suları olan Marmara Denizi, İstanbul ve Çanakkale Boğazlarında, liman ve körfezlerinde, karasularında, münhasır ekonomik bölgesi ile ulusal ve uluslararası hukuk kuralları uyarınca egemenlik ve denetimimiz altında bulunan tüm deniz alanlarında faaliyetlerini sürdürmektedir. Sahil ve karasularımızı korumak, güvenliğimizi sağlamak, hudut istihbaratı yapmak, deniz yolu ile yapılan her türlü kaçakçılık eylemlerini, Eski Eserler Kanununa aykırı eylemleri Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanununa aykırı eylemleri önlemek, izlemek, suçluları yakalamak, gerekli işlemleri yapmak, yakalanan kişi ve suç vasıtalarını yetkili makamlara teslim etmek için yürüttüğü İstihbarat faaliyetleri 2692 Sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı kanunu ile düzenlenmiştir. (a.g.e.: 107-108).

MGK Genel Sekreterliğinin Avrupa Birliği uyum çalışmaları kapsamında sivilleştirilmesi çerçevesinde atanan sivil genel sekreterle birlikte MGK bünyesindeki Toplumla İlişkiler Başkanlığı (TİB)’nin da faaliyetlerine son verilmiştir. MGK kararıyla İçişleri Bakanlığı bünyesinde oluşturulan Toplumsal İlişkiler Daire Başkanlığı (TİDB) 30 Nisan 2003 tarihinde bakan onayıyla kurularak faaliyetlerine başlamıştır. İçişleri Bakanlığı, MGK kararıyla merkezde ve valiliklerde TİDB bürosu kurmak için çalışma başlatmış ancak kuruluşu tamamlanamadan bahse konu birim Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığının kurulması ile birlikte lağvolmuştur. Bununla birlikte 2018 yılında çıkarılan 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı da kapatılmıştır.

Kolluk güçleri bağlamında psikolojik harekât faaliyetleri İçişleri Bakanlığı bünyesinde 2010 yılına kadar Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı marifetiyle sürdürülmüştür. Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde

psikolojik harekât faaliyetleri Terörle Mücadele ve Harekat Daire (TEMÜH) Başkanlığı bünyesinde; 17 Şubat 1994 tarihinde yürürlüğe giren yönetmelikte ise; Merkez Özel Harekat Şube Müdürlüğü Başkanlığımız bünyesinden ayrılarak Özel Harekat Daire Başkanlığı olarak ayrı bir binada görevine başlamış, bunun yerine Başkanlığımıza Psikolojik Harekat Şube Müdürlüğü ihdas edilmiştir. TEMÜH Daire Başkanlığı ile illerde bulunan Psikolojik Harekat Şubeleri altında büro/kısım olarak görev icra etmişlerdir marifetiyle yürütülmüştür. EGM bünyesinde psikolojik harekât faaliyetleri 2010 yılında son bulmuştur. Bahse konu şube/büro/kısımlar teşkilat yapısından kaldırılmıştır. Bahse konu kapatılan birimlerin yerine kurulan "Bilgilendirme ve Önleme Faaliyetleri Şubesi" terör örgütlerinin eleman kazanma ve propaganda çalışmalarına karşı faaliyette bulunmakta, örgütler hakkında üniversiteler ve ilköğretim okulları başta olmak üzere konferans, panel ve seminerler düzenlemektedir. Diğer taraftan Jandarma bünyesinde doğrudan psikolojik harekat birimi kurulduğu veya bulunduğu hususuna dair araştırmada bilgi edinilememiş genel olarak Bilgilendirme Bilinçlendirme Faaliyetleri adı altında konferanslar icra ettikleri basında yer almaktadır.

3.4. DİĞER BAKANLIK BİRİMLERİ

3.4.1. Dışişleri Bakanlığı Araştırma ve Güvenlik İşleri Genel Müdürlüğü

Bakanlığın istihbarat alanındaki çalışmaları, 3.12.1983 tarihli ve 177 sayılı Dışişleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 10.maddesinin (iii) bendinde de belirtildiği gibi, İstihbarat ve Araştırma Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilmektedir. İlgili düzenlemede, Dış işleri Bakanlığı İstihbarat ve Araştırma Genel Müdürlüğü'nün "Türkiye aleyhindeki faaliyetler hakkında bilgi toplamak, değerlendirmek, araştırmak ve incelemeleri yürütmek" ile görevli olduğu belirtilmektedir. Dışişleri Bakanlığı'nın asli görevleri arasında dış ülkelerdeki ve dünyadaki siyasi gelişmeler konusunda ilgili kurumlara bilgi aktarma görevi de bulunmaktadır. Bu noktadan hareketle Dışişleri Bakanlığı istihbaratı, Suriye'nin kuzeyinde yaşanan olaylar ile Mısır'daki darbeyi öngörememesi nedeniyle eleştiri konusu olmuştur (Ateş, 2014: 108-110).

Yurtdışı istihbarat temin etme ve üretmede, Büyükelçiliklerin devletler hukuku esaslarına göre, kabul eden devlette, durum ve olayların gelişimi hakkında meşru olan her yoldan bilgi toplamak ve bunları hükümetine rapor etmek başlıca görevidir. Bu personel aynı zamanda Diplomatik Ajan kabul edilmektedir. Dışışleri Bakanlığının elçilikler ile diğer dış misyondaki personeli insan istihbaratı tabanlı çalışmalar ile bulundukları ülkenin basınını takip ederek açık kaynak istihbaratı ile bilgi, veri, resim, doküman vs. toplayarak görevlerini yasal olarak icra etmektedirler. Ancak resmi görevli olan diplomatik ajan, görev yapılan ülkedeki resmi görevlileri angaje etmeye çalışırken kontrespiyonaj birimi tarafından takip edilir, aleyhine kanıtlar toplanır ve de yakalanırsa Cenevre Sözleşmesi gereği casus olarak yargılanmaktadırlar. 1980 yılında kurulan Dışışleri Bakanlığı İstihbarat ve Araştırma Genel Müdürlüğü Dışışleri Bakanlığının 2010 yılındaki yeniden yapılandırılması çalışmaları kapsamında Araştırma ve Güvenlik İşleri Genel Müdürlüğüne dönüştürülmüştür.

3.4.2. Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği (MGK)

1933 yılında Yüksek Müdafaa Meclisi olarak kurulmuş, 1949 yılında Milli Savunma Yüksek Kurulu ve Genel Sekreterliği halini, 1962 yılında Milli Güvenlik Kurulu ve Milli Güvenlik Kurulu Sekreterliği halini almıştır. 1983 yılında teşkilat yapısında bazı düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerden en belirgin olanı Toplumla İlişkiler Başkanlığı (TİB)'nin kurulmuş olmasıdır (Ateş, 2014: 81-82).

Milli Güvenlik Kurulu; Devletin milli güvenlik siyasetinin tayini, tespiti ve uygulamasıyla ilgili alınan tavsiye ve kararları ve gerekli koordinasyonunun sağlanması konusundaki görüşlerini Bakanlar Kurulu'na bildirir. Kurulun, Devletin varlığı ve bağımsızlığı, ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği, toplumun huzur ve güvenliğinin korunması hususunda alınmasını zorunlu gördüğü tedbirlere ait kararlar Bakanlar Kurulunca değerlendirilir) Devlet istihbarat sistemindeki teşkilatlar, MGK Genel Sekreterliğine milli güvenlik ile ilgili istihbarat bilgileri göndermekle mükelleftirler.

3.4.3. Kaçakçılık, İstihbarat, Harekât ve Bilgi Toplama Daire Başkanlığı

İçişleri Bakanlığı bünyesinde 1981 yılında Bakanlar Kurulu Kararı ile Kaçakçılık İstihbarat ve Harekât Merkezi'nin işleyişine ilişkin esaslar kabul edilerek

faaliyetlerine başlamıştır. 1982 yılında İçişleri bakanlığı kararı ile KİHBİ Kurulu Başkanlığı oluşturulmuştur.1985 yılında Kaçakçılık, İstihbarat, Harekât ve Bilgi Toplama Daire Başkanlığı haline gelmiştir.

Her türlü kaçakçılık faaliyetlerine ait istihbaratı Devlet çapında toplayıp değerlendirmek, kaçakçılığı men, takip ve tahkikle görevli kuruluşlara bilgi vermek, bağlı kuruluşların önleme ve yakalama faaliyetlerini yönlendirmek ve ilgili kuruluşlar arasında koordinasyon ve işbirliği yapılması için gerekli tedbirleri almak, görevli kuruluşlarla ilgili kuvvetleri arasında koordinasyon sağlamak. KİHBİ Daire Başkanlığının görevleri arasındadır (Ateş, 2014: 97-98).

3.4.4. Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı

Mali Suçları araştırma kurulu MASAK 1997 yılında Maliye Bakanlığı bünyesinde kurulmuştur. 2006 yılında ise, 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun ile MASAK'ın yetki ve sorumlulukları yeniden belirlenmiştir. Terörün finansmanının önlenmesi de bu kanun kapsamına dahil edilmiştir. 2006 yılından itibaren MASAK, Mali İstihbarat Birimi hüviyetini kazanmıştır (Ateş, 2014: 110-112).

MASAK'ın temel fonksiyonu da suç gelirlerinin aklanması alanındaki gelişmeler ile aklama suçunun önlenmesi ve ortaya çıkarılmasına yönelik yöntemler konusunda araştırmalar ve sektörel çalışmalar yapmak, önlemler geliştirmek, veri toplamak, toplanan verileri analiz etmek ve değerlendirmek, araştırmalar ve incelemeler yapmak veya yaptırmak ve elde edilen bilgi ve sonuçları ilgili makamlara iletmektir. Uluslararası Karapara Aklama ve Terörün Finansmanıyla Mücadele Sistemlerinde Gerekli Kurumsal ve Diğer Önlemler; 26-34.Maddeler: Ülkelere mali, idari ve yasal bilgiye doğrudan veya dolaylı olarak zamanında erişebilen ulusal bir mali istihbarat birimi kurmaları; Ülkeler tarafından karapara aklama incelemeleri için uygun kontrollü teslimat, gizli operasyonlar ve benzeri inceleme teknikleri geliştirmeleri; denetim birimlerinin, mali kuruluşların karapara aklama ve terörün finansmanının önlenmesiyle ilgili gereklilikleri yerine getirip getirmediğini izleme ve kuruluşlarının bu yükümlülüklerle uymasını, yükümlülükleri yerine getirilmemesi durumunda kuruluşlara idari cezalar vermesini sağlayacak yetkilerle donatılmaları; politika geliştirici birimlerin, mali istihbarat

biriminin yasa uyarı birimlerin ve denetim birimlerinin iş birliği içinde çalışmaları; yetkili otoritelerin alınan ve dağıtılan şüpheli işlem raporları; karapara aklama ve terörün finansmanı ile ilgili inceleme, soruşturma ve mahkûmiyet kararları; dondurulan, el konulan ve müsadere edilen mal varlıkları; karşılıklı yasal yardımlaşma ve diğer uluslararası iş birliği taleplerine ilişkin istatistikler ile mevcut sistemin etkinliğini denetlemeleri; tüzel kişiliklerin, yasal müesseselerin ve trustların karapara aklayanlarca yasadışı biçimde kullanılmasını engelleyecek önlemler almaları düzenlenmektedir. Terörün finansmanı önlenmesinde büyük rolü olan MASAK Türkiye'nin Mali İstihbarat Teşkilatı olarak sistemdeki yerini almıştır.

3.4.5. Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı

Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tespiti, dinlenmesi, teknik takip, sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi ve kayda alınması işleminin tamamen yasal ve tek bir merkezden yönetilmesi amaçlanarak TİB 2005 yılında kurulmuş, resmi olarak 2006 yılında faaliyete başlamıştır. TİB, Sinyal İstihbaratının, Muhabere (İletişim) istihbaratı (MUIS-Comint) faaliyetlerini yürütmektedir. İletişimin tespiti, dinlenmesi, kayda alınmasının hukuka uygunluğunu sağlamakla görevlendirilmiş tek kurum TİB'dir (Ateş, 2014: 112). Ancak TİB'in de 2016 da kapatılması ile Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişime ilişkin işlemler ile 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu kapsamında yapılacak dinlemeler, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) bünyesinde tek bir merkezden yürütülmüş ve kurumun şekli son olarak 10.11.2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu ile yeni bir düzenlemeye tabi olmuş ve adı Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu olarak değiştirilmiştir.

3.4.6. Ticaret Bakanlığı Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğü

Gümrük Muhafaza Kaçakçılık ve İstihbarat Müdürlükleri; bölgesindeki kaçakçılık olaylarıyla ilgili bilgi almaktan, istihbarat çalışmaları yapmaktan ve bunları değerlendirmekten, kaçakçılığa önlemeye ve takibe yönelik gerekli tedbirleri almaktan sorumludur. Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğü içinde kaçakçılık, istihbarat ve narkotik maddelerle mücadele eden şube müdürlükleri olarak teşkilatlanmış, bulunduğu başmüdürlüğe bağlı hizmet veren birimlerdir. 2011 yılında Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kaçakçılık ve İstihbarat Şube Müdürlüklerinin

kurulmasıyla ilgili faaliyetlere başlamıştır. Söz konusu şubeler, Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğü içinde kaçakçılık, istihbarat ve narkotik maddelerle mücadele eden şube müdürlükleri olarak teşkilatlanmış, bulunduğu başmüdürlüğe bağlı hizmet veren birimlerdir. Bu birimler gerek PKK'nın yasadışı kaçakçılığı ile mücadelede gerekse sigara, narkotik maddeler başta olmak üzere ciddi mücadele veren ve önemli başarılarla imza atmış birimlerimizdir. İstihbarat sistemlerinin işlerlik kazanmasının yanında Türkiye Gümrüklerinin idaresinin teknoloji altyapısına yaptığı ve yapacağı kaynak aktarımı operasyonel faaliyetlerde elde edilecek başarıyı önemli ölçüde arttıracaktır. Türkiye Gümrükleri için etkin kaçakçılıkla mücadele misyonu; iyi yönetilen bilginin ve risklerin etkin istihbarata, teknolojik alt yapı ile desteklenen istihbaratın başarılı bir operasyon faaliyetine dönüştürüldüğü ölçüde daha başarılı olacaktır (Ateş, 2014: 114-115).

3.4.7. Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı (KDGM)

Terörle mücadelede yer alan ilgili kurum ve kuruluşlar arasında Koordinasyonu sağlamak üzere 2010 yılında 5952 sayılı Kanun ile İçişleri Bakanlığına bağlı Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı kurulmuştur. KDGM, 2011 yılında faaliyetlerine başlamış ve organik bağlantısı değiştirilerek Başbakanlığa bağlanmıştır. Terörle Mücadele alanında; araştırma, analiz, izleme ve değerlendirme çalışmaları yaparak politika ve stratejiler üretmek, güvenlik kuruluşları ve istihbarat birimlerinden gelen stratejik istihbaratın analizi, paylaşımı ve etkin kullanımını sağlamak, ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlayarak etkin ve verimliliği arttırmak, ulusal ve uluslararası alanda yapılan çalışmalar ile ilgili kamuoyunu bilgilendirmek ve toplumsal desteği sağlamak mevzuat ile verilen görevleri hukukun üstünlüğü ve insan haklarına saygı ilkeleri çerçevesinde yerine getirmek KDGM'nin görevleri arasında yer almaktadır.

Müsteşarlık bünyesinde, terörle mücadele alanında oluşturulacak politika ve stratejiler ile alınacak tedbirlere esas olmak üzere, ilgili birimlerden stratejik istihbaratın alınması ve değerlendirilmesi amacıyla doğrudan Müsteşara bağlı İstihbarat Değerlendirme Merkezi kuruluş çalışmaları devam etmekte olup, ilgili süreç tamamlandıktan sonra güvenlik kuruluşları ve istihbarat birimleri ile Dışişleri Bakanlığı'nca elde edilecek stratejik bilgi ve istihbarat bu merkezde

değerlendirilecektir (KDGM, 2017). KDGM'nin Teşkilat Kanunu ile kendisine verilen yurtiçi görevleri ifa etmekte olup; güvenlikle ilgili operasyonel bir görevi bulunmamaktadır (Ateş, 2014: 89-90).

Bu yapılar haricinde; yine istihbarat faaliyeti icra eden yapı-kuruluşlar içerisinde: 2006 yılında kurulan Başbakanlık Müsteşarlığı Güvenlik İşleri Genel Müdürlüğü, “Başbakanlığın iç-dış güvenlik ve terörle mücadele kanununda görevli kuruluşlar ile ilişkilerini yürütmek, gerektiğinde bu kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlayarak iç güvenlik, dış güvenlik ve terörle mücadeleyi ilgilendiren konularda inceleme, araştırma ve toplantılar yapmak, yaptırmak, bunları değerlendirmek ve tekliflerde bulunmak ve verilen benzeri görevleri yapmakla yükümlüdür” (a.g.e.: 92). Yine Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürlüğünde “Türkiye ve Dünya ekonomisiyle ilgili gelişmeleri izlemek, ekonomik ve mali analizler yapmak ve değerlendirme raporları hazırlamak, Türkiye ekonomisiyle ilgili anketler yapmak, derlenmiş bilgi ve istatistikleri değerlendirmek, orta ve uzun vadeli alternatif makroekonomik politikalar geliştirmek ve önlemek, bu konularda birimler arasında koordinasyonu sağlamak, Hazine Müsteşarlığı araştırma programını birimlerin ihtiyaçlarına uygun olarak oluşturmak ve bu araştırma programını gerektiğinde ilgili kel iş birliği içinde uygulamak, bilgilerin daha hızlı bir şekilde kullanıcıların hizmetine sunulmasını teminen Ekonomik Bilgi Merkezi kurmak ve çalışma esaslarını belirlemek, Bilgi İşlem Merkezini yönetmek, bilgi depolamak, başlıca görevleri arasında yer almaktadır” (a.g.e.: 93). KGDM, 2018 yılında çıkarılan 703 sayılı KHK ile kapatılarak görevleri İçişleri Bakanlığı bünyesine aktarılmıştır.

3.5. TÜRKİYE’NİN YUMUŞAK GÜÇ KURULUŞLARI

Türkiye’de askeri ve kolluk birimleri ile ilgili bakanlık birimlerinin yanı sıra özellikle kadar Türkçe konuşulan Türkî cumhuriyetlerde kalkınma yardımları sağlamaya ek olarak, iktisadi, kültürel, eğitim, sosyal, teknik ve ticari dallarda çalışma yürüten bir kurum olarak TİKA (Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı) Türkiye’nin yumuşak güç üreten başat kurumu olarak sayılabilir. Bu çerçevede

Yunus Emre Enstitüsü de yurtdışında Türk kültür ve dilini yaymak adına faaliyetleri sebebiyle üzerinde durulması gereken kurumlardandır (Çavuş, 2012: 30).

3.5.1. Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı (TİKA)

Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı, 1992 yılında kurulan, Türk dış politikasının daha aktif hale gelmesi amacına sahip, başta ortak değerlere sahip olunan ülkeler olmak üzere birçok farklı ülkede Türk dış politikasının uygulayıcısı konumunda olan kurumdur (tika.gov.tr, 2018). Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrasındaki dönemde Türk Cumhuriyetlerinin yeniden yapılanmalarına katkıda bulunmak amacıyla kurulan TİKA, 27 Ocak 1992 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 21124 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile birlikte faaliyetlerine başlamıştır. TİKA'nın iki resmi kuruluş amacı bulunmaktadır; birincisi Türkiye ile sınırı olan, Türkçe konuşan ve gelişmekte olan devletlere gelişimlerini sürdürmeleri için ihtiyaç duydukları desteği sağlamaktır. İkincisi ise bu ülkeler arasında ekonomik, ticari, teknik, sosyal, kültürel ve eğitim alanlarında proje ve programlar yaparak işbirliği oluşturmaktır. TİKA; iş birliğinin geliştirilmesi, kalkınma desteği sağlanması ve insani yardım kapsamında; bütün sektörlerde kurumsal yapıların oluşturulması, tarım ve hayvancılığın geliştirilmesi, alt yapıların iyileştirilmesi, sosyal kalkınma ve yaşam standartlarının iyileştirilmesi, meslek edindirme ve istihdam sağlanması, ortak tarih ve kültür varlıklarının korunması, Türkçe'nin kullanımının yaygınlaştırılması, kültürel ilişkilerin geliştirilmesi, enformasyon, tanıtım ve yayın faaliyetleri ile bilgilenmenin sağlanması, projelerini yürütmektedir (tika.gov.tr, 2018). TİKA'nın yardımlarının düzeyine dair fikir sahibi olunması amacıyla veri sunulacak olduğunda 2002 yılında 85 milyon dolarlık bir yardım yapılmış iken 2014 yılına gelindiğinde bu rakam 3 milyar 591 milyon dolara yükselmiştir (tika.gov.tr, 2018). Bu veriler TİKA'nın yardımlarının çok büyük artış gösterdiğini işaret etmesinin yanında yapılan yardımlar aracılığıyla kurulan bağlara dairde fikir vermektedir. TİKA, özellikle aynı dilin konuşulduğu ülkelerde en çok yardım yapan kuruluş olarak görünmektedir (Keskin, 2017: 15).

TİKA, ilk kurulduğu zamanlar çok fazla etki gösterememiştir. Bunun sebeplerinden biri olarak ise Türk politikasındaki istikrarsızlık örnek gösterilebilir. İstikrarsızlığın getirdiği ekonomik sıkıntılar ile birlikte TİKA, kurulduğu yıllarda

günümüzdeki etkisinden oldukça uzak kalmıştır. 1990'lardaki olumsuz duruma paralel olarak TİKA sürekli değişen ve çatışma içerisinde bulunan politikacıların yönetiminde zayıf bir yabancı politika aracı olarak kalmıştır. Bu olumsuz durum 2000'li yılların başlarında ciddi bir şekilde TİKA'nın lehine olacak şekilde değişmiştir (Yıldırım ve Yıldırım, 2017: 207). 2002'de Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarının başa gelmesi ve kesintisiz 15 yıl boyunca iktidar olmasıyla birlikte TİKA oldukça etkili bir kurum haline gelerek Türkiye'nin yumuşak güç uygulamalarında başat hale gelmiştir. TİKA'nın kurulmasıyla beraber, Türkiye'nin Orta Asya ve Kafkasya'daki, yeni bağımsız devletler odak noktası iken, bu eğilim yakın dönemde, kalkınma ortaklığının Ortadoğu, Afrika ve Asya'daki ülkeleri de içeren, daha geniş bir coğrafyayı kapsamıyla hızlı bir dönüşüm yaşamıştır. Başkanlık yürüteceği faaliyetlerin ve ilgili ülkede projelerin sürdürülmesine yardımcı olması amacıyla koordinatörlükler kurmaktadır. TİKA, 2014 yılı itibariyle faaliyetlerini sürdürdüğü 32 ülkede toplam 35 adet proje koordinasyon ofisi kurmuştur.

Faaliyet alanlarına bakıldığında ise yaklaşık 100 ülkede proje ve faaliyetlerini sürdüren TİKA, işbirliği anlayışı ile çalışarak kalkınma yardımı yaptığı ülkelerin politik önceliklerini tamamlamalarına yardımcı olmakta ve bu ülkeler ile bilgi ve tecrübe paylaşımlarına da zemin hazırlamaktadır. TİKA'nın gerçekleştirdiği projeler; eğitim, sağlık, yenileme, su ve arındırma projeleri, e-devlet projeleri, kurumsallaşma alanında yapılan çalışmalar, tarımsal kalkınma, yoksullukla mücadele, kadın istihdamının arttırılması, sulama, sağlık ve ulaştırma projeleri gibi altyapı projelerine mali kaynak sağlanması, okul ve hastane yapımı ile kültürel miras olarak tanımlanan mimari yapıların yenilenmesini kapsamaktadır (tika.gov.tr, 2014).

Genel olarak faaliyet başlıkları (tika.gov.tr, 2014);

a. Eğitim

- Mevcut eğitimin iyileştirilmesine yönelik okul inşası, onarımı vb. faaliyetler
- Okulların ve öğrencilerin ihtiyaç duyduğu eğitim teknik donanımı ve materyallerinin sağlanmasına yönelik çalışmalar
- Eğitimcilerin eğitimi
- Öğrencilere yönelik eğitim faaliyetleri

b. Sağlık

- Mevcut sağlık altyapısının iyileştirilmesine yönelik hastane/klinik inşası, onarımı vb. faaliyetler

- Sağlık kurumlarının ihtiyaç duyduğu tıbbi donanım ve materyallerinin sağlanmasına yönelik çalışmalar
- Sağlık personeli eğitimi
- Sağlık taramaları, cerrahi operasyonlar, aşı kampanyaları vb. faaliyetler
- c. Su ve Sanitasyon
 - Kırsal alanda sağlıklı içme suyu teminine yönelik kuyu açma çalışmaları
 - İçme suyuna sağlıklı erişimin ve su hijyeninin sağlanması adına su şebekelerinin iyileştirilmesi
 - d. İdari ve Sivil Altyapıların İyileştirilmesi
 - Merkezi/yerel yönetimler ile STK'ların fiziki altyapılarının iyileştirilmesi çalışmaları
 - Merkezi/yerel yönetimler ile STK'ların beşeri kapasitesini artırmaya yönelik teknik işbirliği faaliyetleri
 - e. Kültürel İşbirliği
 - f. Restorasyon Faaliyetleri
 - g. Barınma ve Konut
 - h. Tarım
 - İlgili kurumların kapasitesini artıracak teknik işbirliği çalışmaları
 - Kurumlara donanım sağlanması
 - Üreticilere verilen donanım destekleri
 - Üreticilerin eğitimi
 - Bütünleşmiş projeler

Bu aşamada TİKA'nın dünyanın değişik bölgelerindeki faaliyetleri incelenmeye başlanacaktır.

3.5.1.1. TİKA'nın Orta Asya'daki Faaliyetleri

TİKA'nın Orta Asya'daki projeler ile amaçladığı, ortak tarihe sahip olunan Türk Cumhuriyetleri ile ortak bir gelecek inşa etmek için ekonomik, kültürel ve ticari faaliyetlerde bulunmak olarak açıklanmaktadır (TİKA, 2015, <http://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/bir-gururtablosu.pdf>). Türk tarihi açısından büyük öneme sahip olan Orta Asya'daki tarihi yapıların korunması ve restore edilmesine yönelik projeler, TİKA'nın amaçladığı kültürel işbirliğinin geliştirilmesi açısından kilit bir konudur. Bunun bilincinde olan TİKA, bölgedeki Türk anıtlarını tespit etmek için kapsamlı bir çalışma başlatmış ve bu çalışmaları Kazı ve Restorasyon Projeleri adı altında toplamıştır (Keskin, 2017: 25).

TİKA'nın Orta Asya'da yürüttüğü projeleri tek tek yazmak yerine projelerin alanlarına bakmanın daha faydalı olacağı düşünülmektedir.

- a-) Eğitim kurumu inşa etme,
- b-) Eğitim kurumlarını ekipman açısından donatma,

- c-) Okul, sınıf ve oda onarma,
- d-) Eğitimci eğitimi,
- e-) Laboratuvar kurulumları ve burslar,
- f-) Hastane inşa etme ve onarma,
- g-) Sağlık personeli eğitme ve sağlık hizmetlerinde ihtiyaç duyulan ekipman temin etme,
- h-) Su kuyusu inşa etme ve onarma,
- ı-) Yerel sivil toplum kuruluşları destekleme,
- j-) Yerel yönetimlerde uzman eğitme,
- k-) Sosyal restorasyonlar (cami, türbe gibi),
- l-) Meslek edindirme eğitimleri şeklindedir.

(tika.gov.tr, 2014)

3.5.1.2. TİKA'nın Balkanlardaki Faaliyetleri

Türkiye'nin Balkanlarda en önemli yumuşak güç aktörü olan TİKA, sosyo-ekonomik gelişme ile üretim sektörünün geliştirilmesi, kültürel işbirliği sağlanması ve iletişimin geliştirilmesi, sosyal barışa katkı sağlayacak projeleri gerçekleştirmiştir. Başta eğitim olmak üzere sosyal ve ekonomik altyapıların geliştirilmesi, üretim sektörlerinin geliştirilmesi, kültürel işbirliği ve iletişimin geliştirilmesi ve sosyal barışa katkı maksadıyla TİKA tarafından proje ve faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Balkanlardaki Türk-İslam kültür mirasının korunması amacıyla Osmanlı Devleti yönetiminde 15 ile 19. yüzyıllar boyunca inşa edilmiş eserler TİKA tarafından restore edilerek yeniden ayağa kaldırılmaktadır (Karagül, 2013: 93). Arap Dünyası ve Orta Asya'da olduğu gibi Balkan coğrafyasında da Türkiye'ye olan teveccühün bir yansıması olarak Türk dili ve kültürüne daha fazla ilgi duyulmaya başlandı. Artık Türk televizyonlarının yayınları, Türk dizi ve filmleri daha fazla izlenmektedir. TİKA, Türk dilinin yaygınlaştırılması ve Türk kültürünün tanıtılması maksadıyla çalışmalara destek olmaktadır. Balkanlardaki Türkçe yayınlanan çok sayıda gazete, dergi, televizyon ve radyoya, eğitim ve donanım desteği sağlanmıştır. Kosova'da yaşayan Türklerin kimliklerinin korunması ve seslerini daha rahat duyurabilmeleri maksadıyla Prizren'de TİKA'nın desteğiyle kurulan Yeni Dönem Televizyonu, Balkanlar'ın Türkçe yayın yapan ilk televizyonudur (Karagül, 2013: 95). TİKA, Balkanlarda hemen her devlete altyapı başta olmak üzere eğitim, sağlık, ticaret gibi konularda destek olmaktadır ancak projelerin tamamını yazmaya gerek duyulmadığından sadece proje alanları ile yetinilecektir.

3.5.1.3. TİKA'nın Afrika'daki Faaliyetleri

TİKA'nın Afrika'daki varlığının temel amacı, Türkiye'nin tarihi ve kültürel bağlarını kullanarak bölge ülkeleri üzerinde etkili bir hale gelmesini sağlamaktır. Bu sayede Afrika'da ekonomik, sosyal, siyasi ve askeri açıdan varlık bulundurmak Türkiye'nin bölgedeki temel amaçlarından birisidir. TİKA'nın yer aldığı projeler, Afrika'daki girişimlerin olumlu şekilde sonuçlanması bakımından büyük öneme sahiptir (Keskin, 2017: 38). Afrika'da birçok ülkede tarımsal kalkınma, sağlık, eğitim ve çevre gibi alanlarda proje ve faaliyetler yürütülmektedir. Bu kıtaya özel olarak hazırlanmış “Afrika Kıtası Tarımsal Kalkınma Programı” ve “Afrika Sağlığı Programı” ve “Afrika Mesleki Eğitim Programı” sayesinde Sudan, Senegal, Burkina Faso, Moritanya, Yemen, Kongo ve Gambiya gibi ülkelerde gerçekleştirilen projeler dikkat çekmektedir. Bu ülkelerdeki tarımsal kalkınma projeleriyle pek çok kişi meslek sahibi olmakta; işletmeler kurulmakta; okullar ve hastaneler açılmaktadır. Afrika kıtasına yönelik olarak Türkiye'nin gerçekleştirdiği açılım, TİKA'nın burada yürüttüğü insani, sosyal ve kültürel proje ve faaliyetler sayesinde çok hızlı karşılık bulmuş; Afrika ülkeleri ve toplumlarıyla Türkiye'nin hızla yaklaşmasına katkı sağlamıştır. Yakınlaşmanın bu kadar hızlı gerçekleşmesinin sebebi ise kıtada yürütülen proje ve faaliyetlerin herhangi bir çıkar gözetmeksizin yapıldığının yerel unsurlarca hissedilmesidir (Karagül, 2013: 91).

Bu kıtada TİKA'nın üstlendiği projeler aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır;

- a-) Gabon'da okul inşa edilmesi,
- b-) Gambiya'da çok amaçlı eğitim merkezine destek olunması,
- c-) Gana'da ortaöğretim okulu yapımı,
- d-) Mali'de mesleki eğitim merkezi inşası,
- e-) Togo'da el zanaatları eğitim merkezine destek,
- f-) Fildişi Sahillerinde tıbbi cihaz temini,
- g-) Gambiya'da hastane otomasyon projesi,
- h-) Madagaskar'da diş hekimliği fakültesi kurulması,
- ı-) Malavi'de güvenli annelik girişimi programı,
- i-) Moritanya'ya iki ambulans temin edilmesi,
- j-) Zambiya'da kadın bakım evine malzeme temini,

- k-) Kamerun’da yedi tane su kuyusu,
- l-) Gine’de belediye için kapasite artırma programı,
- m-) Svaziland’da beş su kuyusu,
- n-) Tanzanya’da kütüphane ve bilişim sınıfı yapılması,
- o-) Çad’da sosyal faaliyet merkezine destek,
- p-) Uganda ile iletişim işbirliği programı,
- r-) Benin’de pamuk yetiştiriciliği ve
- s-) Lesotho’nun farklı bölgelerine 145 ton un temin edilmesi şeklinde sıralanmaktadır. (tika.gov.tr, 2017)

3.5.1.4. TİKA’nın Latin Amerika’daki Faaliyetleri

Meksika, Arjantin, Küba, Kolombiya, Şili, Bolivya, Guatemala, Peru gibi ülkeler, TİKA’nın Latin Amerika’daki projelerinin yer aldığı ülkeler olarak görünmektedir. Anlaşılabacağı üzere ilgili ülkeler Orta Amerika ve Güney Amerika ülkelerinin toplamından oluşmaktadır. Orta Asya, Balkanlar, Ortadoğu ve Afrika ile kıyaslandığında Latin Amerika’daki projelerin daha dar kapsamda yer aldığı görülecektir. Bunun nedenlerinin başında söz konusu ülkelerle tarihi ve kültürel bağların kısıtlı olmasının yanında coğrafi açıdan çok uzak bir bölge olmasıdır denilebilir. Yine de bu ifadelerden Latin Amerika ülkeleri ile tarihi ve kültürel bağımızın olmadığı gibi bir anlam çıkarılmamalıdır (Keskin, 2017: 49).

TİKA’nın Latin Amerika’daki faaliyetlerine şu örnekleri vermek mümkündür:

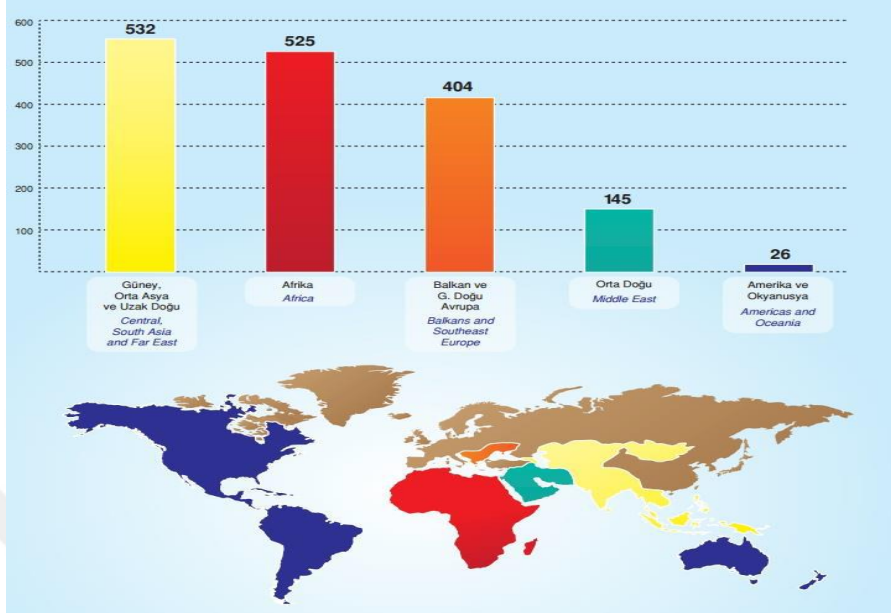
- i. Arjantin’de Salta ve Buenos Aires kentlerinde eğitim altyapısını geliştirme çabaları,
- ii. Küba’da Havana Üniversitesinde Türk tarihi ve Türk kültürü kürsüsünün kurulması,
- iii. Meksika’da başkent Meksiko City’deki Türkiye Cumhuriyet adı verilen ilköğretim okuluna 17 adet bilgisayar, 15 adet yazıcı ve 5 adet projeksiyon cihazı temin edilmesi,
- iv. Kolombiya Cumhurbaşkanlığı İşbirliği Ajansı ile işbirliklerinin geliştirilmesi,

- v. Şili'nin başkenti Santiago'da El Pino hastanesinin çocuk bölümünün güçlendirilmesine destek,
- vi. Küba'da güneş enerjisi laboratuvarlarının kapasitesinin artırılmasına yönelik geliştirme programı,
- vii. Bolivya, Guatemala ve Peru için geçerli olacak şekilde çiftçilere muhtelif destekler -tarımsal ekipman, saman ve yulaf benzeri yemler gibi destekler sağlamak şeklindedir. (tika.gov.tr, 2017)

2015 yılına gelinmesi ile birlikte TİKA'nın projeleri Honduras, Belize, Brezilya ve Saint Lucia gibi ülkelere de yayılmıştır. Bu durum TİKA'nın yürütmekte olduğu faaliyetlerin Latin Amerika'daki toplum ve ülkeler tarafından olumlu karşılandığı şeklinde yorumlanabilir. Rio'da kültür merkezinin açılması ve Nur Camisinin yapılması, Brezilya'daki faaliyetler arasından öne çıkanları olarak görülmektedir. Belize'de ise sağlık alanında yapılan yardımlar öne çıkmıştır. Başkent Belize City'deki en büyük hastane olan Karl Heusner hastanesine ekipman desteğinin yanında kapasite genişletme konusunda yardım sağlanmıştır. Son olarak Honduras'a tıbbi cihaz desteğinin yanında yenilenebilir enerji laboratuvarı için donanım desteği sağlanmıştır. (a.g.e.)

TİKA'nın Latin Amerika'daki faaliyetlerinin yer aldığı ülke sayısının artması, önemli bir gösterge olarak görülmektedir. Ayrıca ülkelerin farklı ihtiyaçlarına yanıt verebilen yapısı, TİKA'nın projelerini değerli ve anlamlı kılan bir başka faktör olarak nitelendirilebilir (Keskin, 2017: 51).

Şekil 3.6: TİKA'nın Uluslararası Faaliyetlerinin Coğrafi Dağılımı

Kaynak: (<https://www.tika.gov.tr/upload/2018/2017%20Faaliyet%20Raporu/T%C4%B0KA%20Faaliyet%20Raporu%202017.pdf> Erişim Tarihi: 18 Ağustos 2018)

Yukarıdaki şekilde görüldüğü üzere TİKA'nın en fazla sayıda projesi Güney, Orta Asya ve Uzak Doğu'dadır. Bu bölge ile Afrika'yı çok küçük bir farkın ayırdığı tabloda görülmektedir. Balkanlar ve Doğu Avrupa'daki proje sayısının hiç de azımsanmayacak düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Yine tablodaki veriler, Amerika ve Okyanusya'daki projelerin sayısının nispeten az olduğunu işaret etmektedir. Bu kısımda yer alan veriler göz önüne alındığında TİKA'nın Latin Amerika'da yakın zamanda faaliyet göstermeye başlaması sebebiyle bu bölgelerde daha az sayıda projenin olduğu verisinin elde edilmesi son derece olağan görünmektedir (Keskin, 2017: 53).

Genel olarak bakıldığında TİKA, kamu diplomasisi enstrümanlarından din, dil, kültür gibi araçlar vasıtasıyla ve ülkenin coğrafi özelliklerini avantaja çevirmeye çalışarak siyasi, sosyal, ekonomik, kültürel ve etnik bağları geliştirme gayretindedir (Aydemir, 2016: 341).

3.5.2. Yunus Emre Enstitüsü

Yunus Emre Enstitüsü 2007’de Yunus Emre Vakfı’na bağılı olarak kurulmuştur. Amaçları; Türkçeyi, Türk tarihini, kültürünü ve sanatını dünyaya tanıtmak; Türkçe, Türk kültürü ve sanatını öğrenmek için eğitim almak isteyenlere yurt dışında eğitim vermek; Türkiye’nin diğere devletlerle kültürel alışverişini arttırıp dostluğunu ilerletmek gayelerini gerçekleştirmek amacıyla eğitim ve öğretim faaliyetleri ile bilimsel araştırma ve uygulamaları yürütmektedir. Enstitüsü, yurt dışında 17 ülkede açtığı toplam 24 Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri ile Türkiye'nin, Türkçenin, Türk kültürü, sanatı ve tarihinin tanıtılması amacıyla faaliyet yürütmektedir. Kültür merkezleri bünyesinde Türkçe dil kursları verilerek Türkçe öğrenmek isteyen yabancılara olanak sağlanmaktadır. Bununla beraber aynı ülkelerdeki Türklerin, Türkçeyi daha yakından tanımaları sağlanarak, Türkiye ile kültürel bağlarının kopmamasına uğraşmaktadır (Yunus Emre Enstitüsü, 2018). Yunus Emre Enstitüsü ilk olarak Yunus Emre Enstitüsü Türk Kültür Merkezleri (YETKM) adı altında Saray Bosna, Tiran, Kahire, Üsküp ve Astana’da açılmıştır. 2015 yılının eylül ayı itibariyle bu merkezlerin yurtdışında faaliyet gösterdiği şehir sayısı 41’dir. Bu merkezler Türkçenin öğretilmesi ve kullanımının yaygınlaştırılması adına akademisyen ve araştırmacıları yetiştirmekte; muhtelif eğitim-öğretim ve sertifika programları vasıtasıyla Türk kültürünü, sanatını, müziğini tanıtmak amacıyla faaliyetlerine devam etmektedirler (Güzel, 2017: 354). Kültür merkezlerinde Türkçe eğitiminin verilmesiyle birlikte, faaliyet gösterilen ülkelerdeki eğitim kurumlarıyla koordinasyona geçilerek Türkoloji bölümleri ve Türkçe öğretimi desteklenmektedir. YETKM’ler vasıtasıyla Türk kültür ve sanatını tanıtmak adına birtakım etkinlikler düzenlenmekte ve bu faaliyetler ile ülkemiz temsil edilmektedir (a.g.e., 2018). Yunus Emre Enstitüsü sadece faaliyet gösterdiği ülkelerde çalışmalar yürütmemektedir. Enstitü aynı zamanda ülkemizin zengin kültürel varlığı örnekleri olan müzik, geleneksel ve çağdaş Türk el sanatları, Türk mutfacı ve daha birçok alanı bütün dünyaya tanıtmak için konserler, sergiler, bilimsel toplantılar, sanat kursları gibi pek çok organizasyonu organize etmektedir (a.g.e., 2018).

Yunus Emre Enstitüsü’nün birim ve faaliyetleri ise şöyle özetlenebilir:

a) Türkçe Eğitim Müdürlüğü: Yunus Emre Türkçe Eğitim ve Öğretim Merkezi (YETEM)'nin kuruluş amacı, ilk olarak Türk dilinin dünyanın çeşitli bölgelerinde bir dünya dili olarak öğretilmesi konusunda eğitim-öğretim faaliyetlerinde yararlanılacak ders araç ve gereçlerini temin etmektir. Merkez, Türk dilinin uluslararası seviyede daha da etkin bir dil olması için birtakım projeler yürütmenin yanı sıra, Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı kapsamında yaptığı çalışmalarda Türk dilinin öğretiminde evrensel standartlar çerçevesinde bir Türkçe Yeterlik Sınavı (TYS)'nin hazırlanması ve uygulanmasını da gerçekleştirecektir (Yunus Emre Enstitüsü, 2018).

TYS (Türkçe Yeterlik Sınavı); Yunus Emre Enstitüsü, yabancı dil olarak Türk dilini öğrenen kişilerin dil yeterliklerini ölçmek adına bir Türkçe Yeterlik Sınavı (TYS) modeli geliştirmiş ve bu sınavın uluslararası seviyede uygulamalarına geçmiştir. Enstitü, bu sayede Türk dilinin uluslararası arenada geçerliliğe sahip standart bir sınava sahip olmasını ve Türkiye'nin yabancı öğrenci kabulünü kolaylaştıran politikalarına destek olmayı hedeflemektedir. Türk üniversitelerinin yabancı öğrenciler arasında revaçta olması, bu öğrencilerin üniversitelere kabulünü kolaylaştırması ve Türkçe seviyelerinin doğru kriterlerle değerlendirilmesi bakımından bu sınav oldukça önemlidir (<http://www.turkcesinavi.com>, 2018).

b) Kültür ve Sanat Koordinatörlüğü: Yunus Emre Enstitüsü, YETKM'ler vasıtasıyla Türk kültür ve sanatını dünyaya sunmakta, kültürel etkileşim ve paylaşımı sağlamaya çalışmaktadır. Bu koordinatörlük bünyesinde ülkemizin zengin kültürel varlığı örneklerinin sunulduğu müzik, edebiyat, fotoğraf, sinema, geleneksel ve çağdaş Türk el sanatları, Türk mutfak ve daha birçok alanı bütün dünyaya tanıtmak için konserler, sahne ve film gösterileri, sergiler, bilimsel toplantılar, sanat kursları gibi pek çok organizasyonu organize etmektedir (<http://www.yee.org.tr/tr/kultursanatmudurlugu>, 2018).

c) Türkoloji Koordinatörlüğü: Türkoloji Projesi ile birlikte Türkiye'nin yabancı devletlerle dostluğunu ilerletmek, kültürel alışverişini geliştirmek; Türkçe, Türk edebiyatı, kültürü ve sanatı gibi konularda eğitim almayı düşünenlere yurt dışında yardımcı olmak, bu konuyla alakalı yurt içi ve yurt dışındaki bilgi ve belgeleri dünyanın faydalanması için sunmak, yurt dışındaki Türkoloji/Türk dili ve

edebiyatı bölümlerine Türkiye’den öğretim yollayarak bu bölümlerin eğitim öğretim sürecini desteklemek, yurt dışında Türk dili ve edebiyatı öğrenimini kalitesini arttırmak, Türk kültürünü ve Türkiye’yi yurt dışında tanıtmak amaçlanmıştır (<http://www.yee.org.tr/turkiye/tr/turkoloji>, 2018).

d) Kütüphane ve Dokümantasyon Müdürlüğü: Kütüphane ve Dokümantasyon Müdürlüğü; Yunus Emre Enstitüsü ve YETKM’lerde oluşturulan kütüphanelerde abonelik ve kitap takibinin yürütülmesini sağlamaktadır. Kütüphanelerin materyaller yönünden zenginleştirilmesi, üye sayısının artırılması, abone olunan dergileri kullanmaları ve kütüphane kataloğunu taramalarını sağlamak için faaliyetlerde bulunmaktadır. Bunların dışında, enstitüye ilişkin kurumsal bir arşivi de yönetmektedir.

Tüm bu veriler göz önünde bulundurulduğunda Yunus Emre Enstitüsü’nün Türk dil ve kültürünü dünyaya yayma amacıyla kurulmuş ve bu amaç doğrultusunda çeşitli ülkelerde faaliyetlerini sürdüren bir kurum olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Türk kültürüyle ilgili etkinlikler düzenlemesi ve Türkçe öğretimi ile ilgili eğitimler verilmesi ile Yunus Emre Enstitüsü’nün Türkiye’ye yumuşak güç konusunda önemli bir katkı sağladığı görülmektedir. Çin’in Konfüçyüs Enstitüsü’ne benzeyen kurum, henüz yeni bir kurum olması nedeniyle faaliyetlerini zamanla geliştirme peşindedir. Kurum için Yunus Emre isminin seçilmesinin nedeni olarak ise Yunus Emre’nin hem Türk tarihinin en önemli ve eski karakterlerinden olması hem de yaşamı boyunca verdiği sevgi, hoşgörü, barış mesajları ile alakalı olduğu düşünülmektedir.

Güç kavramının üzerinde uzlaşılan tek bir tanımı bulunmamaktadır. Bunun sebebi tarih boyunca gücün değişen şekillerde kendisini göstermesidir. Güç kavramı en genel sınıflandırma ile sert güç ve yumuşak güç şeklinde ikili bir sınıflandırmaya tabi tutulmaktadır (Yıldırım ve Yıldırım, 2017: 2). Sert güç bir aktörün ekonomik ve askeri imkanları aracılığıyla diğer aktör veya aktörlerin davranışlarında değişim sağlayabilme becerisidir (Çavuş, 2012: 2). Sert gücün en uygun kaynakları diğer aktörlere baskı, yaptırımlar ve rüşvet iken, davranış biçimleri de emretme, zorlama ve ikna etmedir (Çavuş, 2012: 3). Dış politikada sert güç kullanımına başvurulması, sürekliliği olan bir yöntem olarak görünmemektedir. Nitekim sert gücün sahip

olduğu bu özellik -küreselleşen dünyanın da etkileriyle- dış politikada sert güç yaklaşımının yerini yumuşak güç yaklaşımına bırakması sonucunu doğurmuştur (Keskin, 2017: 10). Yumuşak güç, aktörün isteklerine sahip olabilmek için kültürünü, değerlerini ve imajını kullanarak başka aktörleri etkileyebilme becerisidir (Güzel, 2016: 350).

Türkiye yumuşak güç açısından oldukça büyük bir potansiyele sahiptir. Türkiye öncelikle bulunduğu coğrafyaya tarihsel ve kültürel açıdan güçlü bağlarla bağlıdır. Bölgesel düzeyde ikili ve çok taraflı ilişkiler geliştirebilmektedir. Hem bölgesel hem de global anlaşmazlık ve çatışmalarda bölgesel ve global aktörlerin yardımına başvurduğu bir ülkedir. (Karagül, 2013: 84). Türkiye'nin çevresindeki sorunlarla ilgilenmesi ve düzen kurucu bir rol üstlenmesi Türkiye'nin yumuşak güç kullanma planlarındandır (Çavuş, 2012: 27). Türkiye'nin yumuşak güç uygularken en az zorlanacağı havzalar; Ortadoğu, Kafkaslar, Balkanlar ve Orta Asya'dır. Çünkü yüzyıllarca süren ortak geçmişi paylaştığı devletlerin olduğu bu bölgelerde insanlar Türkiye'ye oldukça sıcak yaklaşmaktadırlar. Bunların dışında Türkiye'nin ekonomik durumu, jeopolitik konumu dolayısıyla ve son zamanlarda dizi ihracatının artmasıyla yumuşak gücünü arttırdığı söylenebilir.

Türk kültürünün, dilinin ve sanatının tanıtılmasının önemli bir yere sahip olduğu günümüz Türk dış politikasında, bu konuyla ilgili olarak en fazla faaliyet gösteren kurumlar TİKA ve Yunus Emre Enstitüsüdür.

Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı, 1992 yılında kurulan, Türk dış politikasının daha aktif hale gelmesi amacına sahip, başta ortak değerlere sahip olunan ülkeler olmak üzere birçok farklı ülkede Türk dış politikasının uygulayıcısı konumunda olan kurumdur (tika.gov.tr, 2018) TİKA'nın iki resmi kuruluş amacı bulunmaktadır; birincisi Türkiye ile sınırı olan, Türkçe konuşan ve gelişmekte olan devletlere gelişimlerini sürdürmeleri için ihtiyaç duydukları desteği sağlamaktır. İkincisi ise bu ülkeler arasında ekonomik, ticari, teknik, sosyal, kültürel ve eğitim alanlarında proje ve programlar yaparak işbirliği oluşturmaktır. TİKA, 2014 yılı itibariyle faaliyetlerini sürdürdüğü 32 ülkede toplam 35 adet proje koordinasyon ofisi kurmuştur (TİKA, 2018). TİKA, faaliyet gösterdiği ülkelerde eğitim, sağlık, altyapı, ticaret gibi alanlarda projeler geliştirerek bir yandan o ülkelerin gelişimine katkı

sağlarken diğer yandan o ülke vatandaşlarında Türkiye adına olumlu bir görüş uyandırmaktadır. Genel olarak bakıldığında TİKA, kamu diplomasisi enstrümanlarından din, dil, kültür gibi araçlar vasıtasıyla ve ülkenin coğrafi özelliklerini avantaja çevirmeye çalışarak siyasi, sosyal, ekonomik, kültürel ve etnik bağları geliştirme gayretindedir (Aydemir, 2016: 341).

Yunus Emre Enstitüsü, Türkçeyi, Türk tarihini, kültürünü ve sanatını dünyaya tanıtmak; Türkçe, Türk kültürü ve sanatını öğrenmek için eğitim almak isteyenlere yurt dışında eğitim vermek; Türkiye'nin diğer devletlerle kültürel alışverişini arttırıp dostluğunu ilerletmek gayelerini gerçekleştirmek amacıyla eğitim ve öğretim faaliyetleri ile bilimsel araştırma ve uygulamaları yürütmektedir. YETKM'ler vasıtasıyla Türk kültür ve sanatını tanıtmak adına birtakım etkinlikler düzenlenmekte ve bu faaliyetler ile ülkemiz temsil edilmektedir (<http://yunusemreenstitusu.org>) Kültür merkezlerinde Türkçe eğitiminin verilmesiyle birlikte, faaliyet gösterilen ülkelerdeki eğitim kurumlarıyla koordinasyona geçilerek Türkoloji bölümleri ve Türkçe öğretimi desteklenmektedir. YETKM'ler vasıtasıyla Türk kültür ve sanatını tanıtmak adına birtakım etkinlikler düzenlenmekte ve bu faaliyetler ile ülkemiz temsil edilmektedir (Yunus Emre Enstitüsü, 2018) Yunus Emre Enstitüsü'nün Türk dil ve kültürünü dünyaya yayma amacıyla kurulmuş ve bu amaç doğrultusunda çeşitli ülkelerde faaliyetlerini sürdüren bir kurum olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Türk kültürüyle ilgili etkinlikler düzenlemesi ve Türkçe öğretimi ile ilgili eğitimler verilmesi ile Yunus Emre Enstitüsü'nün Türkiye'ye yumuşak güç konusunda önemli bir katkı sağladığı görülmektedir.

Bu çalışmada da üzerinde durulduğu üzere yumuşak gücün artık günümüz dünyasında kendini kabul ettirmek isteyen devletler için göz ardı edilemez olduğu, devletlerin sahip olduğu itibarlarını farklı yumuşak güç enstrümanlarıyla kullanmaya çalıştığı, ülkemizde TİKA ve Yunus Emre Enstitüsü'nün Türkiye'nin yumuşak güç konusunda en önde gelen iki kurumu olduğu görülmektedir. TİKA, faaliyet gösterdiği ülkelerde hayati ihtiyaçlarla birlikte ülkelerin gelişim ihtiyaçlarına yardımcı olan bir kurumdur. Çalışma yaptığı ülkelerde sağlıktan eğitime ticaretten altyapıya pek çok soruna çözüm getiren TİKA bu faaliyetleriyle bölgede Türkiye ve Türk insanına sempati ile bakılmasını sağlamaktadır. Yunus Emre Enstitüsü'nün ise

faaliyet gösterdiği bölgelerde Türk dilini ve kültürünü yayma amacıyla çalışmalar yaptığı göze çarpmaktadır. Bu amaçla çeşitli bölgelerde kurulan ofisler ve kültür merkezleri ile enstitü, Türk dilini öğretmek adına eğitim-öğretim uygulamalarını gerçekleştirmesinin yanı sıra düzenlediği organizasyonlar ile de Türk kültürüne ait tüm zenginlikleri dünyaya sunmaktadır. Enstitü, uluslararası geçerli Türkçe dil sınavını da düzenlemektedir. Enstitü, faaliyetleri ile yabancıların Türk kültürüne daha da yakından bakmasını sağlarken aynı zamanda yurt dışındaki Türklerin de kültürlerinden kopmamalarını sağlamaktadır. Her iki kurum da yaptıkları çalışmalar ile faaliyet gösterdikleri bölgelerde Türkiye'ye karşı olumlu bir hava esmesini sağlamayı başarmışlar, Türkiye'nin itibarını arttırmışlar ve Türk insanı ise Türkiye'ye sempati ile yaklaşılmasını sağlamışlardır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada Soğuk Savaş sonrası dönemde psikolojik hareketin ulusal güvenliğe etkileri Türkiye özelinde ulusal güvenlik kurumlarının psikolojik hareket işlevlerinin değerlendirilmesi üzerinden incelenmiştir. Kavramsal olarak psikolojik hareketin Soğuk Savaş sonrası dönemde küreselleşme ile demokratik yönetim sistemlerinin yaygın bir hale gelmesiyle birlikte değişen güvenlik paradigmaları ve gelişen teknoloji ile araçsal olarak değiştiği ancak amacın aynı kaldığı değerlendirilmektedir. Zira binlerce yıl önce Moğol hükümdarı Cengiz Han tarafından planlanan ordunun daha güçlü gösterilmesine ilişkin söylenti ağı artık günümüzde sinema, TV dizileri, sosyal medya gibi kitle iletişim araçlarıyla gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte uzun süre konvansiyonel savaşların destekleyici yönü olarak psikolojik harp misyonu içine sıkıştırılmış psikolojik hareket nosyonu, Soğuk Savaş sonrası dönemde başlı başına bir uzmanlık alanı haline gelerek paydaş kurumlar ile ortak bir stratejik güvenlik mekanizması halini almıştır. Bu değişen paradigma doğal olarak güvenlik kurumlarını yakından etkilemiştir. Kurumların içinde bulundukları konjonktürden ekonomik, sosyal ve kültürel yönden etkilenecek değişiklikleri ve paydaş kurumların bu yönde birbiriyle ortak stratejiyi paylaştıklarını öne süren kurumsalcılık yaklaşımı, ulusal kurumların değişim ve dönüşümünü açıklamak adına faydalı bir bakış açısı sağlamaktadır.

Devletin güvenlik mekanizmasında ve istihbarat teşkilatlarında psikolojik harekât olmazsa olmaz unsurlardan biridir. Ancak araştırmada ortaya çıkan bulgular neticesinde Türkiye’de istihbarat teşkilatlarının kendi teşkilat yapıları içinde Soğuk Savaş döneminde yer verdikleri psikolojik savunma, psikolojik istihbarat ve psikoloji harekât birimlerini 2004-2010 yılları arasında kaldırdıkları görülmektedir. 2004 yılında MGK bünyesindeki Toplumla İlişkiler Başkanlığı, 2009 yılında Milli İstihbarat Teşkilatı bünyesindeki Psikolojik İstihbarat Başkanlığı, 2010 yılında TSK’nin Bilgi Destek Daire Başkanlığı ve unsurlarını, Emniyet Genel Müdürlüğü Özel Harekât Dairesinde bulunan Psikolojik Harekât Şube Müdürlüğü ile 81 ildeki şubeler 2010 yılında kaldırılmıştır. Son olarak da 2011 yılında İçişleri Bakanlığı

bünyesinde kurulan Toplumla İlişkiler Daire Başkanlığının aynı yıl kaldırıldığı görülmektedir. Bu birimler Türkiye'ye yönelik yapılan ve yapılacak psikolojik harekât faaliyetlerine karşı psikolojik savunma görevi yapan birimler olarak görev yapmışlardır. Ancak bunların hepsinin Soğuk Savaş sonrası dönemde lağvedilmesi, kamuoyunun her türlü propaganda, dezenformasyon ve manipülasyona maruz kalmasına neden olabileceği, bu konudaki tedbirlerin yetersiz kalacağı gerçeğini ortaya koymaktadır.

Kurumsalcılık yaklaşımı itibariyle bir toplumda formel kurumların varlığı bizatihi devlet yönetimini, devlet toplum ilişkisini doğrudan etkilemektedir. Her ne kadar kurumsalcı yaklaşımda kurumlar, etkililik, verimlilik esasıyla önemli fonksiyonları yerine getirmede aksaklığa neden olduğunda kurumların ortadan kaldırılması rasyonel bir tercih olarak görülse de esas olan yeni kurum kurmak ya da var olan kurumu ortadan kaldırmaktan ziyade öncelikli tercih koordinasyonun sağlanması olacaktır. Günümüzde Türkiye'de ulusal güvenlik kurumları açısından psikolojik istihbarat, bir ihtiyaç olmakla birlikte Soğuk savaş döneminde var olan psikolojik istihbarat toplama ve yönetme kurumları arasındaki çeşitlilik ve koordinasyon eksikliği neticesinde pek çok kurumun kapatılması yoluna gidilmiştir. Oysa psikolojik hareket kavramı çerçevesinde bakıldığında bu olgunun ulusal güvenliğe etkin ve yeterli olarak gerçekleştirilebilmesi için çok paydaşlı ve koordineli bir yaklaşımla kurumlar arasında bölüştürülmesi elzem görülmektedir. Kapatılan bu birimlerin yerine alternatif bir ünite kurulmamış olduğu gerçeğini göz önüne aldığımızda, propaganda ihtiyacının hangi profesyonel birimle psikolojik harekât planlaması yapılacak ve icra edilebilecek sorusunun cevabı halen net değildir. Her ne kadar ortaya çıkan bu tabloyu, ulusal güvenlik kurumlarının psikolojik harekât yeteneği yetkinliğinin olmadığı yönünde okumak mümkün olsa da diğer bir açıdan baktığımızda günümüzde psikolojik hareketin merkezi ve tek bir yapıdan yönetilmesi maksadıyla Cumhurbaşkanlığı'na bağlı bir birimin kurulma çalışmaları olumlu değerlendirilmektedir.

Bu çalışmanın gerçekleştirildiği tarih itibariyle Türkiye'de Cumhurbaşkanlığı'na bağlı olarak kurulmuş psikolojik harekattan sorumlu stratejik bir yönetim kurumu halen teşkil edilmemiştir. Son tahlilde genel bir değerlendirme yapılacak olur ise psikolojik hareket, tesir gücü yüksek, devletin stratejik

politikalarını destekler nitelikte görevlerde ihtiyaç duyulan önemli bir enstrümandır ve bunun için en önemli husus orkestrasyonun olmasıdır. Tabii ki orkestrasyon içinde enstrümanların ve maestronun hazır bulunması gereklidir. Psikolojik Harekât orkestrası dağıtılmış bir ülkenin kara propagandalarla etkili mücadele edebilmesi mümkün değildir. Bu noktada dikkat edilmesi gereken husus Psikolojik Harekât; Basın, Yayın, Halkla İlişkiler birimleri tarafından tek başına icra edilebilecek bir disiplin değil, başlı başına bir harekât disiplini. Devlet sisteminde stratejik iletişimden kamu diplomasisine planlama yapan birimlerin psikolojik hareket ve propaganda sürecini ayrı olarak değil, yekvücut olarak ele alması bu kapsamda icra edilen faaliyetlerde daha fazla başarı sağlamasına olanak sağlayacaktır ki bu çalışmanın temel yaklaşımı olan kurumsalcılık bakış açısı bu anlamda önemli bir yol haritası da sağlamaktadır.

Psikolojik harekât, kurumsal mekanizmalarla gerçekleştirilebilen bir yetenektir. Bilinçsiz propaganda, kısa vadeli ve tek yönlüdür. Hâlbuki uzman kadro ve ekip ile icra edilen psikolojik harekât faaliyet ve kampanyalarında, aklın ön planda tutulmakta, çok yönlü ve uzun vadeli çalışmalar yapılmakta, ürünleri daha isabetli sonuçlar vermektedir. Bu noktadan hareketle, terör örgütlerine yönelik operasyonlarda askeri yöntemlerin gerekli olduğu ancak tek başına yeterli olmadığı, harekâtın tamamlayıcı fonksiyonu olarak psikolojik harekât boyutunun göz ardı edilmemesi gerektiği akıllardan çıkartılmaması gereken bir konu olduğu aşîkârdır.

Aslına bakılırsa çift kutuplu dünya dengesi ve düzenini oluşturan Soğuk Savaşın sona ermesiyle birlikte Türkiye stratejik anlamda tabiri caizse bir boşluğa düşmüştür. Körfez Savaşı'nın fırsata dönüşmesi beklentisi ve umudu arasında, Kuzey Irak'ta oluşturulan de facto alanlardan dolayı ülkenin toprak bütünlüğüne ve ulusal güvenliğine yönelik risk ve tehditlerin artması ve Avrupa Birliği ile entegrasyon sürecinde AB'nin genişleme planında yer bulamamak gibi hadisat söz konusu boşluğun belli başlı etmenleri olmuştur. 2000'li yıllara doğru ise boşluktan çıkmaya yönelik adımlar atılmış; ülke yönünü Batı'ya çevirse de Kafkasları ve Balkanları takip eden, kendi doğusu ve Ortadoğu'nun risk faktörlerini okumaya çalışan bir Türkiye vardır. Bu minvalde Türkiye, kendine karşı geliştirilen psikolojik harekâtın unsurları olan başta uluslararası terör faaliyetlerini ve etnik/ dini temelli yapıları

tahlil etmeye başlamıştır. Kritik sınır bölgeleri için daha öte noktalarda önlem aldırma mekanizmalarına mündemiç *preemptive strike* (ön alıcı vuruş) terimiyle matuf askeri prensipler icra safhasına geçmiştir.

Soğuk Savaş döneminde Türkiye'nin, NATO'da Sovyetler ile sınıra sahip tek üye ülke konumundaki yerinin, tehdidin ortadan kalktıktan sonra stratejik önemini yitireceği Batı ülkelerince iddia edilmiştir. Fakat dünyanın en istikrarsız ve sıkıntılı bölgeleri olan Balkanlar, Ortadoğu ve Kafkaslar'ın tam merkezinde yer alan Türkiye, tüm örtülü ve açık operasyonlara rağmen, Müslüman kimliği ve demokratik yapısıyla önemini, istikrarını ve gücünü artırarak bugüne gelmeyi ve bunu da muhafaza etmeyi başarmıştır. Ülkemizin sahip olduğu yumuşak güç unsurları elbette burada başrol oynamaktadır. Keza Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Osmanlı İmparatorluğu bakiyesi olan bölgeler ile gönül coğrafyasındaki ülkelerde yumuşak güç unsurlarından kamu diplomasisi faaliyetlerine ilgi ve etki sahasındaki bölgelerde gönülleri ve zihinleri kazanabilmesi için: THY, TRT WORLD, TRT AVAZ, Anadolu Ajansı, Türkiye Maarif Vakfı, Vakıflar Genel Müdürlüğü, TİKA, Yunus Emre Enstitüsü, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Türkiye Diyanet Vakfı, Türk Kızılayı, AFAD Başkanlığı, Sağlık Bakanlığı UMKE, TSK Barış Destekleme Birlikleri ve Sivil Asker İşbirliği unsurları, TSK'ya ait sınır ötesindeki Askeri Eğitim Üsleri ile sivil toplum kuruluşlarının rolleri yadsınamaz. Ancak bütün bu kurumların entegrasyonunu sağlayacak üst çatı yapılanmaya ihtiyaç duymaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile hayata geçirilen İletişim Başkanlığı bünyesindeki Kamu Diplomasisi Daire Başkanlığı bu devasa faaliyetler için dar kapsamlı kalabilme ihtimali olduğu değerlendirilmektedir. Bu kapsamda tüm unsurları senkronize ederek organize edebilecek ulusal çapta faaliyetleri koordine edebilecek üst çatı psikolojik harekât yapılanmasına ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir.

Geleneksel güvenlik anlayışının ordu, cephe, silah, muharebe alanı kavramları olağanüstü değişim ve dönüşüme maruz kalmış, mücadele alanı adeta tüm dünya hâline gelmiştir. Söz konusu durum, “güvenlik” olgusunu; kaynağı, zamanı ve şekli önceden tahmin edilmesi güç, hatta neredeyse imkânsız, asimetrik tehditlere açık ve çok boyutlu bir alan hâline getirmiştir. Yeni güvenlik anlayışı ile birlikte;

uluslararası terörizm, organize suç örgütleri, devlet-dışı silahlı aktörler, siber terör, saldırma amacı güden devletler, konvansiyonel ve kitle imha silahlarının yaygınlaşması gibi riskler, ulusal fiziki varlığa yönelen tehditler arasına girmiştir.

Sonuç olarak geleneksel sistem anlayışının statükocu bakış açısı, teknoloji ile birlikte değişen ve öne çıkan ihtiyaçlarla birlikte Güvenlik Stratejilerini de etkilemektedir. Vekalet Savaşı ve hibrid saldırılar ile biçim ve boyut değiştiren coğrafyada mücadele eden Türkiye, güvenlik strateji belgesini; siyasi, sosyolojik, askeri, coğrafi ve ekonomik yönleriyle beraber bölgedeki değişimleri dikkate alarak belirsizliklerin, istikrarsızlığın ve kaosun hakim olduğu Ortadoğu başta olmak üzere Doğu Akdeniz’de keşfedilen hidrokarbon rezervin boyutunun yol açabileceği muhtemel krizleri ön plana çıkartarak dizayn edilmelidir. Günümüzde boyut değiştiren diplomatik ve siyasi ilişkiler, ittifaklar, işbirliği ve savunma antlaşmaları, stratejik müttefiklerin terör örgütlerini desteklemeleri, bölgede yeni çatışmalara yol açabilecek gelişmelere neden olabilecek gelişmelerin yaşanması ihtimali üzerinde durularak Güvenlik Siyaset belgeleri şekillendirilmesinde yarar görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Alkan, Nail, (2000), *Psikolojik Harekât Terörizm ve Polis*, Ankara: TEMÜH Dairesi Başkanlığı Yayınları.
- Alkan, Necati, (2016), *El Kaide'den IŞİD'e Din, Şiddet ve Terörizm*, Ankara: Karınca Yayınları.
- Armaoğlu, Fahir, (2010), *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, İstanbul: Alkım Yayınları.
- Arslan, Hüseyin, (2017), *Dini Gruplar ve Siyaset -2 FETÖ/ PDY*, Ankara: Ankara Okulu Yayınları.
- Ateş, Hasan, (2012), *Kamu Güvenliğinde İstihbarat Sisteminin Değerlendirilmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara: Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ateş, Hasan, (2014), *Türk İstihbarat Sisteminin Sorunsalları*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ateş, Hasan, (2017), *Vekalet Savaşı Stratejisi Ekseninde Gizli Kuvvet İstihbarat*, Ankara: Detay Yayınları.
- Aydemir, Emrah, (2016), *Dış Politikada Yumuşak Güç ve Medya*, İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Baldwin, David A., (2004), *Güvenlik Kavramı*, (çev. Çiğdem Şahin), iç. *Uluslararası Güvenlik Sorunları*, Ankara: ASAM Yayınları.
- Baylis, John, (2008), *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı. Uluslararası İlişkiler*, Yıl: 5, S. 2, s. 69-85.
- Bayramoğlu, Ali, (2018), *Psikolojik Harekat*, Yenişafak Gazetesi, <https://www.yenisafak.com/arsiv/2003/agustos/29/abayramoglu.html> (Erişim Tarihi: 12 Ağustos 2018).
- Cull, Nicholas J. (2009), *Public Diplomacy: Lessons from the Past*, Los Angeles: Figueroa Press.
- Çanlı, Mehmet, (2016), *Soğuk Savaş Sonrasında Türkiye'nin Uyguladığı Güvenlik Stratejileri: 1990-2015, MGM Strateji Düşünce ve Araştırma Merkezi* <https://www.mgmstrateji.com/2018/02/24/turkiyenin-guvenlik-stratejileri/>, Erişim Tarihi: 27 Mart 2018.

- Çavuş, Tuba, (2012), Dış Politikada Yumuşak Güç Kavramı ve Türkiye'nin Yumuşak Güç Kullanımı, *KSU İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, S. 2, s. 23-37.
- Çetinkaya, Şeref, (2012), 21. Yüzyılda Ulusal Güvenliğin Sağlanmasında Ekonomik İstihbaratın Rolü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Harp Akademileri Komutanlığı Stratejik Araştırmalar Enstitüsü.
- Çıtak, Emre, (2017), *Yeni Güvenlik Politikaları ve Türkiye'de İstihbarat Dönüşümü Güvenlik ve İstihbarat*. İstanbul: YeniYüzyıl.
- Dedeoğlu, Beril, (2008), *Uluslararası Güvenlik ve Strateji*, İstanbul: YeniYüzyıl Yayınları.
- Doğan, Gürkan, (2007), *Stratejik Müttefikten Uluslararası Terörizme*, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- DW. (2017, 01 01), 2016'da Türkiye'yi Sarsan saldırılar. *DW Türkiye*: <http://www.dw.com/tr/2016da-t%C3%BCrkiyeyi-sarsan-sald%C4%B1r%C4%B1lar/a-36966926>, Erişim Tarihi: 10 Haziran 2018.
- Erdoğan, Hasan Ali, (2009), Günümüz Kitle İletişim Araçlarının Görünen ve Görünmeyen Yüzü: Türkiye Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya : Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fidan, Talha, (2017), Kurumsalcılık Yaklaşımları ve Yeni Kurumsalcılık Perspektifinden Eğitim Örgütleri, *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, C. 1, S. 1., ss: 73-85.
- Friedman, Thomas, (2003), *Lexus ve Zeytinağacı: Küreselleşmenin Geleceği*, 3. Bs. İstanbul: Boyner Yayınları
- Fukuyama, Francis, (1999), *Tarihin Sonu ve Son İnsan*, (çev. Z. Dicleli), İstanbul: Gün Yayıncılık.
- Gök, Ali, (2012), İkinci Körfez Savaşı Örneğinde ABD'nin Psikolojik Harekât ve Propaganda Uygulamalarının İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Harp Akademileri Komutanlığı Stratejik Araştırmalar Enstitüsü.
- Gökçe, Orhan, (1993), *İletişim ve Kitle İletişim Bilimlerine Giriş*, Konya: Yankı Yayınları.
- Gözaydın, İhtar, (2010), Religion as Soft Power in the International Relations in Turkey, *Institute for the Study of Diplomacy*, ISD Working Papers in New Diplomacy, Erişim Tarihi: 15 Ağustos 2017.

- Gözler, Kemal, (2001), Bir Devletin Unsuru Olarak " Millet" Kavramı. *Türkiye Günlüğü*, ss.: 108-123.
- Güler, Rıza, (2015), Güvenlik Odaklı Stratejik İletişim: Tarihsel Karşılaştırmalı Bir Analiz. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü.
- Gümüş, Burhan, (2000), Terör ve Terörle Mücadelede Psikolojik Harekâtın Önemi, *1. Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Güvenlik ve Huzur Sempozyumu*, Mart 2000, Elazığ.
- Gürel, Mehmet Murat, (2011), Küreselleşen Dünya ve Terörizm, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Güzel, Süleyman Çağrı, (2016), Dış Yardımlarda Destekleyici Bir Unsur Olarak Kültürel Diplomasi ve Yunus Emre Enstitüsü Örneği, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C. 30, S. 2, ss. 350-354.
- Hall, Peter A. ve Taylor, Rosemary C.R., (1996), Political Science and the Three New Institutionalism, *MPIFG Discussion Paper* 96/6.
- Hülür, A. Banu, (2006), Kitle İletişim Araçları, Demokratikleşme ve Siyasal Katılım, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kalathıl, Sanathi, (2011), China's Soft Power in the Information Age: Think Again, http://www.psa.ac.uk/journals/pdf/5/2010/1365_1228.pdf, 28.09.2011, (Erişim Tarihi:15.07.2018)
- Karagül, Soner, (2013), Türkiye'nin Balkanlardaki "Yumuşak Güç" Perspektifi: Türk İşbirliği Ve Koordinasyon Ajansı, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8:1, ss. 81-95
- Karataş, İbrahim, (2008), İletişim Anlamında Psikolojik Savaş ve Propaganda, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gebze: Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Katz, Philip, (1998), Communication Theory and Research and Their Application to Psychological Operations, iç *RAND Corporation Report* at <http://www.globalsecurity.org/military/library/reports>. Erişim Tarihi: 9 Ağustos 2018.
- KDGM, 2017, <http://www.kdgm.gov.tr/?ax=kdgm>, Erişim tarihi: 12 Şubat 2018
- Keskin, Hakan, (2017), Türk İşbirliği Kalkınma Ajansı (TİKA)'nın Türk Dış Politikasındaki Rolü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bilecik: Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Kılıç, Zafer, (2007), Küreselleşme ile İvme Kazanan Uluslararası Terörizm ve Buna Karşı Alınan Tedbirler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .
- Küçükşahin, Ahmet; Uyar, Önder; Tahminciler, Erçin ve Dinçe, Duygu, (2008), Türkiye'nin Güvenlik Strateji Belgesi Nasıl Hazırlanmalıdır?, *Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Güvenlik Stratejileri Dergisi*, S. 7, s. 7-39.
- McQuail, Denis ve Sven, Windahl, (1993), *İletişim Modelleri*, (çev: Mehmet Küçükkurt), Ankara: İmaj Yayınlar.
- Middleton, Drew, (1988), *Foreword in DOD Dictionary of Military Terms*, New York: Joint Chief of Staff Publication.
- Münkler, Herfried, (2010), *Yeni Savaşlar*, İstanbul: İletişim Yayınları,
- Narula, Sunil, (2004), Psychological Operations: A Conceptual Overview, *Strategic Analysis*, 28:1, ss: 177-192.
- Nichipauk, Brian, (2018), US Military Opportunitias: Information-Warfare Concepts of Operation in RAND Corporation Report at <http://www.global.security.org/military/library/reports> (Erişim Tarihi: 23 Temmuz 2018).
- Nye, Joseph S., (2003), *Amerikan Gücünün Paradoksu*, (çev. Gürol Koca) , Ankara: Literatür Yayıncılık.
- Nye, Joseph S., (2005), *Dünya Siyasetinde Başarının Yolu Yumuşak Güç*, (çev. Rayhan İnan Aydın), Ankara: Elips Kitap.
- Ocak, Metin, (2016), Hangi Ögeler Ulusal Güvenlik Strateji Belgelerini Oluşturmalıdır? Bir İçerik Analizi , *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, Haziran 2016, 26 (1), ss: 18-31.
- Oğuzlu, Tarık, (2007), Dünya Düzenleri ve Güvenlik: Ulus-Devlet Güvenlik Anlayışı Açılıyor mu?, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, Yıl: 3, S. 6.
- Oksay, Ünsal, (1992), Kitle Haberleşme Teorilerine Giriş, İstanbul: TEV Yayınları.
- Ökte, Ertuğrul Zekai, (1997), Uluslararası İlişkiler - Psikolojik Harekât ve Psikolojik Harekât Tehdidi, *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, Sayı 2, Ankara.
- Özçoban, Cuma, (2014), 21. Yüzyılda Ulusal Güvenliğin Sağlanmasında Siber İstihbaratın Rolü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Harp Akademileri Stratejik Araştırmalar Enstitüsü.
- Özdağ, Ümit, (2009), *İstihbarat Teorisi*, Ankara: Kripto Kitaplar.

- Özdemiray, Sema Müge, (2018), Yeni Kurumsalcılık Ekseninde Mülki İdarede Süreklilik ve Değişim, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özkan, Abdullah, (2004), *Siyasal İletişim*, İstanbul: Nesil Yayınları.
- Özönder, M. Cihat, (1995), Atatürk Dönemi Siyasi, Sosyal, Ekonomik Durum ve Gelişmeler, *Atatürk'ün Uyguladığı Psikolojik Harekât Tarzı ve Günümüzde Savaş Sosyolojisine Duyulan İhtiyaç Sempozyumu*, 5-6 Haziran 1995, Ankara,
- Öz Yıldız, Seda, (2017), Güvenlik Bürokrasisi ve Partizanlaşma Sorunu: 1970'li Yıllarda Türk Polis Teşkilatı, *Liberal Düşünce*, Yıl:22 S. 85 Kış:2017, Ankara, ss. 85-105.
- Purtaş, Fırat, (2013), Türk Dış Politikasının Yükselen Değeri: Kültürel Diplomasi , *Akademik Bakış*, C. 7, S. 13.
- Roetter, Charles, (1974), Preface. iç. *Psychological Warfare*, London: Batsford.
- Seren, Merve, (2017), *Stratejik İstihbarat ve Ulusal Güvenlik*, Ankara: Orion Kitabevi.
- SETA. (2016), *PKK ve Bombalı Araç Saldırıları*. Ankara: SETA Vakfı.
- SETA. (2017), *İddianamelerde 15 Temmuz Darbe Girişimi ve FETÖ*. Ankara: SETA Vakfı.
- Sürücü, Hüseyin, (2011), Mukayeseli Hukukta Örgütlü Suçlarla Mücadele İçin İstihbarat Odaklı Kolluk Anlayışı Çerçevesinde Veri Madenciliğinin Önemi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Harp Akademileri Komutanlığı Stratejik Araştırmalar Enstitüsü.
- Şahin, Güngör, (2003), Silahsız Savaş; Psikolojik Harekat ve Propaganda, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Şen, Osman, (2017), *21. Yüzyılın Başında Terörizmle Stratejik Mücadele*, Ankara: Alfa Yayınları.
- Tarhan, Nevzat, (2002), *Psikolojik Savaş*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Taşçı, Deniz, (2013), Örgüt Kuramlarına Giriş. (Editörler: Deniz Taşçı ve Erkan Erdemir). İç. *Örgüt Kuramı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- TİKA, (2018) , <http://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/faaliyet-raporu-2013.pdf>, Erişim Tarihi: 15 Temmuz 2018.
- TİKA, (2017), <https://www.tika.gov.tr/upload/2018/2017%20Faaliyet%20Raporu/T%20C4%20B0KA%20Faaliyet%20Raporu%202017.pdf> Erişim Tarihi: 18 Ağustos 2018

- TİKA, (2015) , <http://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/bir-gururtablosu.pdf>, Erişim Tarihi: 12 Ağustos 2018.
- Toffler, Alvin, (1980), *The Third Wave*, New York: William Morrow and Co.
- Tuncer, Hüner, (2009), *Diplomasinin Evrimi, Gizli Diplomasiden Küresel Diplomasiye*, İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Turhan, Talat, (1999), *Emperyalizmin Bataklığında İstihbarat Örgütleri Doruk Operasyonu*, 2.bs., İstanbul: Sorun Yayınları.
- Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğü, (1998), C. 1, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Ulusal Güvenlik Politikalarını Birlikte Tasarlamak, (12 Ağustos 2015), <https://www.siyahgribeyaz.com/2015/08/ulusal-guvenlik-politikalarin-birlikte.html>, Erişim Tarihi: 17 Haziran 2018.
- Urhal, Ömer, (2008), *Kamu Güvenliği Açısından İstihbarat ve Örgütlü Suçlar*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Walker, Fred, (1988), *PSYOPsis a Nasty Term-Too Bad*, in Ron D. Maclauris, No:2.
- Yalçiner, Soner, (2006), Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Terörizmin Dönüşümü ve Terörizmle Mücadele, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Yıl: 2006/2 S. 4, ss. 98-119
- Yıldırım, Kürşat Emrah ve Yıldırım, Ali, (2017), Türkiye'nin Yumuşak Güç Sembollerinden Türk İşbirliği Koordinasyon Ajansı ve Yurtdışı Türkler Ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'na Genel Bakış, *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, C. 33, ss. 33-48.
- Yılmaz, Sait, (2012), *Akıllı Güç*, İstanbul: Kum Saati Yayınları.
- Yumlu, Konca, (1994), *Kitle İletişim Kuram ve Araştırmaları*, 2.bs, İzmir: Nam Yayınları.
- Yunus Emre Enstitüsü, (2018), <https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/yunus-emre-enstitusu>, Erişim tarihi: 12 Ağustos 2018.
- <http://www.yee.org.tr/tr/kultursanatmudurlugu>, Erişim tarihi: 5 Eylül 2018.
- Zacharias, Ellis, (1946), *Secret Missions: The Story of Intelligence Officer*, New York: G.P. Putnam Sons.
- Zenginoğlu, Samet, (2016), Uluslararası Terörizm ve Avrupa Birliği, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Yıl: 2016/3, S. 25 s. 157-178.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Hulusi GÖLPINAR

Doğum Yeri : Ankara

Mesleği : Kamu Görevlisi

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Uludağ Üniversitesi İİBF/İşletme

Yüksek Lisans Öğrenimi : T.C. Polis Akademisi Başkanlığı Güvenlik Bilimleri
Enstitüsü

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Yabancı Dil Puan ve Türü : YÖKDİL (50)

Bilimsel Faaliyetler :

İş Deneyimi

Stajlar :

Projeler :

Çalıştığı Kurumlar : Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

İletişim

E-Posta : hulusigolpinar@gmail.com

Tel. : 545 787 84 38

Tarih : 17.09.2018